

Ieguldījums tavā nākotnē

Noslēguma ziņojums

pētījumam

**Problēmjaautājumi, kas saistīti ar publisko iepirkumu procedūru
piemērošanu Eiropas Savienības fondu finansētajos projektos**

Šī ziņojuma sagatavošana finansēta no Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda
tehniskās palīdzības līdzekļiem

Rīga, 2011

Finanšu ministrija
Smilšu ielā 1
Rīga, LV-1919,
Latvija

Rīga, 2011.gada 3.oktobrī

Problēmjaautājumi, kas saistīti ar publisko iepirkumu procedūru piemērošanu Eiropas Savienības fondu finansētajos projektos

Cien. Āboliņas kundze,

Pamatojoties uz 2011.gada 16.maijā noslēgto pakalpojumu līgumu Nr.FM2011/8 – ESF/ERAF/KF/TP, zvērinātu advokātu birojs „Kronbergs & Čukste” ir sagatavojis ziņojumu par aktuālajiem problēmjaautājumiem, kas saistīti ar publisko iepirkumu procedūru piemērošanu Eiropas Savienības (turpmāk – ES) fondu finansētajos projektos.

Atbilstoši ES fondu regulas¹ 9.pantam fondu finansētās darbības pakļautas Līgumam par Eiropas Savienības darbību (turpmāk – LESD) un saskaņā ar to pieņemtajiem tiesību aktiem. Līdz ar to iepirkumu procedūrām ES fondu finansētajos projektos ir jāatbilst ES noteiktajam regulējumam iepirkumu jomā. Iepirkumu procedūru piemērošanas mērķis ES fondu finansētajos projektos ir nodrošināt iepirkumu procedūru atklātumu, piegādātāju brīvu konkurenci un ES struktūrfondu un valsts līdzekļu efektīvu izmantošanu².

Saskaņā ar Finanšu regulas³ preambulas 18.punktu, lai ievērotu pārredzamības un pareizas finanšu vadības principus, publiskā sektora struktūrām un struktūrām, kas pilda publisko dienestu funkcijas,

¹ Eiropas Padomes regula Nr.1083/2006 (2006.gada 1.jūlijs) ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ EK Regulu Nr.1260/1999.

² EST spriedums lietā Nr. C-26/03, Stadt Halle Recyclingpark Lochau GmbH v Arbeitsgemeinschaft Thermische Restabfall, Energieverwertungsanlage TREA Leuna, 2005.

³ Eiropas Padomes Regula Nr. 1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienu vispārējam budžetam (2002.gada 25.jūnijs).

kurām Eiropas Komisijas uzdevumā deleģēti izpildes uzdevumi, ir jābūt pārredzamām publiskā iepirkuma procedūrām, efektīvai iekšējai kontrolei, sistēmai, kā veidot pārskatus atsevišķi no šo iestāžu pašu darbībām, kā arī ārējai revīzijai.

Finanšu regulas Preambulas 45.punkts nosaka, ka finansēšanas līgumos vai līgumos, kas parakstīti ar saņēmēju valsti vai pilsoni, Kopienas vai starptautisko publisko tiesību subjektu un fiziskām vai juridiskām personām, uz kurām attiecas privāttiesības, jāiekļauj vispārīgie publiskā iepirkuma principi, kas iekļauti šīs regulas pirmās daļas V sadaļā un otrās daļas IV sadaļā attiecībā uz ārējiem darījumiem.

Savukārt, saskaņā ar šīs regulas 89.pantu visiem publiskā iepirkuma līgumiem, kurus pilnīgi vai daļēji finansē no budžeta, jāatbilst pārredzamības, proporcionalitātes, vienlīdzīgas attieksmes un diskriminācijas aizlieguma principiem.

Ievērojot iepriekš minēto, šajā ziņojumā tiks apskatītas būtiskākās problēmas, kas saistītas ar publisko iepirkumu procedūru un principu piemērošanu ES fondu finansētajos projektos.

Ziņojuma pirmajā nodaļā ir apkopoti ziņojuma secinājumi, kā arī sagatavotās rekomendācijas. Ziņojuma otrajā nodaļā ir pētīta publisko iepirkumu deleģēšana – sākotnēji apskatot vispārējo regulējumu, kas ir izriet no Valsts pārvaldes iekārtas likuma un turpinājumā atklājot publisko iepirkumu deleģēšanas pamatu, kas izriet gan no ES, gan nacionālajiem publisko iepirkumu regulējošajiem tiesību aktiem. Ziņojuma trešajā nodaļā ir pētīti sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju „zemsliekšņu” iepirkumi, atklājot kādi principi būtu jāpiemēro ES fondu saņēmējiem, kas veic „zemsliekšņu” iepirkumus. Ziņojuma ceturtajā nodaļā analizētas līgumslēdzēja iestādes tiesības grozīt noslēgtos iepirkumu līgumus, kā arī iespējas iepirkt neparedzētus papildu darbus pasūtītāja un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vajadzībām. Ziņojuma piektajā nodaļā analizētas personu tiesības nepiemērot iepirkumu procedūras, jo īpaši izpētot Eiropas Savienības tiesas (turpmāk – EST) judikatūrā nostiprināto *in-house* izņēmumu. Savukārt, ziņojuma sestajā nodaļā pētīta līgumslēdzēju iestāžu un iepirkumu komisijas locekļu atbildība. Tirdzniecības izpēte, tās pamats un veikšanas kārtība analizēta ziņojuma 7.nodaļā.

Tā kā EST ir atzinusi, ka nacionālajām tiesām, kur tas iespējams, ir jātulko nacionālās tiesības tā, lai tās atbilstu ES tiesību direktīvām⁴, ziņojumā, analizējot iepriekš minētos problēmjasautājumus, kas saistīti ar publisko iepirkumu procedūru piemērošanu ES fondu projektos, pamatojoties uz EST judikatūru, galvenokārt tiks atklāts tieši ES publisko iepirkumu direktīvās (skat.1.pielikumu) ietverto jēdzienu un principu saturs.

Ziņojumam ir pievienoti vairāki pielikumi:

1. pielikumā ir norādīti normatīvie akti, kas jāņem vērā, vērtējot iepirkumu procedūras piemērošanas nepieciešamību ES fondu projektos;
2. pielikumā ir sniegts īss atzinums par publisko tiesību subjektu (*contracting authority*) nošķiršanu „klasiskajā” iepirkumu sektorā un sabiedrisko pakalpojumu iepirkumu sektorā;
3. pielikumā aprakstīts viens no izņēmuma gadījumiem, kad nav nepieciešams piemērot publisko iepirkumu procedūru, proti, kad sabiedriskie pakalpojumi sniegti tādās darbības jomās, kuras nepārtraukti vai ik pa laikam saistītas ar valsts varas īstenošanu;
4. pielikumā atklāti vispārīgās vienošanās (*framework agreement*) organizēšanas posmi;
5. pielikumā norādīti ziņojuma sagatavošanā izmantotie EST spriedumi un tajos konstatētās atziņas.

⁴ EST spriedums lietā Nr. C-54/96, Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft v Bundesbaugesellschaft Berlin, 1997.

KRONBERGS
& ČUKSTE
BAL TIC LEGAL SOLUTIONS

Ar cieņu,

ZAB „Kronbergs & Čukste” partneris,
Zvērināts advokāts Valters Kronbergs

Saturs

1. Kopsavilkums un rekomendācijas	5
2. Publisko iepirkumu deleģēšana	12
2.1. Deleģēšanas tiesību vispārējs regulējums.....	12
2.2. Publisko iepirkumu deleģēšana - Latvijas un ES tiesību aktu regulējums	14
2.2.1. Publisko iepirkumu deleģēšana, veidojot centralizētās iepirkumu institūcijas.....	14
2.2.2. Vispārīgās vienošanās jeb „ <i>framework</i> ” līgumu slēgšana vairāku pasūtītāju vajadzībām	16
3. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju „zemsliedzēju” iepirkumi.....	21
4. Papildu darbi pasūtītāju un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vajadzībām.....	28
4.1. Vispārīgs pārskats par tiesībām grozīt iepirkuma līgumu pēc tā noslēgšanas	28
4.2. Iepriekš neparedzētu papildu būvdarbu vai pakalpojumu iepirkums, piemērojot sarunu procedūru un nublicējot paziņojumu par līgumu	33
5. Personu tiesības nepiemērot iepirkumu procedūras	38
5.1. Vispārējais regulējums	38
5.2. Publisko personu iekšējie darījumi (<i>in-house awards</i>).....	39
6. Līgumslēdzējas iestādes un iepirkuma komisijas locekļu atbildība	45
6.1. Iepirkumu komisijas locekļu atbildība	46
6.2. Iepirkumu komisijas locekļu individuāla atbildība	46
6.3. Līgumslēdzējas iestādes atbildība	48
7. Tirgus izpēte	54
7.1. Adekvāta un tirgus cenām atbilstoša paredzamā līgumcena	54
7.2. Atklātums un piedāvātāju uzaicināšana.....	55
8. Pielikumi	58
1.pielikums - Normatīvo aktu uzskaitījums, kas jāņem vērā, vērtējot iepirkumu procedūras piemērošanas nepieciešamību ES fondu projektiem	58
2.pielikums - Publisko tiesību subjektu (<i>contracting authority</i>) nošķiršana „klasiskajā” sektorā un sabiedrisko pakalpojumu iepirkumu sektors	60
3. pielikums – Izņēmuma gadījums, kad iespējams nepiemērot publisko iepirkumu procedūras: sabiedriskie pakalpojumi sniegti tādās darbības jomās, kuras nepārtraukti vai ik pa laikam saistītas ar valsts varas īstenošanu.....	65
4. pielikums – Vispārīgās vienošanās organizēšanas posmi.....	66
5.pielikums – Ziņojuma sagatavošanā izmantotie EST spriedumi	67

1. Kopsavilkums un rekomendācijas

1.1. Publisko iepirkumu deleģēšana

- Attiecībā uz valsts pārvaldes iestādēm deleģēšanas tiesību vispārējais regulējums ir noteikts Valsts pārvaldes iekārtas likumā.
- Publisko iepirkumu likums kopsakarā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu nepieļauj publisko iepirkumu veikšanu deleģēt privātpersonām.
- Saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumu publisko iepirkumu deleģēšana ir pieļaujama vienīgi veidojot centralizētās iepirkumu institūcijas.
- Attiecībā uz valsts pārvaldes iestādēm, vadoties no Valsts pārvaldes iekārtas likuma un Publisko iepirkumu likuma, publisko iepirkumu deleģēšana pieļaujama vienīgi tad, ja konkrētā iestāde atzīst, ka pilnvarotā persona šo valsts pārvaldes uzdevumu var veikt efektīvāk.
- Tā kā Publisko iepirkumu likumā nav noteikts, ka Publisko iepirkumu likuma subjekti var iepirkumu veikšanu deleģēt Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkuma subjektiem, Publisko iepirkumu likuma subjektiem nav atļauts deleģēt iepirkumu veikšanu Sabiedriski pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumā nav noteikts aizliegums šī likuma subjektiem deleģēt iepirkumu veikšanu Publisko iepirkumu likuma subjektiem, bet šādā gadījumā Publisko iepirkumu likuma subjektam iepirkuma procedūra jāveic saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu. Jebkuras deleģēšanas pamatprincips – deleģēšanas mērķis un rezultāts nedrīkst būt izvairīšanās no atbilstošas iepirkuma procedūras veikšanas.
- Ja sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs veic iepirkumu, izmantojot centralizētās iepirkumu institūcijas, jāuzskata, ka tas ir piemērojis Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma prasības, ja vien centralizēto iepirkumu institūcija, veicot konkrēto iepirkumu vai organizējot attiecīgo iepirkumu procedūru, ir piemērojusi Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma vai Publisko iepirkumu likuma prasības. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir tiesīgs nepiemērot Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumu, kad centralizēto iepirkumu institūcija atrodas citā ES dalībvalstī.
- Vispārīgo vienošanos jeb *framework* līgumu slēdz gadījumos, ja ilgtermiņā atkārtoti paredzēts iepirkt preces, pakalpojumus vai būvdarbus, kuru apjomu nav iespējams precīzi noteikt. Vispārīgā vienošanās nav īpaša iepirkumu procedūra, bet gan iepirkumu tehnika, kuru var izmantot, organizējot atklātu vai slēgtu konkursu, vai sarunu procedūru, ar mērķi ilgtermiņā iegūt labumu no produktu attīstības un cenu izmaiņām.
- Valsts pārvaldes iekārtas likuma 40.panta pirmā daļa nosaka, ka deleģēšana pieļaujama tikai, ja pilnvarotā persona attiecīgo uzdevumu var veikt efektīvāk, līdz ar to iestādei ir nepieciešams konstatēt, cik efektīvi konkrēto iepirkumu procedūru tā spēj veikt pati un kādi ieguvumi (zaudējumi) iestādei rastos no iepirkumu procedūras deleģēšanas. Ievērojot iepriekš minēto, būtu jāparedz kritēriji, pēc kuriem iestāde varētu noteikt, vai konkrēto publisko iepirkumu efektīvāk ir organizēt pašai vai deleģēt centralizētajai iepirkumu institūcijai. Šie kritēriji varētu būt:

administratīvo resursu noslodze, administratīvās izmaksas (tostarp, veicot tirgus izpēti līgumcenas noteikšanai), prognozētais procedūras ilgums, iespējamā līgumcena.

- Izvērtējot, vai pasūtītājam un arī sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam būtu izdevīgi nodot iepirkumu veikšanu centralizētajai iepirkumu institūcijai, būtu ieteicams rast atbildes uz šādiem jautājumiem:
 - Vai iestāde pati var veikt konkrēto pakalpojumu?
 - Vai konkrētie pakalpojumi ir cieši saistīti ar iestādes sniegtajiem pamatpakalpojumiem un tās funkcijām?
 - Vai ir apsvērti ieguvumi no konkrētā pakalpojuma iepirkšanas?
 - Vai ir apsvērtas iespējamās izmaksas, kas rastos, iepērkot konkrēto pakalpojumu?
 - Gadījumā, ja iestāde pati var veikt konkrēto pakalpojumu, vai ir izvērtēta šī darba iespējamā kvalitāte?
 - Vai šāds pakalpojums ir nepieciešams regulāri?

Ja lielākoties tiek atbildēts ar „jā”, kā arī apsvērtie ieguvumi un kvalitāte pašai iestādei ir augstāka par centralizētās iepirkumu institūcijas piedāvāto, tad, visticamāk, konkrēto iepirkumu nebūtu vēlams deleģēt.

- Efektivitātes kritēriji pēc analogijas būtu piemērojami, izvērtējot, vai sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs iepirkumu veic pats, vai izmantojot centralizēto iepirkumu institūciju.
- Izvērtēt iespējas izveidot centralizētas iepirkuma iestādes, kuru kompetencē ietilptu iepirkumu procedūru veikšana citu pasūtītāju vajadzībām. Izvērtējumā būtu jāvērs uzmanība vismaz šādiem aspektiem:
 - pasūtītāju kompetence un pieredze iepirkumu procedūru organizēšanā;
 - resursu patēriņš iepirkumu, kuru priekšmets nav saistīts ar iestādes pamatfunkcijām, organizēšanā;
- tiesiskā ietvara pilnveides nepieciešamība un iespējas. Centralizētajām iepirkumu institūcijām, veicot iepirkumu procedūras Publisko iepirkumu likuma un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma subjektu vajadzībām, jānošķir iepirkumu procedūras sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju un pasūtītāju, vai jāpiemēro Publisko iepirkumu likumā noteiktās iepirkumu procedūras atbilstoši noteiktajiem līgumcenu sliekšņiem.
- Gadījumā, kad vispārīgā vienošanās tiek slēgta ar vairākiem piegādātājiem, atrunājot visus iepirkumu līguma slēgšanas noteikumus un atkārtoti neizvērtējot piedāvājumus, būt ieteicams līgumā:
 - noteikt, ka pirms katra „mazā iepirkuma” tiek pārbaudīta nodokļu parādu esamība;
 - izvēloties piegādātāju, izmantot tā saukto „kaskādes” principu, kas nozīmē to, ka sākotnēji vērsas pie tā piegādātāja, kurš sākotnēji iesniedzis visizdevīgāko piedāvājumu, ja tas nespēj vai nevēlas slēgt konkrēto iepirkumu līgumu, vērsas pie nākamā piedāvātāja, kurš iesniedzis otru sākotnēji izdevīgāko piedāvājumu.

1.2.Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju „zemsliedzēju” iepirkumi

- „Pelēkā zona” (kad iepirkumu procedūra netiek regulēta) ietver samērā lielu līgumcenu vērtību (konkrētais sliekšnis pat līdz LVL 3 406 520 – būvdarbu iepirkumu gadījumā). Tas, savukārt, rada

atsevišķu iepirkumu slēgšanas praksi sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vidū, kā arī neskaidriības un kļūdas, interpretējot ES noteiktos pamatprincipus.

- Saskaņā ar EST judikatūru un Eiropas Komisijas skaidrojošo paziņojumu „Par Kopienas tiesību aktiem, ko piemēro līguma slēgšanas tiesību piešķiršanā uz ko neattiecas vai tikai daļēji attiecas publiskā iepirkuma direktīvu noteikumi”, slēdzot „zemsliedzēju” iepirkumus ir jāievēro:
 - LESD ietvertās pamatbrīvības;
 - vienlīdzīgas attieksmes princips;
 - pārskatāmības princips;
 - proporcionalitātes un savstarpējas atzīšanas princips.
- Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam, veicot „zemsliedzēju” iepirkumus, faktiski ir divi uzdevumi:
 - a) novērst draudus, ka priekšroka tiek dota „vietējiem” pretendentiem;
 - b) novērst to, ka tā vadītos pēc citiem apsvērumiem, kas nav finansiāla rakstura apsvērumi.
- Veicot „zemsliedzēju” iepirkumus sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vajadzībām, ir jāievēro skaidri priekšnoteikumi vienlīdzīgas attieksmes, brīvas konkurences un atklātuma principu ievērošanai, t.i., rīcībai ir jābūt pārskatāmī, iepriekš noteiktai, prognozējamai, konsekventai un saprotamai.
- Pārskatāmības princips nozīmē to, ka ir jāgarantē adekvāta publicitāte jebkuram potenciālajam pretendentam, tādējādi ļaujot īstenot konkurenci attiecībā uz pakalpojumu koncesijām, kā arī piešķiršanas procedūru objektivitātes kontroli.
- Ar adekvātu publicitāti saprot – pietiekami pieejamu reklāmas publicēšanu pirms līgumslēgšanas tiesību piešķiršanas šādos publicitātes līdzekļos:
 - internetā (mājas lapā);
 - publikācijas valsts vai reģionālās nozīmes laikrakstos vai speciālās publikācijas;
 - publikācijas vietējas nozīmes līdzekļos (laikraksti, paziņojuma dēļi u.tml.);
 - publikācijas Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.
- Lai nodrošinātu godīgu konkurenci starp potenciālajiem pretendentiem, izvēloties personu, ar kuru slēgs konkrēto līgumu, būtu nepieciešams:
 - veikt nediskriminējošu līguma temata aprakstu;
 - nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi visu dalībvalstu uzņēmējiem;
 - savstarpēji atzīt diplomus, apliecības un citus kvalifikācijas dokumentus no ES dalībvalstīm;
 - noteikt atbilstošus piedāvājumu iesniegšanas termiņus;
 - izmantot pārskatāmu un objektīvu pieeju, kas iepriekš būtu zināma visiem potenciālajiem pretendentiem.
- Ir pieļaujams ierobežot pieteikuma iesniedzēju skaitu, ja vien tas tiek darīts pārskatāmā un nediskriminējošā veidā, izmantojot objektīvus faktoros. Piemēram, pieredzi attiecīgajā nozarē, komercsabiedrības lielumu, infrastruktūru, tehniskās un profesionālās spējas u.tml. Nosakot pieteikumu iesniedzējus, ir pieļaujama lozēšana kā vienīgais atlases kritērijs (vai papildus citiem kritērijiem), kā arī iespējams izmantot kvalifikācijas sistēmu (kur pretendenti tiek izvēlēti no kvalificētu komercsabiedrību saraksta).

- Lai nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju „zemsliedzēju” iepirkumu principu konstantu un vienveidīgu piemērošanu, iespējami divi turpmākie rīcības scenāriji:
 - 1) Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumā tiek iestrādāts deleģējums jaunam ārējam normatīvajam aktam (MK noteikumiem), kurā normu veidā tiks iestrādāti iepriekš minētie principi (kā arī tiek papildināti MK noteikumiem Nr.65), vai
 - 2) Vadošā iestāde izstrādā metodisku dokumentu jeb vadlīnijas „zemsliedzēju” iepirkumu veikšanai un uzdod atbildīgajām iestādēm nodrošināt šo prasību ieviešanu.
- Iepriekš minēto normatīvo aktu vai vadlīniju saturs regulētu neskaidros jautājumus, proti:
 - „zemsliedzēju” iepirkuma publicitātes prasības;
 - „zemsliedzēju” iepirkuma pārsūdzības iespējas;
 - „zemsliedzēju” iepirkuma dokumentācijas prasības;
 - „zemsliedzēju” iepirkuma kontroles iespējas.
- Ārējā normatīvajā aktā vai metodiskajā dokumentā īpaša vieta būtu ierādāma normām par adekvātas publicitātes nodrošināšanu. „Zemsliedzēju” iepirkumu gadījumā pasūtītājam būtu uzliedzams pienākums nodrošināt adekvātu publicitāti, izmantojot vienu no Eiropas Komisijas ieteiktajiem efektīvākajiem veidiem – pirms līguma slēgšanas publicēt mājaslapā atbilstošu paziņojumu.

1.3.Papildu darbi pasūtītāju un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vajadzībām

- Nav aizliegts veikt grozījumus iepirkumu procedūras rezultātā noslēgtos līgumos, lai nepieciešamības gadījumā pielāgotu līguma saturu mainītiem apstākļiem, jo tas var sekmēt līguma mērķa labāku īstenošanu.
- Tomēr, ja šādi grozījumi ir būtiski, tad ir jāorganizē publiskā iepirkuma procedūra.
- Uzskatīt, ka ir veikti būtiski līguma grozījumi, it īpaši var tādā gadījumā, ja nav izslēgts, ka citus pretendentes no pieteikšanās publiskajam iepirkumam ir atturējuši sākotnējie mazāk labvēlīgie nosacījumi vai ka, ņemot vērā jaunus līguma nosacījumus, tie atkal būtu ieinteresēti pieteikties, vai arī, ka, ņemot vērā jaunus līguma nosacījumus, savulaik noraidītais pretendenta piedāvājums varētu būt veiksmīgs⁵.
- Cenas grozījumi līguma izpildes laikā, lai gan nav aizliegti, parasti tiek uztverti par „būtiskiem grozījumiem”, izņemot atsevišķus izņēmuma gadījumus.
- Lai izvairītos no riska, ka līguma grozījumi tiek atzīti par būtiskiem līguma grozījumiem un tā rezultātā tiek piemērotas sankcijas, ieteicams iespēju robežās saglabāt iepirkuma procedūras izsludināšanas brīdī pastāvošo tiesisko un faktisko situāciju. Ja tomēr jautājums bez līguma grozījumiem nav atrisināms, lai samazinātu risku līguma grozījumus atzīt par „būtiskiem”, pamats izdarīt grozījumus noslēgtajā iepirkumu līgumā bez jaunas iepirkumu procedūras piemērošanas, varētu būt tikai tādos gadījumos, kad:
 - Izsludinot iepirkumu, no sagatavotā nolikuma (instrukcijas) var redzēt, ka līguma

⁵ EST spriedums lietā Nr. C-454/06, Preettext Nachrichtenagentur GmbH v Austria, 2008.

- grozījumu veikšana būs iespējama un tāda ir paredzēta arī sākotnējā iepirkumu līgumā;
- Līguma grozīšanas klauzula ir pietiekami skaidra un detalizēta un ļauj precīzi identificēt apstākļus un noteikumus, pie kādiem grozījumi tiks veikti;
 - Visiem potenciālajiem interesentiem ir iespēja vienādi interpretēt līguma grozīšanas klauzulu gan iepirkuma izsludināšanas laikā, gan līguma darbības laikā;
 - Netiek sniegtas pārāk plašas pilnvaras līgumslēdzējai iestādei un līguma grozīšanas klauzula nav pretrunā ar publisko iepirkumu regulējošo normatīvo aktu noteikumiem.
- Lai izvērtētu vai cenu izmaiņas ir radījušas būtiskus līguma grozījumus, ir jāizvērtē:
 - vai sākotnējā līguma ietverta skaidra norāde par atļauju to darīt;
 - cenu izmaiņu apjoms attiecīgā pakalpojuma kontekstā;
 - šīs cenu izmaiņas ir jāsalīdzina ar attiecīgā publiskā iepirkuma līguma nozīmi kopumā.
 - Saskaņā ar EST judikatūru gadījumi, kad var piemērot sarunu procedūru, npublicējot paziņojumu par līgumu, ir interpretējami ļoti šauri.⁶
 - Ar „neparedzamiem apstākļiem” saprot tādas apstākļus, kurus pasūtītājs neparedzēja un saprātīgi nevarēja paredzēt. Proti, apstākļi, kas var tikt kvalificēti kā „neparedzami” ir:
 - dabas stihijas un katastrofas, piemēram, zemestrīces, plūdi, ugunsgrēki u.tml.;
 - apstākļi, ko izraisījušas trešās personas, piemēram, jaunas prasības tiesību aktu ieviešanas rezultātā;
 - tehniskas dabas apstākļi, piemēram, jauni zinātniski atklājumi, kas nosaka stingrākas drošības prasības, u.tml.
 - Lai nodrošinātu, ka netiek paplašināti tulkoti gadījumi, kad papildu darbus var iepirkt, iepriekš npublicējot paziņojumu par līgumu, būtu ieteicams piemērot kontrolsarakstu (skat. ziņojuma 45. lpp). Gadījumā, ja kaut viena atbilde no kontrolsarakstā minētajiem jautājumiem ir „Nē”, tad nepieciešams publicēt paziņojumu par līgumu un piemērot normatīvajos aktos noteikto iepirkuma procedūru.
 - Līguma laušanas un atkārtotas dalības iepirkuma procedūrā gadījumā, pasūtītājam jāizvērtē, vai iepriekš noslēgtā līguma laikā izpildītājs nav ieguvis informāciju, kas tam dod nepamatotas priekšrocības pret citiem tās pašas iepirkuma procedūras pretendentiem.

1.4. Personu tiesības nepiemērot iepirkumu procedūras

- Gadījumos, kad nepieciešami sabiedriskie pakalpojumi ar vispārēju saimniecisku nozīmi (*service of general economic interest*), ir jāpiemēro publisko iepirkumu procedūras, ja vien nav iespējams atsaukties uz Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumā vai LESD noteiktajiem izņēmuma gadījumiem, vai iekšējiem darījumiem (*in-house awards*).
- Publisko iepirkumu procedūras nepiemēro:
 - 1) Publisko iepirkumu likuma 3.pantā minētajos gadījumos;

⁶ EST spriedumi lietās C-199/85 un C-57/94

- 2) Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 9. un 10.pantā minētajos gadījumos;
 - 3) līgumos, kuri nerasniedz sliekšņus iepirkumu procedūru piemērošanai (t.i., „zemesliekšņu” iepirkumi);
 - 4) pakalpojumiem, kuri minēti direktīvas 2004/18/EK II pielikumā un direktīvas 2004/17/EK XVII pielikumā un kuri pārsniedz sliekšņus šo direktīvu piemērošanai.
 - 5) LESD 51.pantā un 62.pantā noteiktajos izņēmuma gadījumos (sabiedriskie pakalpojumi tiek sniegti tādās darbības jomās, kuras nepārtraukti vai ik pa laikam saistītas ar valsts varas īstenošanu);
 - 6) gadījumā, kad publiskas personas slēdz iekšējus darījumus (*in-house awards*).
- ES tiesību normas publisko iepirkumu jomā nav piemērojamas gadījumos, kad tiek veikta uzņēmējdarbība vai sniegti pakalpojumi, kas nesaraujami saistīti ar valsts varas īstenošanu. Šis izņēmums ir piemērojams tikai absolūtas nepieciešamības gadījumā - iepriekš minēto interešu (LESD 51.panta pirmā daļa) aizsardzībai.
 - Saskaņā ar EST spriedumu *Teckal*⁷ lietā, normatīvo aktu nosacījumi par publiskajiem iepirkumiem principā jāpiemēro, tiklīdz pastāv vienošanās starp divām dažādām personām, tātad tiklīdz pastāv līgums. Tomēr, izņēmuma gadījumā šāds līgums var tikt pielīdzināts iekšējam darījumam (*in-house award*), ja ir ievēroti divi kumulatīvi kritēriji:
 - a) līgumslēdzējinstādei pār savu darījuma partneri jābūt līdzīgai kontrolei, kā pār pašas dienestiem;
 - b) konkrētajam darījuma partnerim sava darbība pamatā jāveic līgumslēdzējinstādes vai iestāžu labā, kas ir tās daļu turētāja.
 - Darījuma partnera darbība, kas būtiskā daļā veikta sava vai savu kapitāla daļu turētāju labā, kas ir publisko tiesību subjekti, nozīmē to, ka sabiedrība principā darbojas iestādes, kurai pieder kapitāldaļas, labā, un citas darbības tai ir mazsvarīgas. Lai novērtētu, vai kapitālsabiedrība lielāko daļu savu darbību veic iestādes, kurai pieder tā kapitāldaļas, labā, ir jāņem vērā visas darbības, ko šis uzņēmums veic, pamatojoties uz līgumslēdzēja iestādes piešķirto publiskā iepirkuma līgumu, neatkarīgi no tā, kas maksā par šīm darbībām – līgumslēdzēja iestāde vai sniegto pakalpojumu izmantoņāji, un teritorijai, kurā darbības tiek veiktas, nav nozīmes.
 - Līgumslēdzēju iestāžu izveidotai kapitālsabiedrībai ir jādarbojas vienīgi publiskajā sektorā, kas nav orientēts uz peļņas gūšanu. Respektīvi, tai būtu jāsniedz pakalpojumi vienīgi tām personām, kas ir publisko tiesību subjekts vai privāto tiesību subjekts, kas pieder valstij vai pašvaldībai.

⁷ EST spriedums lietā Nr. C-107/98, Teckal Srl v Comune de Viano, 1999.

1.5.Līgumslēdzēja iestādes un iepirkumu komisijas locekļu atbildība

- Par komisijas locekļu veiktiem administratīvajiem pārkāpumiem, kas paredzēti Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.²¹-166.²⁵ pantā, pie atbildības saucama līgumslēdzēja iestāde kā juridiska persona, kas, savukārt, attiecīgi ir tiesīga disciplināri sodīt iepirkuma komisijas locekļus. Savukārt iepirkuma komisijas locekļi saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu un Krimināllikumu kā valsts amatpersonas ir atbildīgi par Interesu konflikta novēršanas likumā paredzēto ierobežojumu pārkāpšanu, kā arī saskaņā ar Krimināllikumu - par citiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā.
- Iepirkuma komisijas iekšienē tās locekļi ir tiesīgi veikt pienākumu sadalīšanu un atbildīgo noteikšanu par katru atsevišķu jautājumu, tomēr, pieņemot lēmumu, visiem iepirkuma komisijas locekļiem ir jāspēj pārliecināties par minētā lēmuma pareizību un tiesiskumu.
- Iestādēs vai kapitālsabiedrībās, kurās iepirkuma līgumi tiek slēgti dažādās specifiskās jomās, un kur nav iespējams nodrošināt iepirkuma komisijas locekļus, kas būtu pietiekami kvalificēti visās no nepieciešamajām jomām, ieteicams veidot nevis pastāvīgi funkcionējošu iepirkuma komisiju, bet gan katram iepirkumam atsevišķi vai uz noteiktu laika posmu funkcionējošu iepirkuma komisiju.
- Iepazīstoties ar iepirkuma procedūras normatīvo regulējumu, iepirkuma komisijas pienākumiem, kā arī praktiskām problēmām normatīvajiem aktiem atbilstošas iepirkuma procedūras nodrošināšanā, secināms, ka vairāku iepirkuma procedūras elementu ievērošana un sasniegšana tiek balstīta uz līgumslēdzēja iestādes un iepirkuma komisijas locekļu ētikas izpratni. Tādējādi, būtu ieteicams izveidot vienotu ētikas kodeksu, kas būtu jāievēro visām līgumslēdzēja iestādēm un to iepirkuma komisijas locekļiem.
- Ieteicams izvērtēt iespēju līdzsvarot tiesību aktos noteiktos darbinieku un ierēdņu atbildības apmērus, nepieļaujot situāciju, ka par vienādu pārkāpumu darbiniekam un ierēdnim var tikt piemērotas dažāda smaguma sankcijas.

2. Publisko iepirkumu deleģēšana

2.1. Deleģēšanas tiesību vispārējs regulējums

Publisko iepirkumu veikšana (iepirkuma procedūru piemērošana), kas noteikta Publisko iepirkumu likuma (turpmāk – PIL), ir personas darbība publisko tiesību jomā, turklāt iepirkumu veikšana ir pasūtītāja pienākums, proti, tas ir uzskatāms par valsts pārvaldes uzdevumu Valsts pārvaldes iekārtas likuma (turpmāk – VPIL) izpratnē.

VPIL V. nodaļa nosaka prasības atsevišķu pārvaldes uzdevumu deleģēšanai. Pamatprincips ir, ka deleģēšana ir pieļaujama vienīgi, ja konkrētā pārvaldes uzdevuma izpilde ietilpst šīs publiskās personas vai tās iestādes kompetencē un pilnvarotā persona attiecīgo uzdevumu var veikt efektīvāk.

VPIL 40.panta otrā un trešā daļa nosaka, ka privātpersonai pārvaldes uzdevumu var deleģēt ar ārēju normatīvo aktu vai līgumu, ja tas paredzēts ārējā normatīvā aktā. Citai publiskai personai pārvaldes uzdevumu var deleģēt likumā noteiktos gadījumos. Līdz ar to jāsecina, ka VPIL pieļauj trīs normatīvā regulējuma formas attiecībā uz deleģējumu:

- 1) tiešs deleģējums konkrētai privātpersonai, t.i., „deleģēt ar ārēju normatīvo aktu”;
- 2) deleģējuma pieļāvums privātpersonai, papildus slēdzot deleģējuma līgumu, t.i., „deleģēt ar līgumu, ja tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā”;
- 3) deleģējums citām personām – „likumā noteiktajos gadījumos”.

Tātad attiecībā uz privātpersonām deleģējums var tikt ietverts faktiski jebkāda juridiska spēka ārējā normatīvā aktā, savukārt, publiskām personām deleģējums pieļaujams vienīgi, ja to nosaka likums.

VPIL noteikumi ir attiecināmi uz sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem tikai tad, ja konkrētais sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir iestāde VPIL izpratnē, tāpēc sākotnēji ir būtiski nošķirt, kad publisko tiesību subjekts darbojas „klasiskajā” iepirkumu jomā un kad sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju jomā (skat. 2.pielikumu). Turklāt, ir jānosaka nevien sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja juridiskais statuss, bet arī vai konkrētā darbības joma atbilst SPSIL⁸ noteiktajām darbības jomām (siltumapgādes, gāzes apgādes, elektroenerģijas apgādes, ūdensapgādes, transporta pakalpojumu, pasta pakalpojumu un teritorijas izmantošanas). Jāsecina, ka sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem, apsverot iepirkumu deleģēšanu, ir stingri jāievēro SPSIL prasības.

PIL un SPSIL ietver šaurāku deleģējumu iepirkuma procedūru deleģēšanai nekā VPIL un saskaņā ar PIL⁹ un SPSIL vienīgais veids kā iespējams deleģēt publisko iepirkumu veikšanu ir – veidojot centralizētās iepirkumu institūcijas (skat. ziņojuma 2.2. nodaļu). Tā kā centralizētās iepirkumu institūcijas ir publiskas personas, jāsecina, ka PIL un SPSIL ietvertajā regulējumā nav ietverta tieša atļauja deleģēt iepirkuma procedūras veikšanu privātpersonām. Līdz ar to ir jāpārlicinās, vai publisko iepirkumu regulējošie normatīvie akti pieļauj tiešo deleģējumu privātpersonām, vai deleģējumu privātpersonai, papildus slēdzot deleģējuma līgumu.

Saskaņā ar VPIL 1.panta 7.punktu ar pārvaldes lēmumu saprot individuālu tiesību aktu, kas vērsts uz tiesisku seku nodibināšanu, grozīšanu, konstatēšanu vai izbeigšanu valsts pārvaldes jomā, un tas regulē konkrētas publiski tiesiskas attiecības ar citu iestādi vai amatpersonu (rīkojums u.c.) vai privātpersonu (it

⁸ SPSIL 1.panta 3.punkts un 18.pants.

⁹ PIL 1.panta 1.punkts un 16.pants.

īpaši — administratīvais akts). VPIL 40.panta otrā daļa nosaka, ka privātpersonai pārvaldes uzdevumu var deleģēt ar ārēju normatīvo aktu vai līgumu, ja tas paredzēts ārējā normatīvā aktā, ievērojot VPIL 41.panta otrās un trešās daļas noteikumus.

Tā kā PIL un SPSIL nav noteiktas tiesības privātpersonām deleģēt iepirkuma procedūru veikšanu un lēmumu pieņemšanu (tostarp, izdot administratīvo aktu), jākonstatē, ka trūkst tiesiskā pamata, lai privātpersonām nodotu publisko iepirkumu organizēšanas un vadīšanas tiesības. Tātad, privātpersonām nevar tikt nodotas tiesības un atbildība par iepirkuma procedūru kā valsts pārvaldes uzdevuma realizēšanu. Ņemot vērā minēto, secināms, ka iepirkumu veikšanas nodošana privātpersonām, piesaistot ārējus pakalpojumu sniedzējus, nav tiesiski iespējama, jo tā nebūtu atbilstoša VPIL 40.panta otrās daļas noteikumiem un tas nav paredzēts ne PIL, ne SPSIL.

Attiecībā uz iestādēm jānorāda, ka saskaņā ar VPIL 41.pantu, deleģējot pārvaldes uzdevumus, par funkcijas izpildi kopumā atbild attiecīgā publiskā persona. No iepriekš minētā ir secināms, ka, lai arī visas nepieciešamās darbības konkrētā iepirkuma realizēšanai veic attiecīgais ārējais pakalpojumu sniedzējs, tas attiecībā pret iepirkuma procedūras dalībniekiem neuzņemas atbildību par iepirkuma procedūru tiesisku norisi, proti, par iepirkuma procedūru norises un tajās pieņemto lēmumu atbilstību normatīvo aktu prasībām jebkurā gadījumā atbild pats pasūtītājs vai sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs. Tādējādi uzņemoties atbildību arī par iespējamu nelietderīgu līdzekļu izlietojumu un privātpersonām nodarītajiem zaudējumiem.

Jāpiebilst, ka VPIL 40.panta pirmā daļa nosaka, ka deleģēšana pieļaujama tikai, ja pilnvarotā persona attiecīgo uzdevumu var veikt efektīvāk, tomēr ne VPIL, ne citos normatīvajos aktos nav vispārīgi definēts, kādus kritērijus iestādei būtu jāņem vērā, lai novērtētu, cik efektīvi šo uzdevumu varētu veikt pilnvarotā persona un vai tas būtu efektīvāk par to, kā to veic pati iestāde.

KOPSAVILKUMS:

- Attiecībā uz valsts pārvaldes iestādēm deleģēšanas tiesību vispārējais regulējums ir noteikts Valsts pārvaldes iekārtas likumā.
- Publisko iepirkumu likums kopsakarā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu nepieļauj publisko iepirkumu veikšanu deleģēt privātpersonām.
- Saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumu publisko iepirkumu deleģēšana ir pieļaujama vienīgi veidojot centralizētās iepirkumu institūcijas.
- Attiecībā uz valsts pārvaldes iestādēm, vadoties no Valsts pārvaldes iekārtas likuma un Publisko iepirkumu likuma, publisko iepirkumu deleģēšana pieļaujama vienīgi tad, ja konkrētā iestāde atzīst, ka pilnvarotā persona šo valsts pārvaldes uzdevumu var veikt efektīvāk.

2.2. Publisko iepirkumu deleģēšana - Latvijas un ES tiesību aktu regulējums

Kā jau iepriekš tika minēts (skat. ziņojuma 2.1. nodaļu), saskaņā ar PIL un SPSIL publisko iepirkumu deleģēšana ir pieļaujama vienīgi veidojot centralizētās iepirkumu institūcijas. Šajā nodaļā tiks aplūkoti priekšnoteikumi publisko iepirkumu deleģēšanai centralizētajām iepirkumu institūcijām, kā arī atklāts vispārīgās vienošanās (*framework agreement*) līgumu slēgšanas un piemērošanas saturs.

2.2.1. Publisko iepirkumu deleģēšana, veidojot centralizētās iepirkumu institūcijas

Direktīvas 2004/18/EK preambulas 15.punktā norādīts, ka „dalībvalstīs ir izstrādātas dažas centralizētas iepirkuma metodes. Vairākas līgumslēdzējas iestādes atbild par iepirkumu veikšanu vai valsts līgumu vai pamatlīgumu slēgšanas tiesību piešķiršanu citu līgumslēdzēju iestāžu uzdevumā. Ņemot vērā lielo apjomu, šīs metodes veicina konkurences palielināšanu un valsts iepirkuma racionalizēšanu. Tādēļ jāparedz Kopienas definīcija valdības sagādes iestādēm, kas specializējušās līgumslēdzēju iestāžu apkalpošanā.”

Finanšu regulas¹⁰ 91.panta pirmās daļas 2.punkts nosaka, ka, ja publiskā iepirkuma līgums vai pamatlīgums ir divu vai vairāku Finanšu regulas 85.pantā minēto iestāžu, izpildaģentūru vai struktūru interesēs un ja pastāv iespēja panākt efektivitātes pieaugumu, attiecīgās līgumslēdzējas iestādes cenšas iepirkuma procedūras īstenot kopīgi.

Atbilstoši PIL 1.panta 1.punktam centralizēto iepirkumu institūcija ir definēta kā pasūtītājs, kurš:

- 1) iepērk preces un pakalpojumus citu pasūtītāju vajadzībām vai
- 2) veic iepirkuma procedūras publisku būvdarbu, piegādes vai pakalpojumu līgumu vai vispārīgo vienošanos noslēgšanai citu pasūtītāju vajadzībām.

PIL 16.pants nosaka, ka pasūtītājs var iepirkt preces un pakalpojumus no centralizēto iepirkumu institūcijas vai saņemt būvdarbus, piegādes un pakalpojumus ar tās starpniecību.

Tātad PIL (un arī direktīva 2004/18/EK¹¹) paredz divus centralizēto iepirkumu institūcijas darbības modeļus:

- 1) centralizēto iepirkumu institūcija darbojas kā starpnieks – vairumtirgotājs, no kura pasūtītāji iepērk preces vai pakalpojumus;
- 2) centralizēto iepirkumu institūcija organizē iepirkumu vairāku pasūtītāju vajadzībām, apkopojot to kopējās vajadzības, bet līgumus par preču piegādi, pakalpojumu sniegšanu vai būvdarbu veikšanu slēdz pasūtītāji, kuru interesēs attiecīgais centralizētais iepirkums ir veikts. Pasūtītājs, kas ir tiešās pārvaldes iestāde, var brīvi izvēlēties, kuru modeli izmantot.

Līdzīgi ir paredzēts arī SPSIL, proti, 1.panta 3.punkts nosaka, ka centralizēto iepirkumu institūcija ir sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs vai jebkura cita persona, kas ir pasūtītājs PIL izpratnē un kas:

- a) iepērk būvdarbus, preces vai pakalpojumus sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vajadzībām vai
- b) veic iepirkumu procedūras būvdarbu, piegādes vai pakalpojumu līgumu vai vispārīgo vienošanos noslēgšanai sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vajadzībām.

¹⁰ Eiropas Padomes Regula Nr. 1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienų vispārējam budžetam (2002.gada 25.jūnijs).

¹¹ Šeit un turpmāk - Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva Nr.2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (2004.gada 31.marts).

Kaut arī direktīva 2004/18/EK neuzliek par pienākumu obligāti izmantot centralizēto iepirkumu institūciju starpniecību, tomēr dalībvalstis var noteikt pasūtītāju kategorijas, kurām noteiktas preču vai pakalpojumu grupas obligāti jāiepērk ar centralizēto iepirkumu institūciju starpniecību un tas nav pretrunā iepriekš minētajai direktīvai. Tomēr, gadījumos, kad šī institūcija darbojas kā starpnieks – vairumtirgotājs, tā saskaņā ar direktīvu nevar slēgt publiskus būvdarbu līgumus (t.i., var slēgt līgumus tikai par preču un pakalpojumu iepirkumiem).

Tā, piemēram, apkopojot gan Latvijas, gan citu ES dalībvalstu pieredzi¹², secināms, ka izplatītākie centralizēto iepirkumu objekti ir:

- biroja tehnika un biroja preces,
- datortehnika, programmēšana un saistītie pakalpojumi;
- sakaru tehnika un sakaru pakalpojumi,
- autotransporta līdzekļi un transporta pakalpojumi,
- medicīnas preces,
- pārtikas preces un ēdināšanas pakalpojumi,
- tīrīšanas līdzekļi un higiēnas preces,
- mēbeles (piem., mēbeles skolām vai medicīnas iestādēm),
- degviela un kurināmais,
- finanšu starpniecības un apdrošināšanas pakalpojumi,
- telpu uzkopšana,
- iespieddarbi un reklāmas pakalpojumi,
- interneta pieslēguma pakalpojumi u.c.

Tāpat ir izveidojusies prakse attiecībā uz iepirkuma priekšmetiem, kurus neiegādājas centralizētas iepirkuma procedūras ietvaros¹³:

- unikālas preces vai pakalpojumus, kuriem tirgū ir tikai viens piegādātājs,
- preces, kuras tiek speciāli izgatavotas tikai kāda konkrēta pasūtītāja vajadzībām, un pakalpojumus, kuri specifiski nepieciešami tikai kādam konkrētam pasūtītājam,
- būvdarbus un pakalpojumus, kuri saistīti ar intelektuālo īpašumu.

Atsevišķos gadījumos būvdarbu un intelektuālo pakalpojumu veikšana tiek uzticēta citai kompetentākai iestādei, kura daudz precīzāk spēj definēt izvirzāmās prasības un nosacījumus un kuras rīcībā ir tādi resursi, kas ļauj iepirkuma procedūru īstenot sekmīgāk un ātrāk.

Tiešās pārvaldes iestādēm MK noteiktajos gadījumos preces un pakalpojumi ir obligāti jāiegādājas no MK noteiktajām centralizēto iepirkumu institūcijām vai ar to starpniecību, ja attiecīgās preces vai pakalpojumi ietilpst MK noteiktajā preču vai pakalpojumu grupā un to līgumcena 12 mēnešu laikā attiecīgajā preču vai pakalpojumu grupā ir 100 latu vai lielāka¹⁴.

SPSIL 18.pants regulē centralizēto iepirkumu institūciju veiktos iepirkumus, nosakot, ka sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir tiesīgs iepirkt būvdarbus, preces un pakalpojumus no centralizēto iepirkumu institūcijas vai saņemt būvdarbus, piegādes un pakalpojumus ar tās starpniecību. Turklāt, iepērkot no centralizētās iepirkumu institūcijas, uzskatāms, ka konkrētais sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir

¹² Centralised Purchasing Systems in the European Union, *Sigma Papers* No.47, OECD Publishing, 2011.

<http://dx.doi.org/10.1787/5kgkqgv703xw-en>

¹³ Turpat.

¹⁴ PIL 16.panta otrā prim daļa.

piemērojis SPSIL prasības, ja centralizēto iepirkumu institūcija, veicot attiecīgos iepirkumus vai organizējot attiecīgās iepirkuma procedūras, piemērojusi SPSIL vai PIL prasības. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir tiesīgs nepiemērot SPSIL, kad centralizēto iepirkumu institūcija atrodas citā ES dalībvalstī.

Ievērojot iepriekš minēto, ir jāsecina: pirmkārt, ievērojot to, ka sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji visticamāk centralizētos iepirkumu veic retāk nekā PIL subjekti (jo SPSIL joma ir šaurāka par PIL un iepirkumu „sliiekšņi” ir augstāki), PIL subjekti nedrīkst deleģēt konkrēto iepirkumu SPSIL subjektam, ar mērķi – ievairīties no iepirkumu procedūras piemērošanas.

Otrkārt, ja konkrētais iepirkums ir nepieciešams gan PIL subjektam, gan SPSIL subjektam, tad piemērojamās procedūras (ievērojot līgumcenu robežas) var atšķirties. Līdz ar to centralizētajām iepirkumu institūcijām būtu ieteicams nošķirt iepirkumu SPSIL un PIL subjektu vajadzībām vai piemērot PIL noteiktās iepirkuma procedūras atbilstoši PIL noteiktajiem līgumcenu sliiekšņiem.

2.2.2. Vispārīgās vienošanās jeb „*framework*” līgumu slēgšana vairāku pasūtītāju vajadzībām

Centralizēto iepirkumu procedūras piemērošanā var izmantot arī vispārīgo vienošanos. Vispārīgo vienošanos jeb *framework* līgumu slēdz gadījumos, ja ilgtermiņā atkārtoti paredzēts iepirkt preces, pakalpojumus vai būvdarbus, kuru apjomu nav iespējams precīzi noteikt. Vispārīgā vienošanās nav īpaša iepirkumu procedūra, bet gan iepirkumu tehnika, kuru var izmantot, organizējot atklātu vai slēgtu konkursu, vai sarunu procedūru, ar mērķi ilgtermiņā iegūt labumu no produktu atīstības un cenu izmaiņām. Vispārīgās vienošanās organizēšanas posmi ir norādīti šī ziņojuma 4.pielikumā.

Saskaņā ar PIL 65.pantu vispārīgo vienošanos slēdz uz laiku līdz četriem gadiem un tas attiecas arī uz vienošanās ietvaros slēdzamajiem iepirkuma līgumiem (izņēmuma gadījumā – kad objektīvu iemeslu dēļ nepieciešams ilgāks termiņš, var slēgt uz ilgāku laiku).

Vispārīgā vienošanās attiecībā uz „klasisko” sektoru pirmo reizi definēta direktīvā 2004/18/EK, savukārt, sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju sektorā tā definēta jau direktīvā 93/38/EEK¹⁵.

Saskaņā ar direktīvas 2004/18/EK 1.panta 5.punktu tā ir vienošanās starp vienu vai vairākiem pasūtītājiem, kuras mērķis ir:

- noteikt un raksturot attiecīgā laikposmā slēdzamos līgumus un;
- paredzēt noteikumus, saskaņā ar kuriem tie tiks slēgti (īpaši attiecībā uz cenām un, ja nepieciešams, paredzēto daudzumu).

Atbilstoši Direktīvas 2004/18/EK 32. pantam, ir paredzētas divas iespējas iepirkuma līguma piešķiršanai vispārīgās vienošanās ietvaros – atjaunojot konkurenci vienošanās ietvaros vai jau sākotnēji nosakot visus iepirkuma līguma piešķiršanas noteikumus. Savukārt, direktīva 2004/17/EK¹⁶ (1.panta 4.punkts un 14.pants) neparedz konkurences atjaunošanu vispārīgās vienošanās ietvaros.

Saskaņā ar PIL un SPSIL var izdalīt šādus vispārīgās vienošanās veidus:

¹⁵ Padomes direktīva Nr.93/38/EEK ar ko koordinē līgumu piešķiršanas procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un telekomunikāciju nozarē, 1993.gada 14.jūnijs.

¹⁶ Šeit un turpmāk - Eiropas Padomes direktīva Nr.2004/17/EK ar ko koordinē iepirkumu procedūras, kuras piemēro subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs (2004.gada 31.marts).

- 1) vienošanās ar vienu piegādātāju, atrunājot visus līguma slēgšanas noteikumus;
- 2) vienošanās ar vienu piegādātāju, kur nav atrunāti visi līguma slēgšanas noteikumi;
- 3) vienošanās ar vairākiem piegādātājiem (vismaz 3), atrunājot visus līguma slēgšanas noteikumus;
- 4) vienošanās ar vairākiem piegādātājiem (vismaz 3), kur nav atrunāti visi līguma slēgšanas noteikumi.

Ja vienošanās tiek slēgta ar vairākiem piegādātājiem (vismaz 3), atrunājot visus līguma slēgšanas noteikumus, konkrētos līgumus šīs vienošanās ietvaros slēdz, piemērojot vispārīgās vienošanās noteikumus un atkārtoti neizvērtējot piedāvājumus. Piemēram, var izmantot „kaskādes” principu, kad līguma izpildes tiesības tiek piedāvātās pretendenta, kurš sākotnēji ir sniedzis visizdevīgāko piedāvājumu.

Tāpat faktiski, gadījumā, kad tiek slēgta vispārīgā vienošanās ar vairākiem piegādātājiem, katrā konkrētajā gadījumā piegādātāju izvēlas vai nu atbilstoši procedūrai, kas noteikta sākotnējā līgumā, vai arī organizējot „mazo iepirkumu”, bez piedāvājumu vērtēšanas.

Direktīvas 2004/18/EK 32.panta 4.punkts un PIL 65.panta septītā daļa nosaka, ja vispārīgās vienošanās noteikumos nav paredzēti visi nepieciešamie nosacījumi un piedāvājumi jāizvērtē atkārtoti, šos noteikumus papildina, pamatojoties uz tiem pašiem (ja nepieciešams, sīkāk regulētiem) noteikumiem vai arī citiem noteikumiem atbilstoši vispārīgās vienošanās specifikācijām saskaņā ar šādu procedūru:

- a) par katru līgumu, pasūtītājs rakstveidā konsultējas ar piegādātājiem, kas spēj izpildīt līgumu;
- b) pasūtītājs nosaka termiņu, kas ir pietiekami attiecīgā piedāvājuma iesniegšanai, ņemot vērā tādus faktorus kā līguma priekšmeta sarežģītības pakāpe un nepieciešamais laiks piedāvājumu sagatavošanai;
- c) piedāvājumus iesniedz rakstveidā, un tie paliek konfidenciāli līdz iesniegšanai noteiktā termiņa beigām;
- d) pasūtītājs katra atsevišķa līguma slēgšanas tiesības piešķir tam pretendenta, kas iesniedzis atbilstošāko piedāvājumu, pamatojoties uz piedāvājuma izvēles kritēriju, kas noteikts vispārīgās vienošanās specifikācijās.

Finanšu regulas īstenošanas kārtības regulas¹⁷ 117.panta pirmā daļa regulē vispārīgās vienošanās saturu, nosakot, ka vispārīgās vienošanās līgumos, ko piešķir nozarēs, kas pakļautas ātrām cenu un tehnoloģijas izmaiņām, bez atkārtota atklāta konkursa izsludināšanas, iekļauj noteikumu par termiņa vidusposma pārskatu vai noteikumu par salīdzinošās vērtēšanas sistēmu. Ja saskaņā ar termiņa vidusposma pārskatu sākotnējie nosacījumi vairs neatbilst cenu izmaiņām vai tehnoloģijas attīstības prasībām, līgumslēdzēja iestāde attiecīgo vispārīgo vienošanos nedrīkst izmantot un veic vajadzīgos pasākumus, lai izbeigtu šo līgumu.

Savukārt, Finanšu regulas iepriekš minētā panta otrā un trešā daļa nosaka, ka, slēdzot vispārīgās vienošanās, puses nevar veikt būtiskas izmaiņas vispārīgās vienošanās fiksētajos nosacījumos, jo īpaši, ja vispārīgā vienošanās tiek slēgta ar vienu piegādātāju un atsevišķo līgumu slēgšanai līgumslēdzēja iestāde

¹⁷ EK Regula Nr.2342/2002 (2002.gada 23.decembris) ar ko paredz īstenošanas kārtību Padomes Regulai Nr.1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienu vispārējam budžetam.

¹⁷ PIL 16.panta otrā prim daļa.

¹⁷ EK Regula Nr.2342/2002 (2002.gada 23.decembris) ar ko paredz īstenošanas kārtību Padomes Regulai Nr.1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienu vispārējam budžetam.

lūdz papildināt piedāvājumu. Ja vispārīgā vienošanās tiek slēgta ar vienu piegādātāju, atsevišķie līgumi tiek piešķirti vispārīgās vienošanās nosacījumu robežās.

Jāpiebilst, ka Latvijas normatīvajos aktos nav noteikts, vai pasūtītājs ir tiesīgs iepirkt preces, pakalpojumus un būvdarbus ārpus vispārīgās vienošanās. Citviet Eiropā ir noteikts, ka tas ir iespējams, ja var pierādīt, ka tas bijis izdevīgāk.

Lai gan biežāk tiek uzsvērtas vispārīgās vienošanās priekšrocības, šai iepirkumu tehnikai ir trūkumi. Tāpēc, lai noteiktu vispārīgās vienošanās piemērošanas lietderību, jāveic ieguvumu un trūkumu salīdzinājums. Salīdzinājuma veikšanai iespējams piemērot zemāk norādīto analīzi:

Priekšrocības	Trūkumi
- iespējams apvienot vairāku iestāžu identiskas vajadzības, tādējādi ietaupot katras atsevišķās iestādes resursus, kas būtu nepieciešami attiecīgas iepirkuma procedūras organizēšanai;- Iespējama valsts vai pašvaldību budžeta līdzekļu ekonomija, ņemot vērā, ka lielāka pasūtījuma izpildei piegādātājs var noteikt zemāku cenu (jo izpildei nepieciešami mazāki piegādātāja administratīvie resursi u.tml.) atsevišķu preču, pakalpojumu vai būvdarbu veikšanai;- Vienoti kvalitātes standarti precēm, pakalpojumiem un būvdarbiem, kas nepieciešamības gadījumā palielina iespēju nodrošināt to savietojamību;- Viena līguma izpildes tiesību iegūšanai pastāv lielāka konkurence, kas nozīmē to, ka visticamāk tiks piedāvāta zemāka vispārīgās vienošanās līgumcena nekā tad, ja tiktu organizēti vairāki atsevišķi iepirkumi.	- Salīdzinoši ilgs laika posms, no katras ieinteresētās iestādes vajadzību apzināšanas, apkopošanas līdz attiecīgo preču, pakalpojumu, būvdarbu iegādei (līgumu slēgšanai), ja vispārīgo vienošanos slēdz centralizētā iepirkumu institūcija;- Iesaistīto iestāžu specifisko vajadzību ignorēšana vai neuzklaustīšana;- Lielāka pasūtījuma un tam izvirzāmo prasību (apgrozījums, pieredze līdzīgu pakalpojumu sniegšanā vai projektu īstenošanā) no iespējamā piegādātāju loka var tikt izslēgtas mazās vai vidējās komercsabiedrības, kas varētu nekvalificēties augsto prasību dēļ (piemēram, finanšu apgrozījuma dēļ);- Lielāka iespēja, ka augstās līgumcenas dēļ, ieinteresētie pretendenti varētu pārsūdzēt iepirkuma rezultātus;- Iepirkuma komisijas lēmumu apstrīdēšanas gadījumā aizkavēta vairāku iesaistīto iestāžu vajadzību apmierināšana.

KOPSAVILKUMS:

- Tā kā PIL nav noteikts, ka PIL subjekti var iepirkumu veikšanu deleģēt SPSIL subjektiem, PIL subjektiem nav atļauts deleģēt iepirkumu veikšanu SPSIL subjektiem, ar mērķi – izvairīties no iepirkumu procedūras veikšanas atbilstoši PIL
- Ja sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs veic iepirkumu, izmantojot centralizētās iepirkumu institūcijas, jāuzskata, ka tas ir piemērojis SPSIL prasības, ja vien centralizēto iepirkumu institūcija, veicot konkrēto iepirkumu vai organizējot attiecīgo iepirkumu procedūru, ir piemērojusi SPSIL vai PIL prasības. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir tiesīgs nepiemērot SPSIL, kad centralizēto iepirkumu institūcija atrodas citā ES dalībvalstī.
- Vispārīgo vienošanos jeb *framework* līgumu slēdz gadījumos, ja ilgtermiņā atkārtoti paredzēts iepirkt preces, pakalpojumus vai būvdarbus, kuru apjomu nav iespējams precīzi noteikt. Vispārīgā vienošanās nav īpaša iepirkumu procedūra, bet gan iepirkumu tehnika, kuru var izmantot, organizējot atklātu vai slēgtu konkursu, vai sarunu procedūru, ar mērķi ilgtermiņā iegūt labumu no produktu attīstības un cenu izmaiņām.

REKOMENDĀCIJAS:

- VPIL 40.panta pirmā daļa nosaka, ka deleģēšana pieļaujama tikai, ja pilnvarotā persona attiecīgo uzdevumu var veikt efektīvāk, līdz ar to iestādei ir nepieciešams konstatēt, cik efektīvi konkrēto iepirkumu procedūru tā spēj veikt pati un kādi ieguvumi (zaudējumi) iestādei rastos no iepirkumu procedūras deleģēšanas. Ievērojot iepriekš minēto, būtu jāparedz kritēriji, pēc kuriem iestāde varētu noteikt, vai konkrēto publisko iepirkumu efektīvāk ir organizēt pašai vai deleģēt centralizētajai iepirkumu institūcijai. Šie kritēriji varētu būt: administratīvo resursu noslodze, administratīvās izmaksas (tostarp, veicot tirgus izpēti līgumcenas noteikšanai), prognozētais procedūras ilgums, iespējamā līgumcena.
- Izvērtējot, vai pasūtītājam un arī sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam būtu izdevīgi nodot iepirkumu procedūru veikšanu centralizētajai iepirkumu institūcijai, būtu jāatbild uz šādiem jautājumiem:
 - Vai iestāde pati var veikt konkrēto pakalpojumu?
 - Vai konkrētie pakalpojumi ir cieši saistīti ar iestādes sniegtajiem pamatpakalpojumiem un tās funkcijām?
 - Vai ir apsvērti ieguvumi no konkrētā pakalpojuma iepirkšanas?
 - Vai ir apsvērtas iespējamās izmaksas, kas rastos, iepērkot konkrēto pakalpojumu?
 - Gadījumā, ja iestāde pati var veikt konkrēto pakalpojumu, vai ir izvērtēta šī darba iespējamā kvalitāte?
 - Vai šāds pakalpojums ir nepieciešams regulāri?Ja lielākoties tiek atbildēts ar „jā”, kā arī apsvērtie ieguvumi un kvalitāte pašai iestādei ir augstāka par centralizētās iepirkumu institūcijas piedāvāto, tad konkrēto iepirkumu nebūtu vēlams deleģēt.
- Ja konkrētais iepirkums ir nepieciešams gan PIL subjektam, gan SPSIL subjektam, tad piemērojamās procedūras (ievērojot līgumcenu robežas) var atšķirties. Līdz ar to centralizētajam iepirkumu

institūcijām, lai izvairītos no iespējamām neskaidrībām, kļūdām un pārkāpumiem (pat, ja iepirkumu procedūru veikšanai izveidota viena centralizētā iepirkumu institūcija) jānošķir iepirkumu SPSIL un PIL subjektu vajadzībām.

- Gadījumā, kad vispārīgā vienošanās tiek slēgta ar vairākiem piegādātājiem, atrunājot visus iepirkuma līguma slēgšanas noteikumus un atkārtoti neizvērtējot piedāvājumus, līgumā būtu ieteicams:
 - noteikt, ka pirms katra „mazā iepirkuma” tiek pārbaudīta nodokļu parādu esamība;
 - izvēloties piegādātāju, izmantot tā saukto „kaskādes” principu, kas nozīmē to, ka sākotnēji vēršas pie tā piedāvātāja, kurš sākotnēji iesniedzis visizdevīgāko piedāvājumu, un ja tas nespēj vai nevēlas slēgt konkrēto iepirkuma līgumu, vēršas pie nākamā piedāvātāja, kurš iesniedzis otru sākotnēji izdevīgāko piedāvājumu.
- Izvērtēt pasūtītāju kompetenci un resursu patēriņu iepirkumu, kuru priekšmets nav saistīts ar iestādes pamatfunkcijām, organizēšanā, kā arī izvērtēt iespēju izveidot centralizēto iepirkumu iestādi, kuras kompetencē ietilptu iepirkuma procedūru veikšana citu pasūtītāju vajadzībām.

3. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju „zemsliedzēju” iepirkumi

Saskaņā ar MK 2010.gada 7.septembra noteikumiem Nr.840 „Noteikumi par sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu līgumcenu robežām” SPSIL piemēro, ja:

- būvdarbu līgumu paredzamā līgumcena ir vienāda ar 3 406 520 LVL vai lielāka;
- piegādes un pakalpojumu paredzamā līgumcena vienāda ar 272 100 latiem vai lielāka.

Turklāt sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir tiesīgs piemērot SPSIL arī tad, ja līgumcena ir zemāka par iepriekš minētajām robežām. Salīdzinot iepirkuma procedūras sliekšņus dažādiem pasūtītājiem dažādu normatīvo aktu ietvaros, secināms, ka visaugstākie sliekšņi, līdz kuriem pasūtītājs ir tiesīgs nepiemērot noteiktās iepirkuma procedūras, ir pasūtītājiem, kuri veic iepirkuma procedūras saskaņā ar SPSIL, veidojot ievērojamu „zemsliedzēju” iepirkumu daļu jeb tā saucamo „pelēko zonu”.

Līgumcenas robeža	PIL subjekti		SPSIL subjekti		MK noteikumu Nr. 65 subjekti	
	Piegādes un pakalpojumi	Būvdarbi	Piegādes un pakalpojumi	Būvdarbi	Piegādes un pakalpojumi	Būvdarbi
3 406 520 Ls						
272 100 Ls						
120 000 Ls						
87 888 Ls						
50 000 Ls						
20 000 Ls						
10 000 Ls						
3 000 Ls						

Jāpiemēro ES un Latvijas tiesību aktos noteiktā iepirkumu procedūra (t.i., iepirkuma procedūra ir precīzi atrunāta)

Jāpiemēro EST noteiktie principi publisko iepirkumu jomā (t.i., iepirkuma procedūra nav precīzi atrunāta)

Jāuzsver, ka SPSIL neregulē „zemsliedzēju” iepirkumu procedūru sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vajadzībām. Arī citās ES dalībvalstīs (izņemot Apvienoto Karalisti un Īriju) nav noteikts atsevišķs „zemsliedzēju” iepirkumu regulējums. Savukārt, Nīderlandē ir izdotas rekomendējoša rakstura vadlīnijas.¹⁸ Tā kā tiesību aktu nosacījumi ir tieši piemērojami arī Latvijā, līdz ar to ir būtiski noskaidrot ES tiesību aktos ietvertu publisko iepirkumu principu saturu, jo „zemsliedzēju” iepirkumos ikviena ES fonda saņēmēja pienākums ir ievērot šos principus.

¹⁸ Public Procurement in EU Member States – The Regulation of Contracts Below the EU Thresholds and in Areas not Covered by Detailed Rules of EU Directives, *Sigma Papers* No.45, OECD Publishing, 2010. <http://dx.org/10.1787/5km91p7s1mxv-en>

Finanšu sliekšņu noteikšana pamatojas uz pieņēmumu, ka līgumi ar mazu vērtību nepiesaista ārpus valsts teritorijas esošus komersantus, līdz ar to šādiem līgumiem trūkst ES mēroga nozīmes. Tomēr šis pieņēmums var tikt atspēkots, pierādot pretējo, un tādēļ, kā savos rakstveida apsvērumos apgalvo EK, nav izslēdzams, ka līgums ar mazu vērtību piesaista ārvalsts uzņēmēju interesi, piemēram, sakarā ar tā izpildes vietas netālo atrašanos vai tāpēc, ka tas ir noderīgs viņu komerciālajai stratēģijai.¹⁹ Arī EST tiesa ir atzinusi²⁰, ka LESD pamatnoteikumu un vispārējo principu piemērošana līgumiem, kuru vērtība ir zemāka par direktīvu piemērošanas robežvērtību, paredz to, ka attiecīgie līgumi ir zināmu pārrobežu interešu priekšmets.

Publiskā iepirkuma direktīvas nepiemēro publiskā iepirkuma līgumiem, kuri nerasniedz robežvērtības (direktīvas 2004/18/EK 7.pants un direktīvas 2004/17/EK 16.pants). Tomēr, tas, ka publiskā iepirkuma līguma vērtība nerasniedz ES tiesībās noteikto robežvērtību, nenozīmē, ka uz šo publisko iepirkumu līgumu nemaz neattiecas ES tiesības.

Atbilstoši SPSIL 11.panta piektajai daļai, ja līgumu slēdz par 2.pielikuma b) daļā minētajiem pakalpojumiem (t.i., veselības un sociālās aprūpes pakalpojumi, viesnīcu un restorānu pakalpojumi, juridiskie pakalpojumi u.c.), sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ir tiesīgs nepiemērot šajā likumā noteiktās procedūras, taču tam ir jāievēro šādas likumā noteiktās prasības:

- 1) 20.pants – tehniskās specifikācijas;
- 2) 32.pants – paziņojums par iepirkuma procedūras rezultātiem;
- 3) 56.pants – pretendentu informēšana par pieņemto lēmumu
- 4) 59.pants – iepirkuma līguma saturs un termiņi;
- 5) 60.pants – nogaidīšanas termiņš līguma slēgšanai.

Tāpat pasūtītājs un sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs, ārpus ES tiesību normām par publisko iepirkumu, ir pakļauts ES tiesību normām, kuras izriet no LESD pamatnoteikumiem, jo īpaši pamatbrīvībām un tajās ietvertajam diskriminācijas aizlieguma principam. Saskaņā ar EST spriedumu *Teleaustria* lietā²¹, līgumslēdzējīestādei, ievērojot pārskatāmības pienākumu, „potenciālo pretendentu interesēs ir jānodrošina atbilstošs atklātības līmenis, kas atver pakalpojuma tirgu konkurencei un ļauj pārbaudīt, vai līguma piešķiršana ir notikusi objektīvi.”

Lai palīdzētu dalībvalstīm pilnībā izmantot iekšējā tirgus sniegtās priekšrocības, Eiropas Komisija ir izstrādājusi skaidrojošo paziņojumu Nr.2006/C 179/02 „Par Kopienas tiesību aktiem, ko piemēro līguma slēgšanas tiesību piešķiršanā, uz ko neattiecas vai tikai daļēji attiecas publiskā iepirkuma direktīvu noteikumi.” Paziņojumā ir minēts, ka, slēdzot publiskos līgumus, uz kuriem attiecas LESD, jāievēro minētā līguma noteikumi un principi: par preču brīvu apriti, tiesībām veikt uzņēmējdarbību, pakalpojumu sniegšanas brīvību, nediskrimināciju, vienlīdzīgu attieksmi, pārskatāmību, proporcionalitāti un savstarpēju atzīšanu. Paziņojumā sniegtas vadlīnijas līgumslēdzējas iestādēm šādās jomās: reklāma, līguma slēgšanas tiesību piešķiršana, procedūru kontrole, tādējādi nosakot pamatstandartus tādu līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanai, kas ir būtiski attiecībā uz iekšēju tirgu.

¹⁹ Ģenerālvokāta secinājumi lietā Nr. C-147/06 un 148/06, SECAP SpA v Comune di Torino, Santorso Soc.coop. arl v Comune di Torino, 2007.

²⁰ EST spriedums lietā Nr. C-507/03, Commission v Irland, 2007.

²¹ EST spriedums lietā Nr. C-324/98, Teleaustria Verlags GmBh, Telefonadress GmbH and Telecom Austria AG v Herold Business Data AG, 2000.

Attiecībā uz vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principiem EST ir atzinusi²², ka dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība, nosakot pasākumus, kuru mērķis ir publisko tiesību jomā nodrošināt šo principu, kas jāievēro līgumslēdzējstādēm, ievērošanu. To, kā to vislabāk var izdarīt, ir jānosaka katrai dalībvalstij individuāli, ņemot vērā valstij raksturīgos vēsturisko, juridiskos, ekonomiskos vai sociālos apsvērumu, situācijas, kurās varētu rasties brīvība, kas rada atkāpes no šo principu piemērošanas.

Pārskatāmības pienākums, kas ir jāizpilda valsts iestādēm, kuras slēdz pakalpojumu koncesijas līgumu, nozīmē garantēt adekvātu atklātības pakāpi jebkuram potenciālam pretendētā, tādējādi ļaujot īstenot konkurenci attiecībā uz pakalpojumu koncesijām, kā arī piešķiršanas procedūru objektivitātes kontroli.²³ Pārskatāmības princips nozīmē garantēt adekvātu publicitāti jebkuram potenciālam pretendētā, tādējādi ļaujot īstenot konkurenci attiecībā uz pakalpojumu koncesijām, kā arī procedūru objektivitātes kontroli.

Ar adekvātu publicitāti saprot²⁴ – pietiekami pieejamu reklāmas publicēšanu pirms līgumslēgšanas tiesību piešķiršanas šādos publicitātes līdzekļos:

- internetā (mājas lapā);
- publikācijas valsts vai reģionālās nozīmes laikrakstos vai speciālās publikācijas;
- publikācijas vietējas nozīmes līdzekļos (laikraksti, paziņojuma dēļi u.tml.);
- publikācijas ES Oficiālajā Vēstnesī vai TED²⁵.

Turklāt, ikvienam potenciālajam pretendētā ir jāgarantē atbilstoša atklātības pakāpe, kas ļauj īstenot konkurenci attiecībā uz pakalpojumu koncesijām, kā arī kontrolēt piešķiršanas procedūru objektivitāti.²⁶

EST *Vestergaard* lietā²⁷ uzsvēra, ka tas vien, ka direktīvās paredzētās īpašās un stingrās procedūras netiek piemērotas iepirkuma līgumiem ar nelielu vērtību, nenozīmē, ka tie ir izslēgti no ES tiesību piemērošanas jomas, jo tiem jāatbilst arī LESD, ja tajos ir ieinteresēti citi dalībvalsts komersanti.

Lai nodrošinātu godīgu konkurenci starp potenciālajiem pretendētiem, izvēloties personu, ar kuru slēgs konkrēto līgumu, būtu nepieciešams:

- veikt nediskriminējošu līguma temata aprakstu;
- nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi visu dalībvalstu uzņēmējiem;
- savstarpēji atzīt diplomus, apliecības un citus kvalifikācijas dokumentus no ES dalībvalstīm;
- noteikt atbilstošus piedāvājumu iesniegšanas termiņus;
- izmantot pārskatāmu un objektīvu pieeju, kas iepriekš būtu zināma visiem potenciālajiem pretendētiem.²⁸

Attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju skaita ierobežošanu Eiropas Komisija ir norādījusi²⁹, ka tas ir pieļaujams, ja vien tas tiek darīts pārskatāmā un nediskriminējošā veidā, izmantojot objektīvus faktorus.

²² EST spriedums lietā Nr. C-213/07, *Michaniki AE v Ethniko Symvoulío Radiotileorasis and Ypourgos Epikrateias*, 2008.

²³ EST spriedums lietā Nr. C-324/98, *Teleaustria Verlags GmbH, Telefonadress GmbH and Telecom Austria AG v Herold Business Data AG*, 2000.

²⁴ Eiropas Komisijas paziņojums Nr.2006/C 179/02, Par Kopienas tiesību aktiem, ko piemēro līguma slēgšanas tiesību piešķiršanā, uz ko neattiecas vai tikai daļēji attiecas publiskā iepirkuma direktīvu noteikumi.

²⁵ *Tenders Electronic Daily*.

²⁶ EST spriedums lietā Nr.C-203/08, *Sporting Exchange Ltd v Minister van Justitie*, 2010.

²⁷ EST spriedums lietā Nr.C-59/00, *Bent Mousten Vestergaard v Spottrup Boligselskab*, 2001.

²⁸ Eiropas Komisijas paziņojums Nr.2006/C 179/02, Par Kopienas tiesību aktiem, ko piemēro līguma slēgšanas tiesību piešķiršanā, uz ko neattiecas vai tikai daļēji attiecas publiskā iepirkuma direktīvu noteikumi.

²⁹ Turpat.

Piemēram, pieredzi attiecīgajā nozarē, komercsabiedrības lielumu, infrastruktūru, tehniskās un profesionālās spējas u.tml. Turklāt ir pieļaujama lozēšana kā vienīgais atlases kritērijs vai papildus citiem kritērijiem, kā arī iespējama ir kvalifikācijas sistēmas izmantošana, t.i., izmantojot atklātu izvēles procedūru, tiek izveidots kvalificētu komercsabiedrību saraksts, no kura turpmāk izvēlas konkrētos pieteikumu iesniedzējus.

EST ir atzinusi³⁰, ka iepirkuma līguma piešķiršana, nenodrošinot nekādu pārskatāmību, komercsabiedrībai, kas atrodas dalībvalstī, kurai ir pakļauta līgumslēdzēja iestāde, patiesībā rada atšķirīgu attieksmi pret citās dalībvalstīs nodibinātām komercsabiedrībām, kurām nav reālas iespējas darīt zināmu savu interesi iegūt konkrēto līgumu.

Direktīvas 2004/17 preambulas 9.punkts nosaka, ka, lai nodrošinātu to valsts iepirkumu līgumu konkurences radīšanu, kuru slēgšanas tiesības piešķirušī subjekti, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, ir ieteicams izstrādāt noteikumus par tādu līgumu koordinēšanu Kopienas līmenī, kuru vērtībā ir lielāka par konkrētu vērtību.

Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam ir pienākums ievērot arī PIL pamatprincipus – vienlīdzības, atklātības un brīvas konkurences principus, veicot iepirkumu, kuru paredzamā līgumcena ir zemāka par attiecīgajām līgumcenas robežām.

Atbilstoši EST judikatūrai³¹, līguma pamatnoteikumu un vispārējo principu piemērošana līgumiem, kuru vērtība ir zemāka par ES direktīvu piemērošanas robežvērtību, paredz to, ka attiecīgie līgumi ir zināmu pārrobežu interešu priekšmets.

No augstāk aprakstītā izriet, kasabiedrisko pakalpojumu sniedzējam, veicot „zemsliedzēju” iepirkumus faktiski ir divi uzdevumi:

- 1) novērst draudus, ka priekšroka tiek dota „vietējiem” pretendentiem;
- 2) novērst to, ka tā vadītos pēc citiem apsvērumiem, kas nav finansiāla rakstura apsvērumi.

EST ir atzinusi³², ka ES tiesības ir jātulko tādējādi, ka tās nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurš tāda publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, kura vērtība nesasniedz direktīvas 2004/18/EK 7.panta 1.punkta c) apakšpunktā paredzēto robežvērtību, bet kuram ir zināma pārrobežu interese, paredz automātiski izslēgt no dalības šajā procedūrā un piemērot kriminālsodu gan pastāvīgajam konsorcijsam valsts tiesiskā regulējuma izpratnē, gan sabiedrībām, kas ir tās locekļi, ja pēdējie līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā ir iesnieguši piedāvājumus, kas konkurē ar konsorcijsa piedāvājumu, pat ja šī konsorcijsa piedāvājums nav iesniegts šo uzņēmumu vārdā un interesēs.

Jāmin, ka Vācijas augstākā administratīvā tiesa un konstitucionālā tiesa ir norādījušas, ka publisko iepirkumu tiesības, ārpus publisko iepirkumu direktīvu tvēruma, pārsvarā ir privāto tiesību jautājums.³³

KOPSAVILKUMS:

³⁰ EST spriedums lietā Nr. C-231/03, Consorzio Aziende Metano (Coname) v Comune di Cingia de Botti, 2005.

³¹ EST spriedums apvienotajās lietās Nr. C-147/06 un C-148/06, SECAP SpA and Santorso Soc. coop. arl. v Comune di Torino, 2008.

³² EST spriedums lietā Nr.C-376/08, Serrantoni Srl, Consorzio stabile edili Scrl v Comune di Milano, 2009.

³³ BverfG, Beschluss vom 13.06.2006, 1 BvR 1160/03; BverfG, Beschluss vom 02.05.2007, 6 B 10/07.

- „Pelēkā zona” (kad iepirkumu procedūra netiek regulēta) ietver samērā lielu līgumcenu vērtību (konkrētais sliekšnis pat līdz LVL 3 406 520 – būvdarbu iepirkumu gadījumā). Tas, savukārt, rada atšķirīgu iepirkumu veikšanas praksi sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vidū, kā arī neskaidrības un kļūdas, interpretējot ES noteiktos iepirkumu veikšanas pamatprincipus.
- Saskaņā ar EST judikatūru un Eiropas Komisijas skaidrojošo paziņojumu „Par Kopienas tiesību aktiem, ko piemēro līguma slēgšanas tiesību piešķiršanā uz ko neattiecas vai tikai daļēji attiecas publiskā iepirkuma direktīvu noteikumi”, slēdzot „zemsliedzēju” iepirkumus ir jāievēro:
 - LESD ietvertās pamatbrīvības;
 - vienlīdzīgas attieksmes princips;
 - pārskatāmības princips;
 - proporcionalitātes un savstarpējas atzīšanas princips.
- Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam, veicot „zemsliedzēju” iepirkumus, faktiski ir divi uzdevumi:
 - c) novērst draudus, ka priekšroka tiek dota „vietējiem” pretendentiem;
 - d) novērst to, ka tā vadītos pēc citiem apsvērumiem, kas nav finansiāla rakstura apsvērumi.
- Veicot „zemsliedzēju” iepirkumus sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vajadzībām, ir jāievēro skaidri priekšnoteikumi vienlīdzīgas attieksmes, brīvas konkurences un atklātuma principu ievērošanai, t.i., rīcībai ir jābūt pārskatāmai, iepriekš noteiktai, prognozējamai, konsekventai un saprotamai.
- Pārskatāmības princips nozīmē to, ka ir jāgarantē adekvāta publicitāte jebkuram potenciālajam pretendentam, tādējādi ļaujot īstenot konkurenci attiecībā uz pakalpojumu koncesijām, kā arī piešķiršanas procedūru objektivitātes kontroli.
- Ar adekvātu publicitāti saprot – pietiekami pieejamu reklāmas publicēšanu pirms līgumslēgšanas tiesību piešķiršanas šādos publicitātes līdzekļos:
 - internetā (mājas lapā);
 - publikācijas valsts vai reģionālās nozīmes laikrakstos vai speciālās publikācijas;
 - publikācijas vietējas nozīmes līdzekļos (laikraksti, paziņojuma dēļi u.tml.);
 - publikācijas ES Oficiālajā Vēstnesī vai TED.
- Lai nodrošinātu godīgu konkurenci starp potenciālajiem pretendentiem, izvēloties personu, ar kuru slēgs konkrēto līgumu, būtu nepieciešams:
 - veikt nediskriminējošu līguma temata aprakstu;
 - nodrošināt vienlīdzīgu piekļuvi visu dalībvalstu uzņēmējiem;
 - savstarpēji atzīt diplomus, apliecības un citus kvalifikācijas dokumentus no ES dalībvalstīm;
 - noteikt atbilstošus piedāvājumu iesniegšanas termiņus;
 - izmantot pārskatāmu un objektīvu pieeju, kas iepriekš būtu zināma visiem potenciālajiem pretendentiem.
- Ir pieļaujams ierobežot pieteikuma iesniedzēju skaitu, ja vien tas tiek darīts pārskatāmā un nediskriminējošā veidā, izmantojot objektīvus faktorus. Piemēram, pieredzi attiecīgajā nozarē, komercsabiedrības lielumu, infrastruktūru, tehniskās un profesionālās spējas u.tml. Nosakot pieteikumu iesniedzējus, ir pieļaujama lozēšana kā vienīgais atlases kritērijs (vai papildus citiem kritērijiem), kā arī iespējams izmantot kvalifikācijas sistēmu (kur pretendenti tiek izvēlēti no

kvalificētu komercsabiedrību saraksta).

REKOMENDĀCIJAS:

- Lai nodrošinātu sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju „zemsliedzēju” iepirkumu principu konstantu un vienveidīgu piemērošanu, iespējami divi turpmākie rīcības scenāriji:
 - 1) SPSIL tiek iestrādāts deleģējums un tiek pieņemts jauns ārējais normatīvais akts (MK noteikumiem), kurā normu veidā tiks iestrādāti iepriekš minētie principi (kā arī tiek papildināti MK noteikumiem Nr.65), vai
 - 2) Vadošā iestāde izstrādā metodisku dokumentu jeb vadlīnijas „zemsliedzēju” iepirkumu veikšanai un uzdod atbildīgajām iestādēm nodrošināt šo prasību ieviešanu.
- Iepriekš minēto normatīvo aktu vai vadlīniju saturs regulētu neskaidros jautājumus, proti:
 - „zemsliedzēju” iepirkuma publicitātes prasības;
 - „zemsliedzēju” iepirkuma pārsūdzības iespējas;
 - „zemsliedzēju” iepirkuma dokumentācijas prasības;
 - „zemsliedzēju” iepirkuma kontroles iespējas.
- Ārējā normatīvajā aktā vai metodiskajā dokumentā īpaša vieta būtu ierādāma normām par adekvātas publicitātes nodrošināšanu. „Zemsliedzēju” iepirkumu gadījumā pasūtītājam būtu uzliekams pienākums nodrošināt adekvātu publicitāti, izmantojot vienu no Eiropas Komisijas ieteiktajiem efektīvākajiem veidiem – pirms līguma slēgšanas publicēt mājaslapā atbilstošu paziņojumu.

Piedāvāto variantu priekšrocību un trūkumu analīze:

Variants	Ieguvumi	Trūkumi
Ārējs normatīvais akts	▪ Normatīvais akts saistošs visiem bez izņēmuma, nav nepieciešams veikt papildu darbības, lai nodrošinātu normu obligātumu;▪ Vienveidīga normas uztvere, izslēdzot interpretācijas iespējas;▪ Iespējams integrēt alternatīvu strīdu izskatīšanas kārtību, nosakot, piemēram, ka strīdu izskata sadarbības vai atbildīgā iestāde, vai arī to nodod izskatīšanai tiesā (līdzīgi MK noteikumu Nr.65 grozījumos iekļautajam mehānismam);▪ Normatīvais akts ir publiski pieejams ikvienam un ikvienam individuālam pēc publicēšanas ir	▪ Ilgstošs process SPSIL grozīšanai, lai paredzētu deleģējumu ārējam normatīvajam aktam;▪ Neelastīgs normatīvā akta grozīšanas process, ja to nepieciešams papildināt vai EST judikatūrā radušies jauni principi;▪ Papildu resursu izlietojums, lai sagatavotu un saskaņotu normatīvā akta projektu.

	dotas tiesības iepazīties ar tā saturu.	
Vadošās iestādes metodisks dokuments, kā arī – pienākums iekļaut iepirkumu procedūras noteikumu piemērošanu līgumos ar ES fondu finansējuma saņēmēju	▪ Nav nepieciešams izstrādāt īpašu deleģējumu vadlīniju izstrādei;▪ Ātrāks izstrādes process;▪ Elastīga grozījumu un precizējumu izdarīšanas kārtība.▪ Iespējams atrunāt līgumslēdzēju strīdu risināšanas kārtību, piemēram, paredzot, ka jautājumu izskata atbildīgā vai sadarbības iestāde un lietas iznākumu ņem vērā pie jautājuma par izmaksu attiecināmību izskatīšanas.	▪ Papildu resursu nepieciešamība, lai padarītu metodisko dokumentu saistošu privātpersonām, kas veic iepirkuma procedūras atbilstoši Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumam;▪ Pastāv risks, ka dažādām atbildīgajām un sadarbības iestādēm, iestrādājot līgumos un vienošanās par ES fondu projektu īstenošanu prasību ievērot vadošās iestādes metodisko dokumentu, interpretācija dažādos jautājumos var atšķirties, tādējādi nesasniedzot izvirzīto mērķi – vienveidīga „zemsliedzēju” iepirkuma procedūru veikšana;▪ Vadlīnijas nav saistošas trešajām personām, nav izmantojamas kā sūdzības iesniegšanas pamats, kā arī nenodrošina trešo personu tiesisko interešu aizsardzību, tajā skaitā, zināt par savām tiesībām un savas tiesības aizstāvēt, jo vadlīnijas nebūs publiski pieejamas.

4. Papildu darbi pasūtītāju un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vajadzībām

4.1. Vispārīgs pārskats par tiesībām grozīt iepirkuma līgumu pēc tā noslēgšanas

EST spriedumā lietā Nr. C-454/06, *Pressetext Nachrichtenagentur GmbH v Austria*, ir noteikusi, ka ilgstošu tiesisko attiecību un ilgtermiņa līgumu izpildes laikā var rasties nepieciešamība pielāgot līguma saturu, ja līguma noteikumi – piemēram, sakarā ar neparedzētu ārējo apstākļu maiņu – vairs nav atbilstīgi. Līguma satura pielāgošana jaunajiem apstākļiem var sekmēt līguma mērķa labāku īstenošanu.

Tomēr, ja sākotnējais līgums attiecas uz publisko iepirkumu, šādā gadījumā vēlākie tā satura grozījumi vienmēr būs saistīti ar jautājumu, vai (iespējams, atkārtoti) ir jāorganizē publiskā iepirkuma procedūra. Turklāt sistemātiski būs jāstopas ar spriedzi starp vēlni, no vienas puses, turpināt maksimāli efektīvi izpildīt līgumu un, no otras puses, pienākumu ievērot iespēju vienlīdzību attiecībā uz visiem esošajiem un potenciālajiem līgumslēdzējiem.

Principā nav izslēgts, ka vēlākie esošo līgumu satura grozījumi (iespējams, atkārtoti) tiek kvalificēti kā atsevišķa iepirkuma vajadzība, kurai ir jāpiemēro publiskā iepirkuma procedūra. Šāda rīcība būtu nepieciešama tādēļ, ka saskaņā ar EST judikatūru juridiskie jēdzieni, kas ietverti publisko iepirkumu direktīvās, ir interpretējami plaši.

Iepriekšēja publiskā iepirkuma procedūra nav nepieciešama nenožīmīgu pakalpojumu publiskā iepirkuma līguma grozījumu gadījumā. Atkārtotu publiskā iepirkuma procedūras rīkošanu pamato tikai būtiski līguma grozījumi, kas attiecīgajā tirgū var tieši deformēt konkurenci, kā arī dot priekšroku līgumslēdzējas iestādes jau esošajam pakalpojumu sniedzējam salīdzinājumā ar citiem iespējamiem pakalpojumu sniedzējiem.

Uzskatīt, ka ir veikti būtiski līguma grozījumi, it īpaši var tādā gadījumā, ja nav izslēgts, ka citus pakalpojumu sniedzējus no pieteikšanās publiskā iepirkuma līgumam ir atturējuši sākotnējie mazāk labvēlīgie nosacījumi vai ka, ņemot vērā jaunus līguma nosacījumus, tie atkal būtu ieinteresēti iesniegt piedāvājumu, vai arī, ka, ņemot vērā jaunus līguma nosacījumus, savulaik noraidītais pretendenta piedāvājums varētu būt veiksmīgs. Tālāk norādītajā tabulā ir norādīti līdzšinējā EST prakse attiecībā uz būtiskiem līguma grozījumiem.

Lietā	Lietā konstatētais
C-454/06, Pressetext Nachrichtenagentur GmbH pret Austriju	EST skaidro, ka spēkā esoša līguma grozījumi ir uzskatāmi par būtiskiem, ja ar tiem tiek ieviesti nosacījumi, saskaņā ar kuriem, ja tie būtu bijuši sākotnējā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, tajā būtu varējuši piedalīties arī citi pretendenti, nevis tikai sākotnēji atlasītie vai arī varēja tikt pieņemti citi piedāvājumi nevis pieņemtie. Vienlaikus minētajā spriedumā ir minēti piemēri EST interpretācijai terminam „būtiski līguma grozījumi”: • EST uzskata, ka izpildītāja, kuram tika piešķirtas sākotnējā līguma izpildes tiesības, nomaina pret jaunu ir uzskatāma par būtisku grozījumu. Tomēr vērtējami apstākļi, kādos šī nomaina ir tikusi veikta: ja jaunais izpildītājs ir pilnvērtīgs iepriekšējā līgumslēdzēja tiesību un saistību pārņēmējs vai tas 100% pieder iepriekšējam izpildītājam, šādas izmaiņas nav uzskatāmas par būtiskām - izpildītāja iekšēja pārstrukturēšana būtiski nemaina sākotnējā līguma noteikumus. Savukārt, ja jaunais izpildītājs neatbilst iepriekš minētajiem nosacījumiem vai tas

	100% nepieder iepriekšējam izpildītājam, šādas izmaiņas var tikt uzskatītas par būtiskām. Pastāv iespēja, ka izmaiņas sākotnēji tiek atzītas par nebūtiskām, bet laika gaitā, atklājoties jauniem apstākļiem, tās kvalificējas kā būtiskas, piemēram, ja jaunais izpildītājs savas kapitāldaļas pārdod tālāk, vai izpildītāja maiņa ir veikta, lai izvairītos no atbildības, piemēram, nodokļu samaksas; • Grozījumi, kas saistīti ar līguma noteikumu pielāgošanu ārējiem apstākļiem nav uzskatāmi par būtiskiem grozījumiem. Piemēram, valūtas maiņa netiek uzskatīta par būtiskiem grozījumiem, jo šāda darbība pati par sevi nav priekšmets jaunam līgumam. No tā arī secināms, ka būtiska vai nebūtiska grozījuma noteikšanai jāvērtē attiecīgais grozījums pats par sevi un vai tā radītās sekas var būt jauna līguma priekšmets. Vērtējot, vai grozījumi ir saistīti ar ārējiem apstākļiem, ir jāņem vērā neparedzamības kritērijs, jo gadījumā, ja ārējos apstākļus bija iespējams paredzēt, tie nevar būt par pamatu, lai grozījumus uzskatītu par ārēju apstākļu izraisītiem.• Cenas pazemināšana vai atlaižu piemērošana pasūtītājam līguma izpildes laikā nav uzskatāma par konkurenci ietekmējošu faktoru un jauna līguma priekšmetu, līdz ar to šādas izmaiņas nav uzskatāmas par būtiskām.
C-91/08, Wall AG pret Frankfurti pie Mainas, Frakfurter Entsorgung-und Service (FES) GmbH	EST lietā par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecībā uz koncesiju līgumiem paskaidro, ka apakšuzņēmēju maiņa, pat tad, ja tā ir paredzēta līgumā, pati par sevi var tikt uzskatīta par būtisku grozījumu, ja konkrētā apakšuzņēmēja izvēle ir bijusi priekšnosacījums attiecīgā piedāvājuma izvēlei.
C-84/03, Eiropas Komisija pret Spānijas Karalisti	EST atzīst, ka piedāvājumu cenu izmaiņa par 10% ir uzskatāma par būtisku iepriekš noslēgtā līguma pamatnoteikumu grozījumu, kā arī norāda, ka būtiskumu nevar vērtēt procentuālā izteiksmē. Būtiski un vērā ņemami ir arī lietā iesaistīto pušu skaidrojumi, kur cita starpā Spānijas Karaliste pārmet Eiropas Komisijai, ka tā nav sniegusi jēdziena „līguma sākotnējo nosacījumu būtiskas izmaiņas” skaidrojumu, kas izraisījis šādas lietas izskatīšanu. Savukārt Eiropas Komisija norāda, ka tai nav pienākums definēt pārkāpuma robežas, ne arī jānorāda pasākumi, kas ļautu novērst pienākumu neizpildi. Šādu EK viedokli atbalsta arī EST. No iepriekš minētā secināms, ka katrā gadījumā, kad tiek plānota noslēgta līguma grozīšana, jāizvērtē katrs grozījums un tā radītās sekas pret līguma noteikumiem, ietekmi uz pretendentu loku, kas varēja, bet nepiedalījās iepirkuma procedūrā, nevadoties pēc precīzām procentu vai skaitļu izteiksmēm.
C-496/99, Eiropas Komisija pret CAS Succhi di Frutta SpA EST	EST norāda, ka līguma grozījumi drīkst būt tikai saskaņā ar konkursa dokumentācijā vai uzaicinājumā publicētajiem līguma grozīšanas nosacījumiem. Papildus tam EST atzīst līgumā noteikto apjomu grozījumus pēc līguma noslēgšanas par būtiskiem grozījumiem, kas varēja ietekmēt citu izpildītāju interesi un tiesības piedalīties attiecīgajā iepirkuma procedūrā. No spriedumā pieminētajiem publiskā iepirkuma principiem izriet, ka EST pilnībā nenoliedz iespēju izdarīt līguma grozījumus, ja vien šādi grozījumi iepirkuma procedūras dokumentos bija paredzēti savlaicīgi un ja tie neietekmē iespējamo piegādātāju loku un iesniegtos piedāvājumus, kā arī piedāvājumus, kuri varēja tikt iesniegti, apjoma atšķirībām pastāvot iepriekš.

Jāsecina, ka saskaņā ar EST judikatūru pamatprincips attiecībā uz iepirkuma līguma grozījumiem ir šāds: pēc līguma noslēgšanas nevar veikt būtiskus līguma grozījumus. Līguma grozījumus var uzskatīt par būtiskiem, ja nav izslēgts, ka citus pakalpojumu sniedzējus no pieteikšanās publiskā iepirkuma līgumam ir atturējuši sākotnējie mazāk labvēlīgie nosacījumi vai ka, ņemot vērā jaunus līguma nosacījumus, tie atkal būtu ieinteresēti pieteikties publiskā iepirkuma līgumam, vai arī, ka, ņemot vērā jaunus līguma

nosacījumus, savulaik noraidītais pretendenta piedāvājums varētu būt veiksmīgs³⁴. Iepriekšēja publiskā iepirkuma procedūra nav nepieciešama nenozīmīgu publiskā iepirkuma līguma grozījumu gadījumā.

Ieteikumi „būtisku grozījumu” samazināšanai

Lai ierobežotu gadījumus, kad vēlāk veikti grozījumi iepirkuma līgumā tiek uzskatīti par būtiskiem un tiem jāpiemēro jauna iepirkuma procedūra, nepieciešams nodrošināt, ka specifisku līguma grozījumu iespēja ir skaidri noteikta, jau konkrētajā iepirkuma nolikumā (instrukcijā). Lielākoties tieši no nolikumā pievienotā iepirkuma līguma projekta izriet, ka noteiktos gadījumos līgumslēdzēja iestāde ir pieļāvusi iespēju grozīt līguma noteikumus un šie noteikumi ir zināmi visiem pretendentiem un tādā pat apjomā vēlāk konkretizēti iepirkumu procedūras rezultātā noslēgtajā iepirkumu līgumā.

Tātad, lai samazinātu risku līguma grozījumus atzīt par „būtiskiem”, pamats izdarīt grozījumus noslēgtajā iepirkumu līgumā bez jaunas iepirkumu procedūras piemērošanas, varētu būt tādos gadījumos, kad:

- 1) Izsludinot iepirkumu, no sagatavotā nolikuma (instrukcijas) var redzēt, ka līguma grozījumu veikšana būs iespējama un tāda ir paredzēta arī sākotnējā iepirkumu līgumā;
- 2) līguma grozīšanas klauzula ir pietiekami skaidra un detalizēta un ļauj precīzi identificēt apstākļus un noteikumus, pie kādiem grozījumi tiks veikti;
- 3) visiem potenciālajiem interesentiem ir iespēja vienādi interpretēt līguma grozīšanas klauzulu gan iepirkuma izsludināšanas laikā, gan līguma darbības laikā;
- 4) netiek sniegtas pārāk plašas pilnvaras līgumslēdzējai iestādei un līguma grozīšanas klauzula nav pretrunā ar publisko iepirkumu regulējošo normatīvo aktu noteikumiem.

Par iepirkumu procedūras beigām ierasts uzskatīt iepirkumu līguma noslēgšanu un turpmāk pasūtītājs ar citiem pretendentiem īpašu komunikāciju neuztur, atskaitot dažus izņēmuma gadījumus. Šī iemesla dēļ nav iespējams vairs noteikt, vai iepirkumu procedūras norises brīdī, citi pretendenti būtu iesnieguši izdevīgākus piedāvājumus vai piedāvājumus būtu iesnieguši citi ieinteresētie piegādātāji, līdz ar to papildu darbu gadījumā vienmēr jāatceras par iespēju, ka kāda no kontrolējošajām iestādēm grozījumus var uzskatīt par būtiskiem un tā rezultātā piemērot sankcijas. Tomēr, lai pārliecinātos par līguma grozījumu būtiskumu un sniegtu kontrolējošām iestādēm argumentētu informāciju, pirms līguma grozīšanas būtu ieteicams, ņemot vērā iesniegtajos piedāvājumos noteiktās cenas un darba apmēru pārrēķināt visu piedāvājumu cenas, lai konstatētu, vai kāds no neizraudzītajiem piedāvājumiem nav saimnieciski izdevīgāks vai lētāks kā izraudzītā uzvarētāja piedāvājums.

Īpaši apsvērumi par līgumcenas izmaiņām

Papildus vispārīgiem noteikumiem par līguma noteikumu grozīšanu pēc iepirkumu procedūras noslēgšanās, īpaša uzmanība ES normatīvajos aktos un EST judikatūrā ir pievērsta līgumcenas izmaiņām.

Finanšu regulas īstenošanas kārtības regulas³⁵ 132.pants nosaka, ka dokumentos, kas attiecas uz konkursa uzaicinājumu, skaidri norāda, vai jānosaka stingra cena, kuru nevar pārskatīt. Ja tā nav, tad dokumentos, kas attiecas uz konkursa uzaicinājumu, izklāsta nosacījumus un/vai formulas cenu pārskatīšanai līguma darbības laikā. Šādos gadījumos līgumslēdzēja iestāde jo īpaši ņem vērā:

³⁴ EST spriedums lietā Nr. C-454/06, Pressetext Nachrichtenagentur GmbH v Austria, 2008.

³⁵ EK Regula Nr.2342/2002 (2002.gada 23.decembris) ar ko paredz īstenošanas kārtību Padomes Regulai Nr.1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienu vispārējam budžetam.

- a) līgumu piešķiršanas procedūras priekšmetu un ekonomisko situāciju, kurā šī procedūra notiek;
- b) uzdevumu un līguma veidu un to ilgumu;
- c) ar to saistītās finansiālās intereses.

EST tiesa ir norādījusi³⁶, ka cenas grozīšana līguma spēkā esamības laikā, ja sākotnēji līgumā nav ietverta skaidra norāde par atļauju to darīt, varētu radīt risku, ka tiek pārkāpti pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principi.

Papildus, kā augstāk minēts, saskaņā ar EST judikatūru³⁷, ir prezumēts, ka cenas grozījumi tiek uzskatīti par būtiskiem (un tāpēc aizliegtiem) līguma grozījumiem, ja vien:

- konkrētā grozījuma iespēja nav tikusi skaidri ietverta sākotnējā līgumā;
- ievērojot tiesību normas, tiek samazināta cena (par labu pasūtītājam).

Vadoties no ES normatīvo aktu regulējuma un EST judikatūras, cenas grozījumi līguma izpildes laikā ir samērā jutīgs jautājums, kurš, lai gan nav aizliegts, parasti tiek uzvertts par būtisku, izņemot atsevišķus izņēmuma gadījumus.

Līdz ar to, ja grozījumu rezultātā tiek paaugstināta cena, tad ir jāvērtē šī paaugstinājuma būtiskums, tostarp nosakot samērīgumu un to, vai šādu grozījumu rezultātā netiek grozīts līguma apjoms. Arī šādā gadījumā sākotnējā līgumā būtu jābūt minētiem apstākļiem, kad būtu pieļaujami līguma grozījumi un konkrēti – ka tiek pieļauts paaugstināt līgumcenu. Tā, piemēram, gadījumā, ja ir noslēgts ilgtermiņa līgums (vairāk nekā 1 gads) un cenas paaugstināšana tiek pamatota ar tirgus cenu celšanos (ja tas ir minēts sākotnējā līgumā un ir pierādāms fakts), tad šāds līguma grozījums varētu būt pieļaujams.

Respektīvi, lai izvērtētu vai cenu izmaiņas ir radījušas būtiskus līguma grozījumus, ir jāizvērtē:

- 1) vai sākotnējā līguma ietverta skaidra norāde par atļauju to darīt;
- 2) cenu izmaiņu apjoms attiecīgā pakalpojuma kontekstā;
- 3) šīs cenu izmaiņas ir jāsalīdzina ar attiecīgā publiskā iepirkuma līguma nozīmi kopumā.

Tādējādi jāgūst apstiprinājums, vai šīs izmaiņas var konkrēti deformēt konkurenci attiecīgajā tirgū, kā arī dot priekšroku pasūtītāja jau esošajam pakalpojuma sniedzējam salīdzinājumā ar citiem iespējamajiem pakalpojuma sniedzējiem.

Par līgumcenas grozījumiem pēc būtības uzskatāmi arī tie gadījumi, kad iepriekš noslēgts iepirkuma līgums tiek laužts un tā izpildītājs atsakās no līguma izpildes, tomēr piedalās atkārtoti organizētā iepirkuma procedūrā un piedāvā jau augstāku cenu par iepriekš pārtraukto darbu veikšanu. Lai gan nepastāv tiesisks mehānisms, kā aizliegt kādam pretendents piedalīties vienā vai otrā iepirkuma procedūrā, ja iepriekš attiecīgais izpildītājs nav izpildījis visas uzņemtās saistības, tomēr pasūtītājs var vērtēt, vai iepriekšējā līguma izpilde un tās laikā iegūtā informācija nav uzskatāma par pretendenta priekšrocību attiecībā pret citiem atkārtotas iepirkuma procedūras pretendentiem. Konstatējot nepamatotas pretendenta priekšrocības, tas no dalības iepirkuma procedūrā izslēdzams.

KOPSAVILKUMS:

³⁶ 2004. gada 29. aprīļa spriedums lietā Nr. C-496/99, Commission v CAS Succhi di Frutta SpA, 2004.

³⁷ Turpat.

- Nav aizliegts veikt grozījumus iepirkumu procedūras rezultātā noslēgtos līgumos, lai nepieciešamības gadījumā pielāgotu līguma saturu mainītiem apstākļiem, jo tas var sekmēt līguma mērķa labāku īstenošanu.
- Tomēr, ja šādi grozījumi ir būtiski, tad ir jāorganizē publiskā iepirkuma procedūra.
- Uzskatīt, ka ir veikti būtiski līguma grozījumi, it īpaši var tādā gadījumā, ja nav izslēgts, ka citus pretendentes no pieteikšanās publiskajam iepirkumam ir atturējuši sākotnējie mazāk labvēlīgie nosacījumi vai ka, ņemot vērā jaunus līguma nosacījumus, tie atkal būtu ieinteresēti pieteikties, vai arī, ka, ņemot vērā jaunus līguma nosacījumus, savulaik noraidītais pretendenta piedāvājums varētu būt veiksmīgs³⁸.
- Cenas grozījumi līguma izpildes laikā, lai gan nav aizliegti, parasti tiek uzverti par „būtiskiem grozījumiem”, izņemot atsevišķus izņēmuma gadījumus.

REKOMENDĀCIJAS:

- Lai izvairītos no riska, ka līguma grozījumi tiek atzīti par būtiskiem grozījumiem un tā rezultātā tiek piemērotas sankcijas, ieteicams iespēju robežās saglabāt iepirkuma procedūras izsludināšanas brīdī pastāvošo tiesisko un faktisko situāciju. Ja tomēr jautājums bez līguma grozījumiem nav atrisināms, lai samazinātu risku līguma grozījumus atzīt par „būtiskiem”, pamats izdarīt grozījumus noslēgtajā iepirkumu līgumā bez jaunas iepirkumu procedūras piemērošanas, varētu būt tikai tādos gadījumos, kad:
 - Izsludinot iepirkumu, no sagatavotā nolikuma (instrukcijas) var redzēt, ka līguma grozījumu veikšana būs iespējama un tāda ir paredzēta arī sākotnējā iepirkumu līgumā;
 - Līguma grozīšanas klauzula ir pietiekami skaidra un detalizēta un ļauj precīzi identificēt apstākļus un noteikumus, pie kādiem grozījumi tiks veikti;
 - Visiem potenciālajiem interesentiem ir iespēja vienādi interpretēt līguma grozīšanas klauzulu gan iepirkuma izsludināšanas laikā, gan līguma darbības laikā;
 - Netiek sniegtas pārāk plašas pilnvaras līgumslēdzējai iestādei un līguma grozīšanas klauzula nav pretrunā ar publisko iepirkumu regulējošo normatīvo aktu noteikumiem.
- Lai izvērtētu vai cenu izmaiņas ir radījušas būtiskus līguma grozījumus, ir jāizvērtē:
 - vai sākotnējā līgumā ietverta skaidra norāde par atļauju to darīt;
 - cenu izmaiņu apjoms attiecīgā pakalpojuma kontekstā;
 - šīs cenu izmaiņas ir jāsalīdzina ar attiecīgā publiskā iepirkuma līguma nozīmi kopumā.
- Līguma laušanas un atkārtotas dalības iepirkuma procedūrā gadījumā, pasūtītājam izvērtēt, vai iepriekš noslēgtā līguma laikā izpildītājs nav ieguvis informāciju, kas tam dod nepamatotas priekšrocības pret citiem tās pašas iepirkuma procedūras pretendentiem.

³⁸ EST spriedums lietā Nr. C-454/06, Presstext Nachrichtenagentur GmbH v Austria, 2008.

4.2. Iepriekš neparedzētu papildu būvdarbu vai pakalpojumu iepirkums, piemērojot sarunu procedūru un npublicējot paziņojumu par līgumu

Saskaņā ar PIL 63.panta ceturtās daļas 1.punktu pasūtītājs var piemērot sarunu procedūru, iepriekš npublicējot paziņojumu par līgumu, publiskiem būvdarbu un pakalpojumu līgumiem, ja pasūtītājam ir nepieciešami papildu būvdarbi un pakalpojumi, kuri sākotnēji netika iekļauti līgumā vai būvniecības projektā, bet kuri neparedzamu apstākļu dēļ kļuvuši nepieciešami iepriekš noslēgtā līguma izpildei, un tiek ievēroti šādi nosacījumi:

- kopējā līgumcena papildu iepirkuma līgumos nepārsniedz 50 % no iepriekš noslēgtā līguma līgumcenas;
- nepieciešamos būvdarbus veic vai pakalpojumus sniedz iepriekš noslēgtā līguma izpildītājs;
- papildu būvdarbus vai pakalpojumus nevar tehniski vai ekonomiski nodalīt no iepriekš noslēgtajā līgumā paredzētajiem būvdarbiem vai pakalpojumiem, neradot ievērojamas grūtības pasūtītājam, vai arī papildu būvdarbi vai pakalpojumi ir būtiski nepieciešami iepriekš noslēgtā līguma izpildei, kaut arī tos iespējams nodalīt no šajā līgumā paredzēto būvdarbu izpildes vai pakalpojumu sniegšanas.

Lai pasūtītājs varētu pamatot šīs sarunu procedūras izvēli, tam jāspēj pierādīt atbilstība vienlaikus visiem trīs iepriekš minētajiem nosacījumiem.³⁹

Ar „neparedzamiem apstākļiem” saprot tādus apstākļus, kurus pasūtītājs neparedzēja, bet arī tādus, kurus saprātīgi nevarēja paredzēt. Proti, apstākļi, kas var tikt kvalificēti, kā „neparedzami” ir:

- 1) dabas stihijas un katastrofas, piemēram, zemestrīces, plūdi, ugunsgrēki u.tml.;
- 2) apstākļi, ko izraisījušas trešās personas, piemēram, jaunas prasības tiesību aktu ieviešanas rezultātā, neparedzams izejmateriālu cenu kāpums vai banku procenta likmju kāpums u.tml.;
- 3) tehniskas dabas apstākļi, piemēram, jauni zinātniski atklājumi, kas nosaka stingrākas drošības prasības, grunts sastāvs, pazemes avoti u.tml.

EST vairākās lietās ir vērtējusi, vai dalībvalstu norādītie argumenti par neparedzamiem un steidzamiem apstākļiem ir pamatoti :

Lieta	Lietas apstākļi attiecībā uz papildu darbiem	Secinājumi
C-24/91, Eiropas Komisija pret Spānijas Karalisti	EST par neparedzamiem un steidzamiem apstākļiem neatzina Spānijas Karalistes argumentus par pieaugošo studentu skaitu un nepieciešamību līdz mācību gada sākumam rekonstruēt augstskolas telpas par līdzekļiem, kas šim mērķim tika piešķirti tikai mēnesi pirms līguma noslēgšanas un plānotais kopējais darbu pabeigšanas termiņš bija vismaz septiņi ar pusi mēneši. EST norādīja, ka pieaugošs studentu skaits ir apstākļi, ar kuru augstskola saskaras katra mācību gada sākumā un tas nav neparedzams.	Par neparedzamiem apstākļiem nevar tikt atzīti apstākļi, kuriem raksturīga sezonālitate vai kurus iespējams prognozēt, vadoties no iepriekšējos periodos veiktiem novērojumiem. Par steidzamības pamatu nevar būt nepieciešamība apgūt pēkšņi pieejamus finanšu līdzekļus.

³⁹ EST spriedums lietā Nr. C-385/02, Commission v Italy, 2004.

C-107/92, Eiropas Komisija pret Itālijas Republiku	EST noraidīja Itālijas argumentus par steidzamību lavīnu barjeru izbūvei, pamatojoties uz riskiem, kas tika identificēti ģeoloģiskās izpētes laikā, norādot, ka laika posms starp ģeoloģiskās izpētes rezultātu publicēšanu un līguma noslēgšanu bija vismaz 3 mēneši, kas ir pietiekams laiks atbilstoša paziņojuma publicēšanai un iepirkuma procedūras veikšanai saskaņā ar direktīvu. Līdz ar to norādītie apsvērumi netika atzīti par steidzamiem un neparedzamiem.	Valsts dažādu institūciju noteikti termiņi uzdevumu izpildei nevar tikt uzskatīti par steidzamības pamatojumu. Valsts un tās dienestu rīcībai jābūt koordinētai un vērstai uz ilgtermiņa mērķu sasniegšanu. Neplānota mērķu vai plānu maiņa nav pamats papildu izņēmumiem no vispārējās iepirkuma procedūru organizēšanas kārtības.
C-318/94, Eiropas Komisija pret Vācijas Federatīvo Republiku	EST neatzina par pamatotu Vācijas argumentu, ka papildu darbu atklātas iepirkuma procedūras organizēšanai nav bijis pietiekami daudz laika, jo kanāla padziļināšana bija nepieciešama tajā brīdī, kad tiks piegādāts jauns kuģis un kura izmantošana nebija iespējama upes dziļuma dēļ.	
C-385/02, Eiropas Komisija pret Itālijas Republiku	EST nekonstatē, ka Itālijas argumenti par sarežģītas celtnes būvniecību un grūtībām noteikt atbildību, ja būvdarbu kārtas veic dažādi izpildītāji, ir pietiekami, lai papildu darbus iegādātos no tā paša darbu veicēja, jo darbi ir sadalīti daļās un tiek veikti vairāku gadu garumā. Līdz ar to, ņemot vērā, ka darbi tiek dalīti daļās, katra daļa pati par sevi var būt iepirkuma līguma priekšmets un nav pamata apgalvojumam, ka papildu būvdarbi ir tehniski nenodalāmi no sākotnēji veiktiem būvdarbiem. Tāpat par steidzamiem apstākļiem tiesa neatzīst Itālijas norādi, ka nepabeigtas būvniecības dēļ pastāv apdzīvotu teritoriju applūšanas draudi, minot, ka šāda situācija ir izveidojusies pašas valsts rīcības dēļ, būvniecību organizējot kārtas atbilstoši pieejamajam finansējumam vairāku gadu garumā.	Tehniski nenodalāmi nevar būt papildu darbi, ja pamatdarbs atbilstoši tehniskām prasībām vai laika grafikam sākotnēji bijis sadalīts daļās. Tomēr katrā gadījumā jāvērtē attiecīgās tehniskās prasības un tas, vai tās nav saistītas ar pamatdarba vienu konkrētu daļu. Arī iepriekš pieņemti lēmumi un sekas, kas no tiem izriet, nevar kalpot par iemeslu izņēmumiem no vispārējās kārtības.
C-394/02, Eiropas Komisija pret Grieķijas Republiku	EST neatzina Grieķijas argumentus, ka termoelektrocentrāles būvniecībai nepieciešamie papildu darbi ir bijuši tehniski specifiski un nenodalāmi no iepriekš veiktajiem darbiem. Par tehniski nenodalāmiem papildu darbi uzskatāmi	Lai noteiktu papildu darbu nenodalāmību, jāvērtē vai papildu darbi pēc savas būtības ir uzskatāmi par specifiskiem, kā arī jāvērtē, vai tirgū nav citu piegādātāju, kas varētu veikt

	tikai tad, ja kumulatīvi tiek izpildīti divi nosacījumi: veicamajiem būvdarbiem, kuri ir publiskā iepirkuma līguma priekšmets, ir jābūt tehniski specifiskiem un, no otras puses, šī tehniskā specifiskuma dēļ ir jābūt absolūtai nepieciešamībai minētā publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesības piešķirt kādam konkrētam uzņēmumam.	attiecīgos darbus. Atsevišķi iespējams vērtēt, vai cita piegādātāja izvēle nerada pasūtītājam nesamērīgu slogu un to cik šis slogs ir būtisks.

Attiecībā uz nosacījumu, ka papildu būvdarbus vai pakalpojumus nevar tehniski vai ekonomiski nodalīt no iepriekš noslēgtajā līgumā paredzētajiem būvdarbiem vai pakalpojumiem, neradot ievērojamas grūtības pasūtītājam, ir jānorāda, ka jēdziens „ievērojamas grūtības” ir jātulko pēc iespējas šauri. Tā, piemēram, ievērojamas grūtības varētu rasties, ja darbi jāveic tai pašā būvlaukumā, kur jau strādā būvuzņēmējs un uzņēmēja nomaiņa būtu ļoti apgrūtināša un dārga.⁴⁰

Jānorāda, ka attiecībā uz kopējo papildu darbu līgumcenu – tā nevar pārsniegt 50 % no sākotnējās līgumcenas. Respektīvi, pat, ja PIL 63.panta ceturtās daļas 1.punktā ietvertā iepirkumu procedūra tiek piemērota vairākkārtīgi, visu šo līgumu kopējā summa nevar pārsniegt pusi no sākotnējās līgumcenas.

SPSIL 11.panta trešās daļas 6.punkts paredz gandrīz tādus pašus nosacījumus sarunu procedūras piemērošanai bez dalības uzaicinājuma kā PIL. Nav paredzēts vienīgi ierobežojums – 50 % no sākotnējās līgumcenas, bet pārējie divi nosacījumi ir tādi paši.

KOPSAVILKUMS:

- Saskaņā ar EST judikatūru gadījumi, kad var piemērot sarunu procedūru, nepublicējot paziņojumu par līgumu, ir interpretējami ļoti šauri.⁴¹
- Ar „neparedzamiem apstākļiem” saprot tādus apstākļus, kurus pasūtītājs neparedzēja un saprātīgi nevarēja paredzēt. Protī, apstākļi, kas var tikt kvalificēti kā „neparedzami” ir:
 - dabas stihijas un katastrofas, piemēram, zemestrīces, plūdi, ugunsgrēki u.tml.;
 - apstākļi, ko izraisījušas trešās personas, piemēram, jaunas prasības tiesību aktu ieviešanas rezultātā;
 - tehniskas dabas apstākļi, piemēram, jauni zinātniski atklājumi, kas nosaka stingrākas drošības prasības, u.tml.

REKOMENDĀCIJAS:

- Lai nodrošinātu, ka netiek paplašināti tulkoti gadījumi, kad papildu darbus var iepirkt, iepriekš nepublicējot paziņojumu par līgumu, būtu ieteicams piemērot šādu kontrolosarakstu. Gadījumā, ja kaut viena atbilde no kontrolosarakstā minētajiem jautājumiem ir „Nē”, tad nepieciešams publicēt paziņojumu par līgumu un piemērot normatīvajos aktos noteikto iepirkuma procedūru.

⁴⁰ IUB viedoklis, pieejams: http://www.iub.gov.lv/files/upload/item_file_2202_papildu%20darbi_internets.ppt

⁴¹ EST spriedumi lietās C-199/85 un C-57/94

KontROLSARAKSTS PAPILDU DARBU, NEPUBLICĒJOT PAZIŅOJUMU PAR LĪGUMU, PAMATOTĪBAS IZVĒRTĒŠANAI			
Pārbaudes jautājums	Paskaidrojums	Jā	Nē
Vai papildu darbus izraisīja nelielas vai nenozīmīgas izmaiņas līguma izpildē, kuras atbilst līgumā noteiktajiem nosacījumiem? <i>(skat. arī EST judikatūras apskatu par „būtiskiem” līguma grozījumiem)</i>	Vērtējot papildu darbu rašanās iemeslus, jāvērtē vai to rašanās iemesls ir apstākļi, kas noteikti līgumā un vai tās nav jaunas prasības, kuras nav radušās līguma izpildes laikā. Būtiski noteikt, lai papildu darbi būtu saistīti ar esošo līgumu un tās nav pasūtītāja izvirzītas jaunas prasības, kuras būtu uzskatāmas par jauna līguma priekšmetu.		
Vai papildu darbus ir radījuši apstākļi, kurus pasūtītājs pirms tam nevarēja paredzēt un novērst? <i>(skat. arī EST judikatūras apskatu par neparedzamiem un steidzamiem apstākļiem)</i>	Sākotnēji nosakāmi papildu darbu rašanās iemesli. Turpmāk veicama to analīze, nosakot, vai šādi apstākļi pasūtītājam varēja būt zināmi iepirkuma procedūras dokumentu sagatavošanas laikā vai vēl pirms tās. Objektīvi jāvērtē katrs konstatētais apstākļis, kā arī iemesls, kādēļ pasūtītājam šāds apstākļis nebija zināms. Jāņem vērā arī pasūtītāja rīcība šo apstākļu atklāšanā: ja pasūtītājs ir rīkojies atbilstoši normatīvo aktu vai standartu prasībām, bet papildu darbu nepieciešamība nav atklāta, papildu darbu rašanās vēlāk uzskatāma par objektīvu iemeslu.		
Vai papildu darbi ir nepieciešami, lai pabeigtu ar līgumu uzņemto saistību izpildi?	Papildu darbu nepieciešamībai jābūt saistītai ar esošo līguma priekšmetu un mērķiem, kā arī to sasniegšanu, neizvirzot jaunas prasības, lai gan tās uzlabotu pasūtītāja stāvokli vai pozitīvi ietekmētu pasūtītāja intereses.		
Vai papildu darbi tehniski un ekonomiski nav nodalāmi no esošajā līgumā paredzētajiem darbiem?	Papildu darbiem kumulatīvi jābūt pamatoti ar tehniska rakstura prasību ievērošanu un pasūtītāja finansiālo ieguvumu. Izpildoties tikai vienam nosacījumam, nav pietiekama pamata uzskatīt papildu darbus par neatdalāmu līguma izpildes daļu.		
Vai papildu darbu summa nepārsniedz 50% no sākotnēji noslēgtā līguma summas?	Atbilstoši EST judikatūrai pieņemts uzskatīt, ka papildu darbu summa, kas pārsniedz 50% no sākotnēji noslēgtā līguma summas ir pietiekams pamats jaunam līguma priekšmetam, līdz ar to papildu darbiem jāvērtē to kopējā summa, lai noteiktu, vai papildu darbu summa nav jauna iepirkuma līguma pamats.		
Vai papildu darbiem piemērojamās vienību cenas (ja darbs izsakāms vienību cenā) vai procentuālais gabaldarba summas apmērs atbilst sākotnēji noslēgtajā līgumā	Viens no būtiskiem papildu darbu vērtēšanas kritērijiem ir papildu darbu izcenojums. Ja papildu darbu rašanās iemesls ir objektīva nepieciešamība, to cenai nevajadzētu būtiski atšķirties no iepriekš nolīgtajām cenām vai		

noteiktajām cenām?	izmaiņas varētu būt minimālas. Ievērojama sākotnējo un papildu darbu izcenojuma starpība var ietvert sevī sākotnējo darbu zaudējumu kompensāciju, kas neatbilst papildu darbu mērķim, vai kādus citus faktorus, kas nav saistīti ar papildu darbiem kā tādiem.		
Vai papildu piegādes, pakalpojumi vai būvdarbi nav sākotnējo piegāžu, pakalpojumu vai būvdarbu aizstāšana vai sākotnējo piegāžu, pakalpojumu vai būvdarbu paplašināšana?	Par papildu darbiem nevar uzskatīt darbus, kas radušies, lai aizstātu sākotnējos darbus vai to daļu. Šādā gadījumā papildu darbi uzskatāmi par sākotnējiem darbiem un to aizstāšana uzskatāma par pasūtītāja līdzekļu neefektīvu izlietošanu. Vienlaikus nav pieļaujami papildu darbi, kas nesamērīgi paplašina sākotnējā līgumā noteikto darbu apmēru un kuru veikšana nav nepieciešama sākotnēji līgumā noteikto darbu veikšanai.		
Vai cita piegādātāja izvēles rezultātā pasūtītājam piegādātā citādāka rakstura prece izraisītu nesaderību ar esošajām precēm vai radītu traucējumus to darbībā un apkalpē?	Lai noteiktu, vai papildu darbi nav jauna iepirkuma līguma priekšmets, jāveic arī sākotnēji noslēgtajā līgumā ietverto tehnisko prasību izvērtējums. Papildu pakalpojumi, piegādes vai būvdarbi var tikt uzskatīti par papildu darbiem, pastāvot nosacījumam, ka neviens cits piegādātājs nespēj piedāvāt tehniskajām prasībām atbilstošus pakalpojumus, piegādes vai būvdarbus, tie nav saderīgi ar iepriekš veiktajām piegādēm un būvdarbiem un sniegtajiem pakalpojumiem, kā arī to kopējās savietojamības nodrošināšana pasūtītājam radīs nesamērīgu finanšu slogu.		
Vai sākotnējā un papildu darbu līguma kopējais ilgums ir īsāks par 3 gadiem?	EST judikatūrā atzīts, ka kopējais termiņš nedrīkst pārsniegt 3 gadus, kas uzskatāms par būtisku termiņu un tā pārsniegšana var norādīt uz iespēju līgumu dalīt daļās.		
Vai, ņemot vērā papildu darbus, par iepirkuma procedūras uzvarētāju atzīstams tas pats pretendents?	Tā kā nav iespējams noteikt apjoma atlaides un citus līdzīgus piedāvājuma cenas veidošanu ietekmējošus faktorus, ņemot vērā piedāvājumos norādītās vienību cenas vai darba procentuālās izteiksmes, jāpārreķina visu iesniegto piedāvājumu cenas, ņemot vērā papildu darbu daudzumu.		

5. Personu tiesības nepiemērot iepirkumu procedūras

5.1. Vispārējais regulējums

Publisko iepirkumu procedūru piemērošana ir būtisks priekšnoteikums ES fondu līdzekļu saņemšanai. Publisko iepirkumu regulējošo tiesību aktu (skat. 1.pielikumu) piemērošana ir atkarīga no attiecīgā subjekta statusa un jomas, kurā tas konkrētajā gadījumā darbojas. Respektīvi, sākotnēji ir jānoskaidro līgumslēdzēja iestādes (*contracting authority*) atbilstība (skat. ziņojuma 2.pielikumu):

- pasūtītāja definīcijai PIL izpratnē vai
- sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja definīcijai SPSIL izpratnē, vai
- finansējuma saņēmēja definīcijai MK noteikumu Nr.65 „Noteikumi par iepirkumu procedūru un tās piemērošanas kārtību pasūtītāja finansētiem projektiem” (turpmāk – MK noteikumi Nr.65) izpratnē.

Saskaņā ar PIL un SPSIL ietvertajām normām (ja iepirkumu veic publiskā institūcija vai publiskās institūcijas uzņēmums), lai konstatētu, vai konkrētajai juridiskajai personai ir jāpiemēro attiecīgās iepirkumu procedūras, ir jākonstatē:

- a) vai konkrētā subjekta darbībā nav komerciāla rakstura sabiedrības vajadzība vai rūpnieciska rakstura sabiedrības vajadzība;
- b) subjekta atrašanās padotībā vai izšķirošā ietekmē, vai arī lielākās daļas (vairāk par piecdesmit procentiem) darbības finansēšana no pasūtītāja puses.

EST judikatūrā⁴² ir atklāti kritēriji, kas raksturo nekomerciāla rakstura sabiedrības vajadzības, proti:

- a) vajadzības, kas nav saistītas ar preču un pakalpojumu pieejamību tiešā tirdzniecībā (*marketplace*), un
- b) kuras valsts izlemj nodrošināt pati, vai pār kurām tā vēlas paturēt izšķirošu ietekmi.

Pieejamība tiešā tirdzniecībā nozīmē tādu stāvokli tirgū, kad tirgus dalībniekiem, lai konkrētā sfērā sniegtu pakalpojumus, piegādātu preces vai veiktu būvdarbus, nav jāizpilda īpašas normatīvas vai administratīvas prasības, kas izvirzītas papildus tirgus dalībniekus parasti saistošajām prasībām (piemēram, atskaišu sniegšana VID), turklāt preču piegāde, pakalpojumu sniegšana vai būvdarbu veikšana nav saistīta ar sabiedriska rakstura mērķiem.⁴³

EKT par nekomerciāla rakstura sabiedrības vajadzību nodrošināšanu ir atzinusi sadzīves pakalpojumu nodrošināšanu⁴⁴, apbedīšanas pakalpojumu nodrošināšanu⁴⁵, augstākās izglītības pakalpojumu nodrošināšanu⁴⁶, pašvaldības kapitālsabiedrības darījumu ar nekustamo īpašumu, lai nodrošinātu tehnoloģiskā parka izveidi⁴⁷ (mērķis – ražošanas un komercdarbības attīstība pilsētā).

Savukārt, attiecībā uz darbības finansēšanu EST ir norādījusi, ka ar to nav jāsaprot visu maksājumu veikšana konkrētajam subjektam, bet tādu maksājumu veikšana, kas rada vai pastiprina atkarības attiecības (*have the effect of creating or reinforcing a relationship of dependency*).⁴⁸ Konkrētajā lietā EST atzina, ka

⁴² EST spriedums lietā Nr. C-360/96, Gemeente Arnhem and Gemeente Rheden v BFI Holdings BV, 1998.

⁴³ IUB viedoklis par PIL, SPSIL un MK noteikumos Nr.65 ietvertā tiesiskā regulējuma piemērošanu attiecībā uz biedrībām un nodibinājumiem; http://www.iub.gov.lv/files/upload/skaidrojums_par_biedribam_260411.pdf.

⁴⁴ EST spriedums lietā Nr. C-360/96, Gemeente Arnhem and Gemeente Rheden v BFI Holdings BV, 1998.

⁴⁵ EST spriedums lietā Nr. C-373/00, Adolf Truley GmbH v Bestattung Wien GmbH, 2003.

⁴⁶ EST spriedums lietā Nr. C-380/98, The Queen v H.M. Treasury, ex parte the University of Cambridge, 2000.

⁴⁷ EST spriedums lietā Nr. C-18/01, Arkkitehtuuritoimisto Riitta Korhonen Oy and Others v Varkauden Taitotalo Oy, 2003.

⁴⁸ EST spriedums lietā Nr. C-380/98, The Queen v H.M. Treasury, ex parte the University of Cambridge, 2000.

attiecībā uz stipendijām studentiem konkrētā direktīva ir piemērojama, bet citi pakalpojumi, kurus finansē valsts (piemēram, konferenču organizēšana, konsultācijas), ir vienīgi komerciāla rakstura pakalpojumi, tāpēc šajos gadījumos direktīva nav piemērojama.

Nosacījums „finansē valsts” nenozīmē to, ka valstij vai citām valsts iestādēm ir tieši jāietekmē šādas organizācijas publisko iepirkumu procedūra, kuriem nav nekāda sakara ar šo subjektu uzdevumu sniegt sabiedriskus pakalpojumus izpildi.⁴⁹

Tomēr, ne visos gadījumos publisko iepirkumu procedūru piemērošana ir obligāta. Izņēmuma gadījumi ir noteikti nacionālajos tiesību aktos:

- 1) PIL 3.pantā minētajos gadījumos;
- 2) SPSIL 9. un 10.pantā minētajos gadījumos;
- 3) līgumos, kuri nesasniedz sliekšņus iepirkumu procedūru piemērošanai (t.i., „zemesliekšņu” iepirkumi; skat. ziņojuma 3.nodaļu);
- 4) pakalpojumiem, kuri minēti direktīvas 2004/18/EK II pielikumā un direktīvas 2004/17/EK XVII pielikumā, kuri pārsniedz sliekšņus šo direktīvu piemērošanai.

Attiecībā uz pakalpojumiem, kas minēti direktīvas 2004/18/EK II b) pielikumā, EST ir norādījusi⁵⁰, ka šiem pakalpojumiem ir īpašs raksturs. Proti, dažiem no šiem pakalpojumiem ir īpašas iezīmes, kas varētu attaisnot, ka līgumslēdzējierīstāde personiski un konkrēti ņem vērā katra kandidāta individuāli iesniegto piedāvājumu. Kā tas ir, piemēram, „juridisko pakalpojumu”, „personāla izvietojuma un piegādes pakalpojumu”, „izglītības un profesionālās apmācības pakalpojumu” vai arī „izmeklēšanas un drošības pakalpojumu” gadījumā.

Gadījumos, kad pamatojoties uz nacionālajiem tiesību aktiem publisko iepirkumu procedūras nav piemērojamas, ES fondu saņēmējiem ir jāpiemēro MK noteikumi Nr.65. Šo noteikumu 2.punkts nosaka, ka finansējuma saņēmējs ir jebkura persona, kura saskaņā ar atbildīgās institūcijas lēmumu saņem ES politiku instrumentu, kā arī valsts vai pašvaldību budžeta finansējumu līguma izpildei, izņemot finansējumu, kas tiek piešķirts kā kompensācija. Šis normatīvais akts principā nav pretrunā ar iepriekš minēto Eiropas Komisijas skaidrojumu Nr.2006/C 179/02 „Par Kopienas tiesību aktiem, ko piemēro līguma slēgšanas tiesību piešķiršanā, uz ko neattiecas vai tikai daļēji attiecas publiskā iepirkuma direktīvu noteikumi.” Respektīvi, šādos gadījumos ir jāpiemēro ES principi (skat. ziņojuma 3.nodaļu).

Tomēr publisko iepirkumu procedūras un ES noteiktie principi var netikt piemēroti, ja iespējams atsaukties uz ES tiesībās noteiktajiem izņēmuma gadījumiem, proti:

- 1) LESD 51. un 62.pantā ietverti izņēmuma gadījumos (skat. ziņojuma 4.pielikumu);
- 2) kad publiskas personas slēdz iekšējus darījumus (*in-house awards*; skat. ziņojuma 5.2 nodaļu).

5.2. Publisko personu iekšējie darījumi (*in-house awards*)

PIL 3.panta septītā daļa nosaka izņēmuma gadījumu, kad PIL nepiemēro, proti, ja pasūtītājs slēdz līgumu par tādas institūcijas sniegtajiem pakalpojumiem, kura:

⁴⁹ EST spriedums lietā Nr. C-337/06, Bayerischer Rundfunk and others v GEWA Gesellschaft für Gebäudereinigung and Wartung, 2007.

⁵⁰ EKT spriedums lietā Nr. C-95/10, Strong Seguranca SA v Municipio de Sintra and Securitas – Servicos Tecnologia de Seguranca, 2011.

- 1) atrodas pilnīgā pasūtītāja kontrolē;
- 2) galvenokārt sniedz pakalpojumus pasūtītājam.

Arī EST ir atzinusi⁵¹, ka ES tiesību normu publisko iepirkumu jomā piemērošana ir izslēgta, ja līgumslēdzējiesādes pār līguma slēgšanas tiesību ieguvēju īstenotā kontrole ir analogiska tai, ko šī iestāde īsteno pār saviem dienestiem, un ja vienlaikus šī tiesību ieguvēja savu darbību veic par labu iestādei, kurai tā pieder.

Ne vien Latvijā, bet arī citviet Eiropā, pakalpojumus kopīgi cenšas iepirkt vairāki publisko tiesību subjekti kopā, tādējādi samazinot pakalpojuma kopējās izmaksas. Piemēram, iepērkot apdrošināšanas pakalpojumus vai telpu sakopšanas pakalpojumus. Šādos gadījumos bieži vien netiek organizētas iepirkumu procedūras, atsaucoties uz kopīgiem, iekšējiem pakalpojumiem (*in-house awards*) un EST nodibināto *Teckal*⁵² izņēmumu.

Iekšējs (*in-house*) darījums šaurākā nozīmē ir process, kurā publisko tiesību subjekts piešķir līgumu vienam no saviem dienestiem, kam nav atsevišķas juridiskas personas statusa. Plašākā nozīmē iekšēji darījumi var ietvert tādas situācijas, kurās līgumslēdzējas iestādes noslēdz līgumus ar tās kontrolētām sabiedrībām, kurām piemīt atsevišķas juridiskas personas statuss. Ja uz iekšējiem darījumiem šaurākā nozīmē pēc definīcijas neattiecas publisko iepirkumu tiesiskie aspekti, jo tie ir tikai iestādes iekšējas procedūras, tad iekšējos darījumos plašākā nozīmē (daļēji saukti arī par *quasi-in-house* darījumiem) regulāri rodas jautājums par nodalīšanu, tas ir – vai attiecībā uz tiem pastāv pienākums piemērot iepirkuma procedūru.⁵³

Iekšēju gadījumu nodalīšana no ārēju iepirkumu procedūrām var radīt grūtības, jo no vienas puses atbilstoši principam par vienādu attieksmi pret publiskiem un privātiem uzņēmumiem (LESD 106.panta 1.punkts), publiski uzņēmumi, ievērojot LESD 106.panta 2.punktā paredzētos izņēmumus, nedrīkst saņemt labvēlīgāku attieksmi nekā konkurenti. Respektīvi, tā nevar uzticēt pakalpojumu sniegšanu vienam no pašas kontrolētajām sabiedrībām, iepriekš neizvērtējot citus iespējamus pretendentes un šādā nolūkā neveicot pārskatāmu atlases procedūru. No otras puses, valsts pārvaldei ir tiesības nodrošināt savu pienākumu veikšanu tikai ar saviem līdzekļiem, t.i., izmantojot iekšējos resursus pakalpojumu sniegšanā vispār neiesaistot juridiski neatkarīgus publiskus vai privātus uzņēmumus. Šādā gadījumā tā nav pakļauta tiesību par publiskajiem iepirkumiem un LESD 106.panta prasībām.

Šī problēma tika apskatīta EST spriedumā *Teckal*⁵⁴ lietā, no kura izriet, ka tiesības par publiskajiem iepirkumiem principā jāpiemēro, tiklīdz pastāv vienošanās starp divām dažādām personām, tātad tiklīdz pastāv līgums. Tomēr, izņēmuma gadījumā šāds līgums var tikt pielīdzināts iekšējam darījumam (*in-house award*), ja ir ievēroti divi kumulatīvi kritēriji:

- 1) līgumslēdzējiesādei par savu darījuma partneri jābūt līdzīgai kontrolei, kā pār pašas dienestiem;
- 2) konkrētajam darījuma partnerim no savas puses darbība pamatā jāveic līgumslēdzējiesādes vai iestāžu labā, kas ir tās daļu turētāja.

⁵¹ EST spriedums lietā Nr. C-107/98, *Teckal Srl v Comune de Viano*, 1999.

⁵² EST spriedums lietā Nr. C-107/98, *Teckal Srl v Comune de Viano*, 1999.

⁵³ Ģenerāladvokāta secinājumi lietā Nr. C-458/03, *Pariking Brixen v Gemeinde Brixen*, 2005.

⁵⁴ EST spriedums lietā Nr. C-107/98, *Teckal Srl v Comune de Viano*, 1999.

Kā redzams, *Teckal* spriedumā noteiktie kritēriji, kuriem iestājoties var nepiemērot publisko iepirkumu direktīvas, ir plaši. Šo kritēriju saturu atklāj turpmākie EST spriedumi.

1) kontrole, kas līdzīga savu dienestu kontrolei

EST spriedumā *Stadt Halle*⁵⁵ lietā ir precizējusi pirmo kritēriju nosakot, ka privātās līdzdalības gadījumā, pat ja tā ir mazākuma akcionāra dalība, izslēgta ir kontrole, kas līdzīga savu dienestu kontrolei.

EST judikatūrā⁵⁶ attiecībā uz kritēriju - kontrole, kas līdzīga savu dienestu kontrolei, noteikta stingrāka mēraukla nekā konkurences tiesības. Tas, ka līgumslēdzējai pieder lielākā daļa meitas sabiedrības kapitāla, tā izmanto balsstiesību vairākumu un ieceļ pārstāvju vairākumu šīs sabiedrības institūcijās, tas viss – tāpat kā jebkura vienošanās starp sabiedrībām – ļauj izdarīt secinājumus par kontroles esamību konkurences tiesību nozīmē un padara meitas sabiedrību par publisku uzņēmumu LESD 106.panta 1.punkta nozīmē; taču ar šādiem apsvērumiem nepietiek, lai atzītu lielāku kontroli, proti, tādu, kas līdzīga savu dienestu kontrolei. Respektīvi, ja privāta persona, kļūst par kāda uzņēmuma dalībnieku, tad rēķināšanas ar tās ekonomiskajām interesēm valsts iestādei var liegt pilnībā īstenot savus ar sabiedrības interesēm saistītus mērķus, pat ja juridiski tas būtu iespējams. Jāsecina, ka jaukta kapitāla sabiedrības realizētā kontrole nav atzīstama par tādu, kas ir līdzīga dienesta kontrolei, tādējādi šādām kapitālsabiedrībām ir jāievēro publisko iepirkumu regulējošie tiesību akti un jāorganizē iepirkumu procedūras (ja normatīvie akti to nosaka).

Iepriekš minētajā *Stadt Hall*⁵⁷ lietā, neskatoties uz to, ka iestādei piederēja 75.1% kapitāldaļas, EST atzina, ka tā nevar īstenot kontroli, kas ir līdzīga dienesta kontrolei. Tā norādīja, ka saskaņā ar vispārējiem principiem faktiskā privātā līdzdalība līgumslēdzējas iestādes sabiedrības kapitālā ir jāpārbauda attiecīgā publiskā iepirkuma piešķiršanas brīdī.

Jāņem vērā arī tas, ka brīdī, kad līgumslēdzēja iestāde piešķir sabiedrībai, kuras kapitāls tai pieder, tiesības sniegt sabiedriskas nozīmes pakalpojumus, piemērojamā dalībvalsts regulējumā var tikt paredzēts pienākums pēc neilga laika posma atvērt sabiedrību citiem kapitāliem.⁵⁸ Principā, *Teckal*⁵⁹ izņēmums var attiekties arī uz netiešu līdzdalību kapitālsabiedrībās, tomēr priekšnoteikums ir kontroles izpilde visos līdzdalības līmeņos.

Jāuzsver, ka netiek prasīta pilnīga kontrole, bet gan tāda, kas līdzīga savu dienestu kontrolei. Ar to jāsaprot tāda kontrole, kas līgumslēdzējas iestādei faktiski jebkurā brīdī ļauj īstenot savus ar sabiedrības interesēm saistītus mērķus. Izņēmuma gadījumā⁶⁰ var izrādīties, ka jāņem vērā notikumi, kas iestājušies pirms publiskā iepirkuma līguma slēgšanas datuma. It īpaši, ja līgumslēdzējas iestādes sabiedrības kapitāldaļas, kuras iepriekš piederēja vienīgi līgumslēdzējas iestādei, tiek nodotas privātai sabiedrībai neilgi pēc tam, kad līgumslēgšanas tiesības tai tiek piešķirtas.

⁵⁵ EST spriedums lietā Nr. C-26/03, *Stadt Halle and RPL Recyclingpark Lochau GmbH v Arbeitsgemeinschaft Termische Reatabfall and Energieverwertungsanlage TREA Leuna*, 2005.

⁵⁶ Ģenerālvokāta secinājumi lietā Nr. C-458/03, *Pariking Brixen v Gemeinde Brixen*, 2005.

⁵⁷ EST spriedums lietā Nr. C-26/03, *Stadt Halle and RPL Recyclingpark Lochau GmbH v Arbeitsgemeinschaft Termische Reatabfall and Energieverwertungsanlage TREA Leuna*, 2005.

⁵⁸ EST spriedums lietā Nr. C-458/03, *Pariking Brixen v Gemeinde Brixen*, 2005.

⁵⁹ EST spriedums lietā Nr. C-107/98, *Teckal Srl v Comune de Viano*, 1999.

⁶⁰ EST spriedums lietā Nr. C-29/04, *Commission v Austria*, 2005.

*Carbotermo*⁶¹ lietā EST norādīja, lai izvērtētu, vai līgumslēdzēja iestāde sabiedrību kontrolē kā savus dienestus, ir jāņem vērā tiesību normu un atbilstošo apstākļu kopums. No šīs pārbaudes ir jāizriet, ka attiecīgā līgumslēdzēja sabiedrība ir pakļauta kontrolei, ar kuras palīdzību līgumslēdzēja iestāde var ietekmēt minētās sabiedrības lēmumus. Ir jābūt noteicošas ietekmes iespējai gan attiecībā uz šīs sabiedrības stratēģiskajiem mērķiem, gan arī uz svarīgiem lēmumiem. Konkrētajā lietā līgumslēdzējas iestādei (pašvaldībai) piederēja 99,98% no holdinga kapitāldaļām (pārējie 0,2% piederēja citām pašvaldībām). Savukārt, holdingam piederēja 100% sabiedrības AGESP akcijas, kas sniedza sabiedriskas nozīmes pakalpojumus gāzes, ūdens, telekomunikāciju u.c. pakalpojumus saistītajām sabiedrībām. EST norādīja, ka lēmumu pieņemšana, kas tiek īstenota ar holdinga sabiedrības starpniecību, var vājināt iespējamo līgumslēdzējas iestādes ietekmi uz sabiedrību AGESP un secināja, ka līgumslēdzēja iestāde nekontrolē AGESP tāpat kā savus dienestus. Respektīvi, jebkāda privāta kapitāla iesaiste uzņēmumam notiek privātu interešu vārdā un tai nav mērķi sabiedrības interesēs (*public interest*), bet gan pavisam atšķirīgi mērķi – gūt peļņu un citi.

Lieta EK pret Austriju⁶² tika ierosināta, jo pašvaldība, piešķirot tiesības slēgt atkritumu apglabāšanas līgumu ar kapitālsabiedrību (kurā pašvaldībai sākotnēji piederēja 100 % kapitāldaļas, bet īsi pēc līguma noslēgšanas - 51% kapitāldaļas), nebija organizējusi publisko iepirkumu procedūru. EST secināja, ka gadījumos, kad iestāde ir nodomājusi, paredzot samaksu, noslēgt līgumu par pakalpojumiem, uz kuriem attiecas Direktīvas 92/50 materiāltiesiskā piemērošanas joma, ar komercsabiedrību, kur no tās nav juridiski atkarīga un kurā līgumslēdzējai iestādei kopā ar vienu vai vairākām privātām sabiedrībām pieder kapitāldaļas, ir vienmēr jāpiemēro šajā direktīvā paredzētās publiskā iepirkuma līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras. Tas gan nenozīmē to, ka iestādei piederošas sabiedrības kapitāldaļas nekad nevarētu tikt pārdotas. Galvenais ir saglabāt šo sabiedriskā pakalpojuma mērķi. Piemēram, visticamāk būtu pieļaujams, ka pašvaldībai piederošas sabiedrības daļas, var tikt nodotas vēl kādai citai pašvaldībai, lai šī sabiedrība varētu sniegt sabiedriskos pakalpojumus abām pašvaldībām, jo šādā gadījumā abas pašvaldības savu sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu veikšanai izmantos savus iekšējos resursus, nevis pieaicinās ārpusvaldības sniedzējus. Pat, ja vienai no šīm pašvaldībām piederēs vienīgi 1 % kapitāldaļu, vienalga var tikt atzīts, ka šī pašvaldība īsteno kontroli.

Coditel lietā⁶³ EST norādīja, ka vairāku pašvaldību izveidota sabiedrība, kuras kapitāldaļas pieder vienīgi valsts iestādēm, darbību saistītos lēmumus pieņem šīs sabiedrības struktūrvienības, kurās ietilpst tās sastāvā esošo valsts iestāžu pārstāvji, minēto valsts iestāžu īstenotā kontrole pār šiem lēmumiem ir uzskatāma par tādu, kas ļauj šīm iestādēm šo sabiedrību kontrolēt tāpat, kā tās kontrolē savus dienestus. Lai šo kontroli varētu atzīt par tādu pašu, kādu tās īsteno pār saviem dienestiem, šīs iestādes var īstenot kopā, attiecīgajā gadījumā lēmumu pieņemot ar balsu vairākumu.

Sea lietā⁶⁴ EST turpināja vērtēt pašvaldību slēgtos līgumus ar tām piederošajām kapitālsabiedrībām (konkrētajā lietā – akciju sabiedrība) par sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu, un atzina, ka kontroli, kuru pašvaldības īsteno par konkrēto sabiedrību, var uzskatīt par tādu pašu kontroli, ko tās īsteno pār saviem dienestiem, ja:

- 1) sabiedrība darbību veic tikai attiecīgo pašvaldību teritorijā un tikai to labā, un
- 2) ar statūtos izveidoto tādu iestāžu starpniecību, kurās ir attiecīgo pašvaldību pārstāvji, noteicošā mērā tiek ietekmēti gan sabiedrības stratēģiskie mērķi, gan svarīgi lēmumi.

⁶¹ EST spriedums lietā Nr. C-340/04, *Carbotermo SpA, Consorzio Alisei v Comune di Busto Arsizio, AESP SpA*, 2006.

⁶² EST spriedums lietā Nr. C-29/04, *Commission v Austria*, 2005.

⁶³ EST spriedums lietā Nr. C-324/07, *Coditel Brabant SA v Commune d'Uccle and Region de Bruxelles-Capitale*, 2008.

⁶⁴ EST spriedums lietā Nr. C-573/07, *Sea Srl v Comune di Ponte Nossa*, 2009.

2) darījuma partnera darbība, kas būtiskā daļā veikta sava vai savu kapitāla daļu turētāju labā, kas ir publisko tiesību subjekti

Šis kritērijs nozīmē to, ka attiecīgais uzņēmums savu darbību (gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi) galvenokārt veic līgumslēdzējas iestādes vai iestāžu labā, kam pieder tā kapitāla daļas. Izvērtējot šo kritēriju ir jāņem vērā konkrētās kapitālsabiedrības darbības nozares, teritoriālais darbības rādiuss un citi apstākļi, kas atklāj tās saimniecisko darbību.

Carbotermo lietā⁶⁵ EST norādīja, ka konkrētā sabiedrība lielāko daļu savu darbību veic iestādes, kura ir tā kapitāldaļu turētāja, labā *Teckal*⁶⁶ sprieduma izpratnē var tikai tad, ja šī sabiedrība principā darbojas iestādes, kurai pieder kapitāldaļas, labā un ja citas darbības ir mazsvarīgas. Lai novērtētu, vai kapitālsabiedrība lielāko daļu savu darbību veic iestādes, kurai pieder tā kapitāldaļas, labā, ir jāņem vērā visas darbības, ko šis uzņēmums veic, pamatojoties uz līgumslēdzējas iestādes piešķirto publiskā iepirkuma līgumu, neatkarīgi no tā, kas maksā par šīm darbībām – līgumslēdzēja iestāde vai sniegto pakalpojumu izmantotāji – un teritorijai, kurā darbības tiek veiktas, nav nozīmes. Gadījumā, ja sabiedrības kapitāldaļas pieder vairākām iestādēm, nosacījums par lielāko daļu darbību ir izpildīts, ja šis uzņēmums lielāko, izšķirošo daļu savu darbību veic nevis vienas vai otras iestādes, bet gan visu iestāžu labā.

Papildus jāmin, ka EST tiesa, vērtējot publisko iepirkumu direktīvu piemērojamību ir sniegusi arī šādas atziņas:

- uz akciju īpašumtiesību nodošanu pretendētājam publiska uzņēmuma privatizācijas darījuma ietvaros direktīvas publiskā iepirkuma jomā neattiecas.⁶⁷
- pakalpojumu koncesijas līgumus neregulē neviena direktīva, ar kuru ES likumdevējs ir reglamentējis publiskā iepirkuma jomu. Tomēr valsts iestādēm, kas slēdz šādus līgumus, ir jāievēro LESD pamatnoteikumi, ir īpaši, kā arī no tiem izrietošais pārskatāmības pienākums.⁶⁸

KOPSAVILKUMS:

- Gadījumos, kad nepieciešami sabiedriskie pakalpojumi ar vispārēju saimniecisku nozīmi (*service of general economic interest*) ir jāpiemēro publisko iepirkumu procedūras, ja vien nav iespējams atsaukties uz SPSIL vai LESD noteiktajiem izņēmuma gadījumiem, vai iekšējiem darījumiem (*in-house awards*).
- Publisko iepirkumu procedūras nepiemēro:
 - PIL 3.pantā minētajos gadījumos;
 - SPSIL 9. un 10.pantā minētajos gadījumos;
 - līgumos, kuri nesasniedz sliekšņus iepirkumu procedūru piemērošanai (t.i., „zemesliekšņu” iepirkumi);
 - pakalpojumiem, kuri minēti direktīvas 2004/18/EK II pielikumā un direktīvas 2004/17/EK XVII pielikumā, kuri pārsniedz sliekšņus šo direktīvu piemērošanai.
 - LESD 51.pantā un 62.pantā noteiktajos izņēmuma gadījumos (sabiedriskie pakalpojumi tiek

⁶⁵ EST spriedums lietā Nr. C-340/04, *Carbotermo SpA, Consorzio Alisei v Comune di Busto Arsizio, AESP SpA*, 2006.

⁶⁶ EST spriedums lietā Nr. C-107/98, *Teckal Srl v Comune de Viano*, 1999.

⁶⁷ EST spriedums apvienotajās lietās Nr. C-145/08 un C-149/08, *Club Hotel Lautraki AE and others. v Ethnico Symvouliao Radiotileorasis*, 2010.

⁶⁸ EST spriedums lietā Nr. C-91/08, *Wall AG v Stadt Frankfurt am Main, Frankfurter Ensorgungs and Service GmbH*, 2010.

sniegti tādās darbības jomās, kuras nepārtraukti vai ik pa laikam saistītas ar valsts varas īstenošanu);

- gadījumā, kad publiskas personas slēdz iekšējus darījumus (*in-house awards*).
- ES tiesību normas publisko iepirkumu jomā nav piemērojamas gadījumos, kad tiek veikta uzņēmējdarbība vai sniegti pakalpojumi, kas nesaraujami saistīti ar valsts varas īstenošanu. Šis izņēmums ir piemērojams tikai absolūtas nepieciešamības gadījumā - iepriekš minēto interešu (LESD 51.panta pirmā daļa) aizsardzībai.
- Saskaņā ar EST spriedumu *Teckal*⁶⁹ lietā tiesības par publiskajiem iepirkumiem principā jāpiemēro, tiklīdz pastāv vienošanās starp divām dažādām personām, tātad tiklīdz pastāv līgums. Tomēr, izņēmuma gadījumā šāds līgums var tikt pielīdzināts iekšējam darījumam (*in-house award*), ja ir ievēroti divi kumulatīvi kritēriji:
 - līgumslēdzējīstādei par savu darījuma partneri jābūt līdzīgai kontrolei, kā par pašas dienestiem;
 - konkrētajam darījuma partnerim no savas puses darbība pamatā jāveic līgumslēdzējīstādes vai iestāžu labā, kas ir tās daļu turētāja.
- Jāņem vērā, ka atbilstoši likumam „Par nodokļiem un nodevām” un likumam „Par uzņēmumu ienākuma nodokli” Latvijā iekšējie darījumi (*in-house award*) parasti notiek starp saistītām personām un tiem jānotiek par tirgus cenu, kuras noteikšanai jāveic tirgus izpēte atbilstoši šī ziņojuma 7.nodaļā aprakstītajam vai citādi jāpierāda atbilstība tirgus cenām.
- Darījuma partnera darbība, kas būtiskā daļā veikta sava vai savu kapitāla daļu turētāju labā, kas ir publisko tiesību subjekti, nozīmē to, ka sabiedrība principā darbojas iestādes, kurai pieder kapitāldaļas, labā un citas darbības tai ir mazsvarīgas. Lai novērtētu, vai kapitālsabiedrība lielāko daļu savu darbību veic iestādes, kurai pieder tā kapitāldaļas, labā, ir jāņem vērā visas darbības, ko šis uzņēmums veic, pamatojoties uz līgumslēdzējas iestādes piešķirto publiskā iepirkuma līgumu, neatkarīgi no tā, kas maksā par šīm darbībām – līgumslēdzēja iestāde vai sniegto pakalpojumu izmantotāji – un teritorijai, kurā darbības tiek veiktas, nav nozīmes.
- Līgumslēdzēju iestāžu izveidotai kapitālsabiedrībai ir jādarbojas vienīgi publiskajā sektorā, kas nav orientēta uz peļņas gūšanu. Respektīvi, tai būtu jāsniedz pakalpojumi vienīgi tām personām, kas ir publisko tiesību subjekts vai privāto tiesību subjekts, kas pieder valstij vai pašvaldībai.

⁶⁹ EST spriedums lietā Nr. C-107/98, *Teckal Srl v Comune de Viano*, 1999.

6. Līgumslēdzējas iestādes un iepirkuma komisijas locekļu atbildība

Publisko iepirkumu procedūru pārkāpums var būt par pamatu, lai ES fondu saņēmējam atteiktu izsniegt cerēto ES fondu finansējumu vai noteiktu finanšu korekcijas – samazinot piešķirto līdzekļu apmēru. Pārkāpumu var konstatēt IUB, Eiropas Komisija vai administratīvā tiesa.

Gadījumā, ja publisko iepirkumu procedūrā tiek konstatēti pārkāpumi, ir būtiski noskaidrot, kas, no kā un kādu atbildību var prasīt.

PIL 22.pants nosaka, ka atsevišķu iepirkuma procedūru veikšanai līgumslēdzēja iestāde izveido iepirkuma komisiju. Iepirkuma komisiju var izveidot katram iepirkumam atsevišķi vai uz noteiktu laika posmu, vai kā pastāvīgi funkcionējošu institūciju.

PIL 23.pantā ir noteikti galvenie iepirkuma komisijas pienākumi, proti, nodrošināt iepirkuma procedūras dokumentu izstrādāšanu, protokolēt iepirkuma procesa gaitu un atbildēt par iepirkuma procedūras norisi, tai skaitā, atlasīt kandidātus un vērtēt pretendētus un to iesniegtos piedāvājumus, saskaņā ar iepirkumu procedūras dokumentiem un normatīvajiem aktiem. Papildus PIL noteikts, ka iepirkumu komisijas lēmums ir saistošs līgumslēdzēja iestādei, ja tiek slēgts iepirkuma līgums. Lai arī PIL ir noteikti iepirkuma komisijas galvenie pienākumi, tomēr jautājumu par iepirkuma komisijas locekļu individuālu vai solidāru atbildību PIL neregulē.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2007.gada 9.februāra lēmumā lietā Nr.SKA-39/2007 norāda, ka iepirkuma komisija ir koleģiāla institūcija, kuras galīgo novērtējumu veido katra komisijas locekļa sniegtā novērtējuma kopums.⁷⁰

Ne SPSIL, ne attiecīgo nozari regulējošie ES tiesību akti nenosaka iepirkuma komisijas izveidošanas priekšnoteikumus. Tāpat SPSIL nav iekļauts jautājums par iepirkumu komisijas locekļu atbildību. Tomēr, lai ES fondu finansētajos projektos nodrošinātu iepirkumu procedūru atklātumu, sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem, attiecībā uz iepirkumu komisijas izveidi un tās pienākumiem, pēc analogijas būtu piemērojams PIL ietvertais regulējums.

Tā kā SPSIL neparedz sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam pienākumu izveidot iepirkuma komisiju, tad atzīstams, ka par visām darbībām un pieņemtajiem lēmumiem, kas saistīti ar valsts vai pašvaldības pasūtījuma piešķiršanu, ir atbildīgs attiecīgais sabiedriskā pakalpojuma sniedzējs, proti, publiskā institūcija vai publiskās institūcijas uzņēmums.

Pamatojoties uz likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”⁷¹ (turpmāk – Interešu konflikta novēršanas likums) 4.panta pirmās daļas 24. punktu, sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju izveidotās iepirkuma komisijas locekļi nav uzskatāmi par valsts amatpersonām. Līdz ar to turpmākās apakšnodaļās tiks aplūkoti jautājumi tikai attiecībā uz publisko iepirkuma komisijas un publisko iepirkuma līgumslēdzēja iestādes atbildību, savukārt, jautājums par sabiedrisko pakalpojuma sniedzēja atbildību par pārkāpumiem iepirkumu procedūrā tiks aplūkotas ziņojuma 6.3. nodaļā.

⁷⁰ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 9.februāra lēmums lietā Nr.SKA-39/2007.

⁷¹ Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā, 2005.gada 25.aprīlis.

6.1. Iepirkumu komisijas locekļu atbildība

Interesu konflikta novēršanas likuma 4.panta pirmās daļas 24. punkts nosaka, ka arī publiskā iepirkuma komisijas loceklis ir valsts amatpersona. Arī Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāts ir secinājis⁷², ka iepirkuma komisijas locekļi ir atzīstami par valsts amatpersonām, kurām atbilstoši Interesu konflikta novēršanas likuma 4.panta otrajai daļai, pildot amata pienākumus, saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir tiesības rīkoties ar valsts vai pašvaldības finanšu līdzekļiem.

Skaidrībai, jānorāda, ka tā kā Interesu konflikta novēršanas likumā ir noteikts, ka par valsts amatpersonu atzīstami publiskā iepirkuma komisijas locekļi, nevis sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja iepirkuma komisijas locekļi, ja tāda tiek izveidota.

Interesu konflikta novēršanas likuma mērķis ir nodrošināt valsts amatpersonu darbību sabiedrības interesēs, novēršot jebkuras valsts amatpersonas, tās radnieku vai darījumu partneru personiskās vai mantiskās ieinteresētības ietekmi uz valsts amatpersonu darbību, veicināt valsts darbības atklātumu un atbildību sabiedrības priekšā, kā arī sabiedrības uzticēšanos valsts amatpersonu darbībai.

Interesu konflikta novēršanas likums nosaka valsts amatpersonas amata savienošanas ierobežojumus, ienākumu gūšanas ierobežojumus, komercdarbības ierobežojumus, kā arī administratīvo aktu izdošanas, uzraudzības, kontroles, izziņas vai sodīšanas funkciju veikšanas un līgumu slēgšanas ierobežojumus un dāvanu pieņemšanas ierobežojumus, pildot valsts amatpersonas pienākumus.

Par minētajiem pārkāpumiem iepirkuma komisijas locekļi var tikt saukti pie atbildības saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa⁷³ (turpmāk – LAPK) 166.²⁸-166.³¹ vai Krimināllikuma⁷⁴ (turpmāk-KL) 325.pantu, par valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu pārkāpšanu.

Arī KL 316.pantā ir ietverta valsts amatpersonas definīcija, tomēr, kā to atzinusi Satversmes tiesa⁷⁵, tad Krimināllikumā valsts amatpersonas jēdziens ir noteikts vispārīgi, savukārt Interesu konflikta novēršanas likumā ir ietverts gan vispārīgais definējums, gan konkretizēts plašs amatpersonu loks. Tādējādi iepirkuma komisijas locekļi ir atbildīgi, gan Interesu konflikta novēršanas likumā paredzēto ierobežojumu neievērošanu, gan arī citiem KL XXIV nodaļā paredzētajiem nodarījumiem.

KL ir ietvertas arī citas normas, kas paredz valsts amatpersonas atbildību. KL cita starpā paredz valsts amatpersonu atbildību par dienesta pilnvaru pārsniegšanu, dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, valsts amatpersonu bezdarbību, kukuļņemšanu, kukuļa piesavināšanos, starpniecību kukuļošanā, kukuļdošanu un par citiem nodarījumiem.

6.2. Iepirkumu komisijas locekļu individuāla atbildība

⁷² Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 9.februāra lēmums lietā Nr. SKA-39/2007.

⁷³ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss, 1984.gada 7.decembris.

⁷⁴ Krimināllikums, 1998.gada 17.jūnijs.

⁷⁵ Satversmes tiesas spriedums „Par Krimināllikuma 271.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.un 100.pantam”.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments savā 2007.gada 9.februāra lēmumā lietā Nr.SKA-39/2007⁷⁶ atzinis, ka iepirkuma komisija ir koleģiāla institūcija, kuras galīgo novērtējumu veido katra komisijas locekļa sniegtā novērtējuma kopums, tādējādi nav loģiska un saprātīga šādas procedūras rezultātā pieņemtā lēmuma vēlākā akceptēšana vai neakceptēšana no līgumslēdzējas iestādes (iestādes vadītāja) puses. Līdz ar to secināms, ka lēmumu par iepirkuma procedūras rezultātiem pieņem tieši iepirkuma komisija, bet iestādes vadītājs uz tā pamata noslēdz līgumu.

Ievērojot 6.1.nodaļā secināto, konstatējot iepirkuma komisijas darbību vai pieņemtā lēmuma prettiesiskumu, pirmkārt, iestājas līgumslēdzējas iestādes kā juridiskas personas atbildība, kas attiecīgi ir tiesīga disciplināri sodīt iepirkuma komisijas locekļus.

Tomēr praksē izplatīta ir situācija, kad faktiski katrs iepirkuma komisijas loceklis galvenokārt ir atbildīgs par kādu atsevišķu uzdevumu, tad loģiski rodas jautājums - vai ir iespējama iepirkuma locekļu individuāla atbildība?

Iepirkuma komisija ir koleģiāla institūcija, kura atbilstoši PIL 24.panta pirmajai daļai pieņem lēmumus ar vienkāršu balsu vairākumu, bet, ja komisijas locekļu balsis sadalās vienādi, izšķirošā ir komisijas priekšsēdētāja balss. Nekādi šķēršļi pienākumu sadalīšanai iepirkuma komisijas locekļu starpā normatīvajos aktos nav noteikti, tomēr, tā kā ir paredzēts, ka visi lēmumi tiek pieņemti koleģiāli, tad arī atbildībai būtu jābūt koleģiālai. Tas nozīmē, ka pie atbildības būtu saucami visi tie iepirkuma komisijas locekļi, kas prettiesisko lēmumu pieņemot, būtu balsojuši „par”.

Šādā situācijā iebildums, ka ne visi iepirkuma komisijas locekļi ir kompetenti, lai izvērtētu, piemēram, specifiskus juridiska vai ekonomiska rakstura lēmumus, nevarētu tikt atzīts par pamatotu atbildības izslēgšanai. Saskaņā ar PIL 22.panda otro daļu, izveidojot iepirkuma komisiju, līgumslēdzēja iestāde nodrošina, lai šī komisija būtu kompetenta tā iepirkuma jomā, par kuru slēdz līgumu. Iepirkuma komisija, pildot savus pienākumus, ir tiesīga pieaicināt ekspertus.

Ņemot vērā iepriekš minēto jāsecina, ka iepirkuma komisijas iekšienē tās locekļi ir tiesīgi veikt pienākumu sadalīšanu un atbildīgo noteikšanu par katru atsevišķu jautājumu, tomēr, pieņemot lēmumu, visiem iepirkuma komisijas locekļiem ir jāspēj pārliecināties par minētā lēmuma pareizību un tiesiskumu. Lai to varētu darīt, iepirkuma komisijas locekļiem pastāv iespēja saņemt eksperta viedokli. Tādējādi arī komisijas locekļu atbildība nevar tikt individualizēta līdz tādai pakāpei, ka katrs iepirkuma komisijas loceklis atbildēs tikai par paša veiktajiem uzdevumiem. Visi iepirkuma komisijas locekļi, kas balsojuši par prettiesiskā lēmuma pieņemšanu vai ir veikuši citas prettiesiskas darbības ir atbildīgi saskaņā ar normatīvajiem aktiem.

Arī gadījumos, kad atbilstoši PIL 22.panta pirmajai daļai ir izveidota iepirkuma komisija kā pastāvīgi funkcionējoša institūcija, ir jāievēro likuma prasība, ka komisijas locekļiem jābūt kompetentiem iepirkuma jomā, par kuru tiek slēgts līgums un par pieņemtajiem lēmumiem komisijas locekļi var tikt saukti pie atbildības. Tādējādi iestādēs vai kapitālsabiedrībās, kurās iepirkuma līgumi tiek slēgti dažādās specifiskās jomās, un kur nav iespējams nodrošināt iepirkuma komisijas locekļus, kas būtu pietiekami kvalificēti visās no nepieciešamajām jomām, ieteicams, veidot nevis pastāvīgi funkcionējošu iepirkuma komisiju, bet gan katram iepirkumam atsevišķi vai uz noteiktu laika posmu funkcionējošu iepirkuma komisiju.

⁷⁶ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 9.februāra lēmums lietā Nr. SKA-39/2007.

6.3. Līgumslēdzējas iestādes atbildība

LAPK 166.²¹-166.²⁵ pantā ir paredzēta atbildība par pārkāpumiem valsts un pašvaldību pasūtījuma piešķiršanā: valsts un pašvaldību pasūtījuma piešķiršanu bez izsoles (konkursa); pretendentu loka nepamatotu sašaurināšanu valsts un pašvaldību pasūtījuma piešķiršanā; nevienlīdzīgu apstākļu radīšanu valsts un pašvaldību pasūtījuma pretendentiem; atklātuma vai konfidencialitātes neievērošanu valsts un pašvaldību pasūtījuma piešķiršanas norisē, kā arī valsts un pašvaldību pasūtījuma piešķiršanas procesa nepilnīgu vai sagrozītu dokumentēšanu.

Kā jau iepriekš norādīts, saskaņā ar PIL iepirkuma komisija ir tā, kas veic visas galvenās darbības publiskā iepirkuma gadījumā, tai skaitā pieņem lēmumu par līguma piešķiršanu, uz kuru pamatojoties līgumslēdzēja iestāde slēdz iepirkuma līgumu. Savukārt, līgumslēdzēja iestāde ir atbildīga par iepirkuma komisijas izveidošanu. Tādējādi ir jānošķir līgumslēdzējas iestādes un iepirkuma komisijas locekļu atbildība. Nevienā no minētajiem LAPK pantiem nav noteikts vai par konkrēto pārkāpumu pie atbildības būtu jāsauc līgumslēdzēja iestāde vai iepirkuma komisija.

LAPK 14.¹ pants nosaka, ka LAPK īpaši paredzētajos gadījumos par administratīvajiem pārkāpumiem pie atbildības ir saucamas juridiskās personas. Personas, kuras veic komercdarbību, bet nav juridiskās personas, par administratīvajiem pārkāpumiem atbild tāpat kā juridiskās personas. Tomēr LAPK Vispārīgo noteikumu daļa nenosaka, kuri gadījumi ir uzskatāmi par tiem, kad pie atbildības ir saucama juridiska persona, arī minēto LAPK pantu dispozīcijās nav iekļauta norāde, vai par attiecīgo pārkāpumu pie atbildības ir saucama līgumslēdzēja iestāde kā juridiska persona vai iepirkuma komisijas locekļi kā fiziskas personas.

Arī juridiskajā literatūrā atzīts, ka pašlaik LAPK nav risināts jautājums par juridisko personu atbildības priekšnoteikumiem, proti, par to, kādos administratīvo pārkāpuma sastāvos juridiskā persona teorētiski var būt atbildības subjekts.⁷⁷

Šobrīd tiek izdalīti divi gadījumi, kad tiek noteikta juridisko personu administratīvā atbildība:

- 1) juridiska persona kā atbildības subjekts ir noteikta tad, ja uz juridisko personu var attiecināt citā normatīvā aktā noteiktu pienākumu, par kura pārkāpšanu paredzēta administratīvā atbildība;
- 2) juridiska persona kā atbildības subjekts ir noteikta par tādu pārkāpumu, ko tā pēc savas būtības nevar paveikt, taču administratīvais pārkāpums izdarīts juridiskas personas interesēs.⁷⁸

Pirmais gadījums būtu attiecināms, piemēram, uz LAPK 166.²¹ pantā paredzēto pārkāpumu, kur paredzēta atbildība par valsts un pašvaldību pasūtījuma piešķiršanu bez izsoles (konkursa). Ja pasūtītājam (līgumslēdzēja iestādei) ar citu ārēju normatīvu aktu (PIL, SPSIL) ir uzlikts par pienākumu pasūtījuma piešķiršanai rīkot publiskā iepirkuma procedūru, bet tas netiek darīts, attiecīgajai juridiskajai personai iestājas atbildība saskaņā ar LAPK 166.²¹ pantu. Tādējādi par visām darbībām, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem jāveic līgumslēdzēja iestādei publiska iepirkuma gadījumā, LAPK paredzētā atbildība iestāties juridiskajai personai.

⁷⁷ Danovskis E., Administratīvās atbildības regulējuma konceptuālās problēmas. *Jurista Vārds*, 2011, Nr.20(667), 8.lpp.

⁷⁸ Turpat, 9.lpp.

Savukārt, otrs gadījums, kad iespējams noteikt juridisku personu kā LAPK paredzēto pārkāpumu subjektu, ir sarežģītāks, jo administratīvais pārkāpums vienmēr ir kāda fiziska darbība, kuru pašu par sevi uz juridisku personu nevar attiecināt. Šādus administratīvos pārkāpumus izdara fiziskas personas, kurām būtu jāpiemēro administratīvais sods, taču nereti fiziskas personas izdara pārkāpumus juridisku personu interesēs, un tādēļ par šādiem administratīvajiem pārkāpumiem LAPK administratīvā atbildība paredzēta arī juridiskām personām. Tomēr šobrīd LAPK regulējums ir nepilnīgs vismaz divos gadījumos:

- nav noteikti kritēriji fiziskas personas darbības attiecināmībai uz juridisko personu;
- neskaidri risināts jautājums par fiziskas un juridiskas personas kopīgu atbildību par izdarīto pārkāpumu.

Otrs no minētajiem gadījumiem būtu attiecināms uz LAPK 166.²² – 166.²⁵ pantā paredzētajiem pārkāpumiem, kuri galvenokārt skar darbības, kas ir iepirkuma komisijas kompetencē (pretendentu loka nepamatota sašaurināšana; nevienlīdzīgu apstākļu radīšana pretendentiem; atklātuma vai konfidencialitātes neievērošana, kā arī līguma piešķiršanas procesa nepilnīga vai sagrozīta dokumentēšana). Minētās darbības būtu kvalificējamas kā tādas, ko pati juridiskā persona pēc savas būtības nevar veikt, piemēram, dokumentēt procesu, bet administratīvais pārkāpums tiek izdarīts juridiskās personas (līgumslēdzēja iestādes) interesēs.

Tādējādi, lai piemērotu sankcijas juridiskai personai, nepieciešams konstatēt saikni starp fizisko personu un tās izdarīto pārkāpumu un juridisko personu. Fiziskas personas darbību varētu attiecināt arī uz juridisku personu tad, ja administratīvo pārkāpumu izdarījuši juridiskas personas likumiskie pārstāvji vai to uzdevumā citas personas un juridiskā persona šā administratīvā pārkāpuma rezultātā ir ieguvusi, vai varētu iegūt, mantisku labumu. Līgumslēdzēja iestādes kā juridiskas personas uzdevums ir izveidot iepirkuma komisiju, kas sastāv no 3-5 komisijas locekļiem, t.i., fiziskām personām. Ja komisijas locekļi pieļauj pārkāpumus iepirkuma procedūrā, tad uzskatāms, ka iepirkuma komisijas locekļi rīkojas līgumslēdzēja iestādes kā juridiskas personas interesēs un administratīvā atbildība iestājas konkrētai juridiskai personai.

Lai arī minētajos LAPK pantos nav paredzēta fiziskas un juridiskas personas kopīga atbildība, tomēr, nav taisnīgi aprobežoties tikai ar juridiskās personas administratīvo sodīšanu, jo juridiskas personas darbība rod savu izpausmi caur atbilstošas fiziskas personas prettiesisku rīcību, proti, prettiesiskās darbības līgumslēdzējas iestādes uzdevumā veic arī iepirkuma komisijas locekļi, to apzinoties.

Nedrīkst izslēgt arī gadījumus, kad juridiska persona tiek saukta pie atbildības par tādiem fizisku personu pārkāpumiem, kas nav veikti tās uzdevumā un izdarīti nesaskaņojot ar konkrēto juridisko personu, bet tomēr veido attiecīgā LAPK panta saturu. Šāda situācija varētu rasties, piemēram, iepirkuma komisijai nepilnīgi dokumentējot pasūtījuma piešķiršanas procesu, par ko paredzēta atbildība LAPK 166.²⁵ pantā. Konstatējot konkrēto pārkāpumu, pie atbildības tiks saukta attiecīgā juridiskā persona (līgumslēdzēja iestāde), taču faktiski pārkāpumu izdarījusi fiziska persona vai personas (iepirkumu komisijas locekļi).

Tomēr nevar viennozīmīgi apgalvot, ka šāds regulējums ir netaisnīgs. Pašreizējais regulējums ir vērsts uz to, lai attiecīgās juridiskās personas galvenā lēmējinstītūcija ieceltu amatos priekšzīmīgus juridiskās personas likumiskos pārstāvjus, kuru neizdarība neradītu juridiskai personai nelabvēlīgas sekas. Arī līgumslēdzēja iestāde ir tiesīga izvēlēties kompetentus iepirkuma komisijas locekļus, apzinoties tiem uzticamos pienākumus. Šādā situācijā attiecīgā juridiskā persona būtu tiesīga iepirkuma komisijas locekļus sodīt disciplināri.

Aktuāls šķiet arī jautājums, kā rīkoties līgumslēdzēja iestādes vadītājam, konstatējot pārkāpumu iepirkuma komisijas darbībā, vēl pirms pati līgumslēdzēja iestāde kā juridiska persona ir saukta pie atbildības, atbilstoši LAPK. Minētais jautājums ir diskutabls tādēļ, ka iepirkuma komisijai jābūt pēc iespējas neatkarīgākai un neietekmējamākai koleģiālai vienībai. Tādēļ, ja līgumslēdzēja iestādes vadītājs par viņam šķietama pārkāpuma iepirkuma procedūrā esamību varētu sodīt iepirkuma komisijas locekļus, nosakot tiem disciplinārsodu, tad iepirkuma komisijas neatkarība un neietekmējamība būtu apšaubāma. Tādējādi ir divi iespējamie risinājumi: paļauties uz līgumslēdzēja iestādes un iepirkuma komisijas locekļu taisnīguma apziņu un ētiskumu, vai arī šādā situācijā piesaistīt kādu neatkarīgu trešo personu, piemēram, IUB. IUB nolikuma⁷⁹ 5.4 punkts nosaka, ka tā izvērtē tādu iepirkuma procedūru tiesiskumu, ko veic pasūtītāji un sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji, un sniedz attiecīgus atzinumus. Šādā situācijā, būtu izvērtējama iespēja, līgumslēdzēja iestādes vadītājam, pirms iepirkuma komisijas locekļu disciplinārsodīšanas, būtu jāvērtē IUB, lai tiešām konstatētu iepirkuma komisijas locekļa pārkāpumu, un saņemot pozitīvu atbildi, būtu arī iespējams attiecīgo iepirkuma komisijas locekli/ļus sodīt disciplināri. Līdz ar to līgumslēdzēja iestāde jau iepriekš izvairītos no administratīvās atbildības par pārkāpumiem iepirkuma procedūrā, kā arī īstenotu normatīvajiem aktiem atbilstošu iepirkuma procedūras mehānismu, nepārkāpjot iepirkuma komisijas locekļu neatkarības principu.

Kontekstā ar iestādes vadītāja tiesībām sodīt iepirkuma komisijas locekļus, atsevišķi aplūkojams jautājums par iepirkuma komisijas sastāvā iekļaujamo personu statusu un izrietošo atbildību. Šobrīd Latvijā saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem valsts iestādēs un pašvaldībās pienākumus pilda personas, kuru darba attiecību statuss ir darbinieki un ierēdņi. Abos gadījumos nodarbinātā un darba devēja attiecības reglamentē savs normatīvais akts – darba attiecību gadījumā Darba likums un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi un valsts civildienesta attiecībās esošu personu gadījumā Valsts civildienesta likums un uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi un Valsts civildienesta ierēdņu disciplināratbildības likums. Pēdējais definē pārkāpumu kā tādu, kā arī nosaka kārtību, kādā piemērojams sods par attiecīgo pārkāpumu un tā apmēru.

Darba tiesisko attiecību gadījumā piemērojamas Darba likumā paredzētās sodas sankcijas kā rājiens un piezīme, kā arī darba līguma laušana. Turpretī Valsts civildienesta ierēdņu disciplināratbildības likums paredz daudz plašāku soda sankciju klāstu: rājiens, mēnešalgas samazinājums, pazemināšana amatā uz laiku ne ilgāku par 3 gadiem, atbrīvošana no amata, atbrīvošana no amata ar aizliegumu pretendēt uz amatu valsts pārvaldē. Lai gan sodīšana ir sekas pārkāpumam un primāri būtu jāpiemēro preventīvi pasākumi, lai novērstu pārkāpuma iespējamību, nenoliedzami kā motivējošs apstāklis pārkāpuma novēršanai ir sods par pārkāpumu. Vadoties pēc šādiem apsvērumiem un cenšoties samazināt apzinātu pārkāpumu izdarīšanu gan iepirkuma procedūrās, gan jebkurā citā jautājumā, būtu ieteicams izvērtēt publiskajā sektorā nodarbināto darbinieku un ierēdņu atbildības apmēru un padarīt to līdzvērtīgāku, t.i. nepieļaut situāciju, ka pārkāpuma izdarīšana, esot darbiniekam, atbildības ziņā ir „izdevīgāka”, kā esot ierēdnim.

Īpaši svarīgs šis jautājums ir kontekstā ar publiskā iepirkuma veikšanu ES finansēto projektu ietvaros, jo jebkurš iepirkuma komisijas vai tās locekļa pārkāpums var būt iemesls finanšu korekcijas piemērošanai, kas savukārt nozīmē valsts vai pašvaldības budžetā neatgrieztu Eiropas Komisijas maksājumu.

KOPSAVILKUMS:

⁷⁹ MK noteikumi Nr.893, Iepirkumu uzraudzības biroja nolikums, 2004.gada 26.oktobris.

- Par komisijas locekļu veiktiem administratīvajiem pārkāpumiem, kas paredzēti LAPK 166.²¹-166.²⁵ pantā, pie atbildības saucama līgumslēdzēja iestāde kā juridiska persona, kas, savukārt, attiecīgi ir tiesīga disciplināri sodīt iepirkuma komisijas locekļus.
- Atbildība, par pārkāpumiem valsts vai pašvaldības pasūtījuma piešķiršanā, iestājas līgumslēdzējai iestādei kā juridiskai personai, kas ir tiesīga disciplināri sodīt iepirkuma komisijas locekļus. Savukārt iepirkuma komisijas locekļi saskaņā ar LAPK un KL kā valsts amatpersonas ir atbildīgi par Interesu konflikta novēršanas likumā paredzēto ierobežojumu pārkāpšanu, kā arī saskaņā ar KL - par citiem nodarījumiem valsts institūciju dienestā.
- Iepirkuma komisijas iekšienē tās locekļi ir tiesīgi veikt pienākumu sadalīšanu un atbildīgo noteikšanu par katru atsevišķu jautājumu, tomēr, pieņemot lēmumu, visiem iepirkuma komisijas locekļiem ir jāspēj pārliecināties par minētā lēmuma pareizību un tiesiskumu.
- Iestādēs vai kapitālsabiedrībās, kurās iepirkuma līgumi tiek slēgti dažādās specifiskās jomās, un kur nav iespējams nodrošināt iepirkuma komisijas locekļus, kas būtu pietiekami kvalificēti visās no nepieciešamajām jomām, ieteicams, veidot nevis pastāvīgi funkcionējošu iepirkuma komisiju, bet gan katram iepirkumam atsevišķi vai uz noteiktu laika posmu funkcionējošu iepirkuma komisiju.

REKOMENDĀCIJAS:

- Lai līgumslēdzēja iestāde vai iepirkuma komisijas locekļi netiktu saukti pie atbildības par valsts vai pašvaldības līguma piešķiršanu pretēji normatīvajos aktos paredzētajam, jānodrošina, lai tiek ievēroti atbilstošie normatīvie akti.
- Iepazīstoties ar iepirkuma procedūras normatīvo regulējumu, iepirkuma komisijas pienākumiem, kā arī praktiskām problēmām normatīvajiem aktiem atbilstošas iepirkuma procedūras nodrošināšanā, secināms, ka vairāku iepirkuma procedūras elementu ievērošana un sasniegšana tiek balstīta uz līgumslēdzēja iestādes un iepirkuma komisijas locekļu ētikas izpratni. Tādējādi, būtu ieteicams izveidot vienotu ētikas kodeksu, kas būtu jāievēro visām līgumslēdzēja iestādēm un to iepirkuma komisijas locekļiem.
- Izvērtēt iespēju līdzsvarot tiesību aktos noteiktos darbinieku un ierēdņu atbildības apmērus, nepieļaujot situāciju, ka par vienādu pārkāpumu darbiniekam un ierēdnim var tikt piemērotas dažāda smaguma sankcijas.
- Normatīvajos aktos ietverto prasību ievērošanu varētu sekmēt šādu kontrolelementu ievērošana:

Pārbaudes jautājums	Paskaidrojums	Jā	Nē
Vai līgumslēdzēja iestāde izvēlējusies un īstenojusi atbilstošu publiskā iepirkuma procedūru?	PIL 8.pants nosaka iepirkuma procedūru veidus.		
Vai tiek izveidota publiskā iepirkuma komisija?	PIL 22.panta pirmā daļa uzliek par pienākumu līgumslēdzēja iestādei izveidot iepirkuma		

	komisiju katram iepirkumam atsevišķi vai uz noteiktu laika posmu, vai kā pastāvīgi funkcionējošu institūciju.		
Vai izveidotā iepirkuma komisija ir kompetenta?	Saskaņā ar PIL 22.panta otro daļu iepirkuma komisijai ir jābūt kompetentai tā iepirkuma jomā, par kuru tiek slēgts līgums.		
Vai iepirkumu komisija, nosakot iespējamo līgumcenu, ir veikusi tirgus izpēti?			
Vai iepirkuma komisijas locekļiem ir skaidri zināmi, kā arī dokumentēti viņu uzdevumi un pienākumi?			
Vai tiek ievērotas darbības, lai izvairītos no interešu konflikta iespējamības?	PIL 23.panta trešā daļa nosaka, ka iepirkuma komisijas locekļi un eksperti paraksta apliecinājumu, ka nav tādu apstākļu, kuru dēļ varētu uzskatīt, ka viņi ir ieinteresēti konkrēta kandidāta vai pretendenta izvēlē vai darbībā.		
Vai ir izstrādāts dokuments, kurā noteiktas iepirkuma komisijas tiesības un pienākumi, kā arī darbības pamatprincipi?	Šādā dokumentā var tikt noteikti iepirkuma komisijas darbības pamatprincipi un detalizēts pienākumu apraksts. Pienākumu pārzināšana un izpilde mazina pārkāpumu iespējamības risku un līdz ar to arī risku tikt sodītam.		
Vai iepirkuma komisija, kur nepieciešams, izmantojusi ekspertu palīdzību?	PIL 22.panta otrā daļa paredz iespēju iepirkuma komisijas locekļiem, pildot savus pienākumus, pieaicināt ekspertus.		
Vai ir izstrādāti visi iepirkuma procedūras dokumenti?	PIL 23.panta ceturtnā daļa nosaka, ka iepirkuma komisija nodrošina iepirkuma procedūras dokumentu izstrādāšanu.		
Vai neiztrūkst kāds no normatīvajos aktos noteiktajiem dokumentiem, vai tie nav mainīti, datēti ar atpakaļejošu datumu utml.?			
Vai publiskā iepirkuma process ir organizēts un protokolēts?	PIL 23.panta ceturtnā daļa nosaka, ka iepirkuma komisija protokolē iepirkuma procesa gaitu.		

Vai nepastāv norādes vai pierādījumi par nevajadzīgu, atkārtotu vai neparastu saziņu starp publiskā iepirkuma locekļiem un iepirkuma līguma potenciālajiem ieguvējiem?			
Vai izvēlēta publiskā iepirkuma procedūra ir visefektīvākā plānotā rezultāta sasniegšanai?			

7. Tirgus izpēte

ES un nacionālie tiesību akti neparedz tiešu pasūtītāja vai sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja pienākumu pirms vai iepirkuma procedūras laikā veikt tirgus izpēti. Netieši nepieciešamība veikt tirgus izpēti izriet no pasūtītāja pienākuma noteikt paredzamo līgumcenu attiecīgas iepirkuma procedūras izvēlei, ko nav iespējams veikt bez attiecīgā iepirkuma priekšmeta vai tā komponentu tirgus cenu noskaidrošanas. Tāpat tirgus izpēte ir būtiska, lai noteiktu potenciālo piegādātāju loku, kas būtu ieinteresēti iegūt pasūtījuma izpildes tiesības, ja attiecīgā iepirkuma procedūra tiek organizētā saskaņā ar normatīvajos aktos noteiktajiem izņēmumam principiem vai kā iepirkuma procedūra, piemērojot tikai atsevišķus normatīvajos aktos noteiktos nosacījumus.

Tiesību aktos nav noteikts ne vien tiešs pienākums veikt tirgus izpēti, bet arī gadījumi, kad šī izpēte ir veicama un tās metodika, līdz ar to vienīgā iespēja analizēt tirgus izpēti, ir vadoties pēc šādas izpētes mērķa un vispārīgiem principiem, kas piemērojami iepirkuma procedūru ietvaros.

Eiropas Komisijas auditori, veicot pārbaudes ES fondu projektu ietvaros, nereti pievērš uzmanību pasūtītāja vai sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja rīcībai aspektā par tirgus izpētes veikšanu. Īpaša uzmanība tiek pievērsta pierādījumiem tam, vai pasūtītājs ir noteicis atbilstošu paredzamo līgumcenu un izvēlējis tirgū pieejamo lētāko vai saimnieciski izdevīgāko līguma izpildītāju, kā arī citiem piegādātājiem ir bijusi pieejama informācija par šādu pasūtījumu un tiem ir dota iespēja konkurēt.

Rezumējot minēto un ievērojot iepirkuma pašmērķi – godīgas, atklātas un brīvas konkurences apstākļos izvēlēties pasūtītājam vai sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam saimnieciski izdevīgāko vai lētāko piedāvājumu, secināms, ka tirgus izpētes veikšana nepieciešama, lai:

- noteiktu adekvātu un tirgus cenām atbilstošu paredzamo līgumcenu un izvēlētos atbilstošu iepirkuma procedūras veidu;
- nodrošinātu atklātumu un izvēlētos uzaicināmos piegādātājus iepirkuma procedūrās, kurām piemērojama atsevišķi, normatīvajos aktos noteiktie, nosacījumi.

7.1. Adekvāta un tirgus cenām atbilstoša paredzamā līgumcena

PIL un SPSIL regulējums attiecībā uz līgumcenas noteikšanu ir līdzīgs un paredz, ka līgumcenu nosaka pirms iepirkuma procedūras uzsākšanas kā plānoto kopējo samaksu par līguma izpildi. Līgumcenas noteikšanā ņem vērā visus papildu izdevumus, kas var rasties, izpildot iepirkuma līgumu.

Tā kā līgumcena nosakāma pirms iepirkuma procedūras izsludināšanas, jāņem vērā pēc iespējas aktuālākā informācija, kādu vien iepirkuma procedūras organizētājs var iegūt. Tā kā Latvijā nav vienotas informācijas sistēmas vai datu bāzes ar aktuālām tirgus vērtībām visiem iespējamiem iepirkuma priekšmetiem, iepirkuma procedūras organizētājam pašam jāiegūst informācija par tirgus cenām.

Vairāku ES valstu audita iestāžu vadlīnijās, piemēram, Portugāles⁸⁰, un ES struktūrfondu 3.mērķa „Eiropas teritoriālā sadarbība” programmas INTERACT mājas lapā internetā sniegta informācija paredzamās līgumcenas noteikšanai. Tā kā tiesiskais ietvars dalībvalstīs un dažādu fondu ietvaros ir tas pats, šie principi paredzamās līgumcenas noteikšanai var tikt izmantoti arī citos ES fondos.

⁸⁰ EU public sector procurement directive 2004/18/EC – guideline for auditors, pieejams http://www.tcontas.pt/pt/eventos/public_procurement/docs/5.pdf

Paredzamās līgumcenas noteikšanai iepirkuma procedūras organizētājs nepieciešamo informāciju var iegūt:

- interneta izpētes rezultātā;
- aptaujājot citus pasūtītājus, kas organizējuši iepirkuma procedūras līdzīgam līguma priekšmetam;
- izvērtējot savā rīcībā esošos piedāvājumus iepirkuma procedūrās, kas organizētas iepriekš;
- sazinoties ar potenciālajiem piegādātājiem.⁸¹

Neviens no minētajiem informācijas iegūšanas veidiem nav neapstrīdami objektīvs, jo katrā gadījumā vērā ņemami dažādi apsvērumi, kas ietekmē līgumcenas veidošanos, piemēram, līguma izpildes vieta, pasūtījuma apjoms, konkurence, īpaši izpildes apstākļi u.c. Tāpat vērā jāņem, ka kontaktējoties ar potenciālo piegādātāju, iespējamās cenas piegādātājs nosauks aptuvenas, jo cenas aprēķināšanai tam nepieciešama detalizēta informācija par līguma priekšmetu un ar to saistītajām prasībām. Tomēr neskatoties uz minēto, pasūtītājs būs ieguvis būtisku informāciju, kas var ietekmēt turpmāk pieņemtos lēmumus un samazinās izmaksu neattiecināšanas risku.

7.2. Atklātums un piedāvātāju uzaicināšana

Iepirkuma procedūras būtībā tiek organizētas pēc sacīkstes principa, to realizējot piedāvājumu iesniegšanas brīdī un sacenšoties ar saimniecisko izdevīgumu pasūtītājam vai zemāko cenu. Lai sacīkstes kā tādas notiktu, tajā nepieciešami vairāki dalībnieki. Minētais attiecas arī iepirkuma procedūrām, kuras uzskatāmas par izņēmumu vai kurām piemērojami tikai atsevišķi nosacījumi no normatīvajos aktos noteiktās kārtības. Pat, ja iepirkuma procedūras organizētājs atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai var noslēgt līgumu ar jebkuru piegādātāju bez īpašu procedūru piemērošanas, nav izslēgts, ka tirgū ir vēl kāds piegādātājs, kas tādu pašu līgumu var izpildīt ātrāk, kvalitatīvāk vai izdevīgāk. Šī iemesla dēļ pirms līguma slēgšanas iepirkuma procedūras organizētājam būtu jāapzina iespējamais piegādātāju loks un jāiegūst informācija par tā iespējām izpildīt attiecīgo līgumu.

Ne mazāk būtisks ir jautājums par piegādātāju loku, kas jāapzina, lai tiktu uzskatīts, ka tirgus izpēte ir veikta un tiktu samazināts izmaksu neattiecināmības risks. Konkrētu piegādātāju skaitu ne EST, ne Eiropas Komisijas auditori parasti nenorāda, bet tajos gadījumos, kad rakstveida dokumentācija saglabāta par tirgus izpēti, kurā ir informācija tikai par vienu potenciālo piegādātāju, saņemtas norādes, ka šī nav uzskatāma par atklātu un objektīvu tirgus izpēti. Līdz ar to var secināt, ka tirgus izpēte būtu paplašināma līdz vairāku potenciālo piegādātāju apzināšanai.

Attiecībā uz attiecināmību ES fondu projektos un būtisko jautājumu par caurspīdīgumu un dokumentēšanu, iepirkuma procedūras organizatoram jā saglabā jebkāda veida pierādījumi veiktajām darbībām, kas pierāda tirgus izpētes veikšanu. Par šādiem pierādījumiem var kalpot izdrukas no interneta, telefona zvanu izdrukas, jebkādi informatīvi materiāli, piegādātāju atbildes un elektroniski nosūtītu piedāvājumu izdrukas u.c.

KOPSAVILKUMS:

⁸¹ 50 Questions and Answers on Public Procurement in European Territorial Cooperation (ETC) Programmes, pieejams http://www.interact-eu.net/downloads/3455/INTERACT_Factsheet_Fifty_Q_A_on_Public_Procurement_in_ETC_Programmes_09_02_2011.pdf

- PIL un SPSIL subjektam jāveic tirgus izpēte, lai:
 - noteiktu adekvātu un tirgus cenām atbilstošu paredzamo līgumcenu un izvēlētos atbilstošu iepirkuma procedūras veidu;
 - nodrošinātu atklātumu un izvēlētos uzaicināmos piegādātājus iepirkuma procedūrās, kurās nav noteikts obligāti publicējams paziņojums Iepirkumu uzraudzības birojā vai ES Oficiālajā Vēstnesī.

- PIL un SPSIL subjekts paredzamās līgumcenas noteikšanai informāciju var iegūt:
 - Internetā;
 - aptaujājot citus pasūtītājus;
 - izvērtējot savā rīcībā esošos piedāvājumus citās iepirkuma procedūrās;
 - sazinoties ar potenciālajiem piegādātājiem.

- Lai samazinātu neattiecināmības risku, ES fondu projektos PIL un SPSIL subjektam nepieciešams dokumentēt tirgus izpētes procesu, saglabājot pierādījumus veiktajām darbībām un pamatojumu pieņemtajam lēmumam, nodrošināt procesa caurspīdīgumu un dokumentēšanu.

REKOMENDĀCIJAS:

- Izvērtēt iespēju izveidot vienotu vai vairākas datu bāzes ar iepirkuma procedūrās iesniegto piedāvājumu cenām, sadalījumā pa dažādām izmaksu pozīcijām vai citām identificējamām vienībām, kas būtu izmantojamas turpmākās iepirkumu procedūrās līgumcenas noteikšanai.

- PIL vai SPSIL subjektiem paredzamās līgumcenas noteikšanai izmantot kādu no šādiem informācijas avotiem:
 - interneta resursi;
 - citu pasūtītāju aptaujas;
 - savā rīcībā esošie piedāvājumi citās iepirkuma procedūrās;
 - potenciālo piegādātāju aptauja.

- ES fondu finansējuma saņēmējam nodrošināt tirgus izpētes procesa caurspīdīgumu un dokumentēšanu, saglabājot pierādījumus veiktajām darbībām un pamatojumu pieņemtajam lēmumam.

KRONBERGS
& ČUKSTE
BAL TIC LEGAL SOLUTIONS

8. Pielikumi

1.pielikums - Normatīvo aktu uzskaitījums, kas jāņem vērā, vērtējot iepirkumu procedūras piemērošanas nepieciešamību ES fondu projektiem

Regulas

1. Padomes Regula Nr.1083/2006 (2006.gada 1.jūlijs) ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ EK Regulu Nr.1260/1999.

Grozīta ar:

- Eiropas Parlamenta un Padomes regulu Nr.539/2010 (2010.gada 16.jūnijs);
- Padomes Regulu Nr.284/2009 (2009.gada 7.aprīlis)
- Padomes Regulu Nr.1341/2008 (2008.gada 18.decembris)
- Padomes Regulu Nr.1989/2006 (2006.gada 21.decembris).

2.EK regula Nr.1828/2006 (2006.gada 8.decembris), kas paredz noteikumus par to, kā īstenot Padomes Regulu (EK) Nr.1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes Regulu (EK) Nr.1080/2006 par Eiropas Reģionālās attīstības fondu.

Grozīta ar:

- EK Regulu Nr.832/2010 (2010.gada 17.septembris);
- EK Regulu Nr.846/2009 (2009.gada 1.septembris).

3. Padomes Regula Nr. 1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienu vispārējam budžetam (2002.gada 25.jūnijs).

4. EK Regula Nr.2342/2002 (2002.gada 23.decembris) ar ko paredz īstenošanas kārtību Padomes Regulai Nr.1605/2002 par Finanšu regulu, ko piemēro Eiropas Kopienu vispārējam budžetam.

Grozīta ar:

- EK Regulu Nr.478/2007 (2007.gada 23.aprīlis)
- EK Regulu Nr.1248/2006 (2006.gada 7.augusts)
- RK Regulu Nr.1261/2005 (2005.gada 20.jūlijs).

Direktīvas

1. Eiropas Padomes direktīva Nr.2004/17/EK ar ko koordinē iepirkumu procedūras, kuras piemēro subjektī, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs (2004.gada 31.marts).

2. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva Nr.2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (2004.gada 31.marts).

3. Eiropas Padomes direktīva Nr.2007/66/EK, ar ko Padomes Direktīvas Nr.89/665/EEK un 92/13/EEK groza attiecībā uz pārskatīšanas procedūru efektivitātes uzlabošanu valsts līgumu piešķiršanas jomā (2007.gada 11.decembris).

4. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva Nr.2009/81/EK, ar kuru koordinē procedūras attiecībā uz to, kā līgumslēdzējas iestādes vai subjekti, kas darbojas drošības un aizsardzības jomā, piešķir noteiktu būvdarbu, piegādes un pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības, ar kuru groza direktīvas 2004/17/EK un 2004/18/EK.

5. Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva Nr.2009/33/EK, par „tīro” un energoefektīvo transporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu.

Nacionālie normatīvie akti:

1. Publisko iepirkumu likums (2006.gada 1.maijs);

2. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums (2010.gada 4.septembris);

3. MK noteikumi Nr.65 „Noteikumi par iepirkumu procedūru un tās piemērošanas kārtību pasūtītāja finansētiem projektiem” (2008.gada 9.februāris);

4. MK noteikumi Nr.840 „Noteikumi par sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu līgumcenu robežām” (2010.gada 15.septembris);

5. MK noteikumi Nr.842 „Noteikumi par sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu paziņojumu saturu un sagatavošanas kārtību” (2010.gada 7.septembris);

6. Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda vadības likums (2007.gada 1.marts);

7. MK noteikumi Nr.1041 „Kārtība, kādā paredzami valsts budžeta līdzekļi Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzfinansēto projektu īstenošanai, kā arī maksājumu veikšanas un izdevumu deklarācijas sagatavošanas kārtība” (2010.gada 9.novembris);

8. MK noteikumi Nr.1238 „Eiropas Savienības fondu ieviešanas uzraudzības un izvērtēšanas kārtība” (2009.gada 27.gada oktobris).

2.pielikums - Publisko tiesību subjektu (*contracting authority*) nošķiršana „klasiskajā” sektorā un sabiedrisko pakalpojumu iepirkumu sektors

a) „Klasiskais” publisko iepirkumu sektors

PIL 1.panta 10.punkts atklāj jēdziena „pasūtītājs” definīciju, proti, pasūtītājs ir valsts vai pašvaldības iestāde, pašvaldība, cita atvasināta publiska persona vai tās institūcija, kā arī privāto tiesību juridiskā persona, kas vienlaikus atbilst šādiem kritērijiem:

a) ir nodibināta vai darbojas, lai nodrošinātu sabiedrības vajadzības, kurām nav komerciāla vai rūpnieciska rakstura,

b) atrodas valsts vai pašvaldības iestādes, pašvaldības, citas atvasinātas publiskas personas vai tās institūcijas padotībā vai izšķirošā ietekmē vai šiem kritērijiem atbilstošas privāto tiesību juridiskās personas izšķirošā ietekmē (šī ietekme izpaužas kā balsstiesību vairākums pārraudzības vai izpildinstitūcijas locekļu ievēlēšanā vai vadības iecelšanā), vai arī šīs privāto tiesību juridiskās personas darbību vairāk par 50 procentiem finansē valsts, pašvaldība, cita atvasināta publiska persona, tās institūcija vai cita šiem kritērijiem atbilstoša privāto tiesību juridiskā persona. Iepriekšminētā definīcija nav pretrunā ar direktīvas 2004/18/EK⁸² 1.panta 9.punktā ietvertajām definīcijām.

EST tiesa ir skaidrojusi⁸³, ka, lai pārliecinātos, vai konkrētais subjekts ir „pasūtītājs” jeb „līgumslēdzēja iestāde” (*contracting authority*) direktīvas izpratnē, ir jāpārbauda divi nosacījumi:

- 1) vai attiecīgā sabiedrība tiek efektīvi kontrolēta no valsts vai valsts iestādes puses;
- 2) vai tas neveic darbību tirgus konkurences apstākļos.

Iepriekš minētajā EST lietā⁸⁴ tika atzīts, ka sabiedrība, kuras 51 % kapitāldaļas piederēja pašvaldībai netika pielīdzināta līgumslēdzējas iestādei, jo, pirmkārt, lēmumu pieņemšanas procedūra (trīs ceturtdaļas no kopsapulces dalībnieku balsīm) neļāva reāli kontrolēt šo sabiedrību. Turklāt, pārējās 49 % kapitāldaļas piederēja privātai sabiedrībai (nevis citām valsts iestādēm), kurai ir savi privāto interešu apsvērumi un mērķi, kas nav publisko interešu mērķi. Otrkārt, tā kā vairāk nekā pusi no sabiedrības apgrozījuma veidoja ienākumi no savstarpēji noslēgtajiem līgumiem par atkritumu savākšanu un ielu tīrīšanu pašvaldībā, EST atzina, ka šādas attiecības var tikt pielīdzinātas ierastām komerciālām attiecībām, kas izveidojas saistībā ar savstarpējiem līgumiem, par kuriem notiek brīva vienošanās starp līgumslēdzējiem.

Jānorāda, ka EST⁸⁵ ir atzinusi, ka atbilstošā definīcija ir tā, kas ietverta direktīvās, nevis tā, kas minēta nacionālajos tiesību aktos. Turklāt, ES tiesību normas valodu redakcijām lietotais formulējums nevar būt vienīgais pamats šīs tiesību normas interpretācijai vai arī tam nevar piešķirt prioritāru nozīmi salīdzinājumā ar pārējo valodu redakcijām. Šāda pieeja būtu pretrunā prasībai vienvērtīgi piemērot ES tiesības. Ja tiesību normu teksts dažādās valodu redakcijās atšķiras, attiecīgā norma ir jāinterpretē saistībā ar tā tiesiskā regulējuma vispārīgo sistēmu un mērķi, kurā šī norma ietilpst.⁸⁶

⁸² Šeit un turpmāk - Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva Nr.2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru (2004.gada 31.marts).

⁸³ EST spriedums lietā Nr. C-91/08, Wall AG v Stadt Frankfurt am Main, Frankfurter Ensorgungs und Service GmbH, 2010.

⁸⁴ Turpat.

⁸⁵ EST spriedums lietā Nr. C-283/00, Commission v Spain, 2003.

⁸⁶ EST spriedums lietā Nr. C-239/07, Sabatauskas and Others v Lietuvos Respublikos Seimas, 2008.

Papildus jāņem vērā, ka no publiska pakalpojuma līguma ir jānošķir pakalpojuma koncesija, kas atšķiras ar to, ka attiecīgā pakalpojuma sniedzējs no līgumslēdzējas iestādes kā atlīdzību iegūst tiesības nodrošināt pakalpojumu sniegšanu. Respektīvi, publiska pakalpojuma līguma gadījumā tiek slēgts divpusējs līgums, kur atlīdzību par konkrēto pakalpojumu nodrošina pati iestāde (kas papildus uzņemas arī iepirkumu risku), savukārt koncesijas gadījumā pastāvēs trīsstūrveida attiecības starp iestādi, pakalpojuma sniedzēju un tā saņēmēju (kur risku uzņemas pakalpojuma sniedzējs un vismaz daļu atlīdzības saņem arī no pakalpojuma saņēmējiem). Šajā gadījumā ir jāpiemēro Publiskās un privātās partnerības likums⁸⁷ nevis PIL.

Izņēmuma gadījumi, kad publisko iepirkumu procedūras nav piemērojamas, noteikti PIL 3.pantā, citu starpā paredzot, ka PIL nepiemēro nevien koncesiju gadījumos, bet arī ja pasūtītājs jeb līgumslēdzējaiestāde slēdz līgumu par:

- tādas institūcijas veiktiem būvdarbiem vai piegādēm vai sniegtajiem pakalpojumiem, kura atrodas pilnīgā pasūtītāja kontrolē un gura galvenokārt veic būvdarbus vai piegādes vai sniedz pakalpojumus pasūtītājam (*in-house* darījumi; skat. ziņojuma 1.2.4. b) punktu);
- pakalpojumiem, kurus sniedz cita iestāde vai persona, kas arī ir pasūtītājs PIL izpratnē un kam saskaņā ar ārējiem normatīvajiem aktiem ir izņēmuma tiesības sniegt attiecīgo pakalpojumu.

⁸⁷ Publiskās un privātās partnerības likums, 2009.gada 18.jūnijs.

b) sabiedrisko pakalpojumu iepirkumu sektors

SPSIL netiek lietots jēdziens „pasūtītājs”, bet gan „sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs”. Saskaņā ar 1.panta 21.punktu ar to saprot:

- 1) publisku institūciju vai publiskās institūcijas uzņēmumu, kas veic SPSIL II nodaļā minētās darbības SPSIL II nodaļā minētajās jomās (t.i., siltumapgāde, gāzes apgāde un elektroenerģijas apgāde; ūdensapgāde; transporta pakalpojumi; pasta pakalpojumi; teritorijas izmantošana);
- 2) jebkuru privāto tiesību subjektu, kas veic SPSIL II nodaļā minētās darbības SPSIL II nodaļā minētajās jomās vai jebkurā to kombinācijā, pamatojoties uz īpašām vai izņēmuma tiesībām, ko piešķirusi kompetenta iestāde uz tādu normatīvo vai administratīvo aktu pamata, kuru normas ierobežo darbību veikšanu iepriekš minētajās jomās, dodot tikai vienam subjektam vai dažiem subjektiem tiesības veikt darbības kādā no šīm jomām, un kas ievērojami ietekmē citu subjektu iespējas darboties šajās jomās.

Ar jēdzienu “**publiska institūcija**” tiek saprasta valsts vai pašvaldības iestāde, pašvaldība, cita atvasināta publiska persona vai tās institūcija, kā arī privāto tiesību juridiskā persona, kas vienlaikus atbilst šādiem kritērijiem (1.panta 19.punkts):

- 1) ir nodibināta vai darbojas, lai apmierinātu sabiedrības vajadzības, kurām nav komerciāla vai rūpnieciska rakstura, un
- 2) atrodas valsts vai pašvaldības iestādes, pašvaldības, citas atvasinātas publiskas personas vai tās institūcijas padotībā vai izšķirošajā ietekmē vai šiem kritērijiem atbilstošas privāto tiesību juridiskās personas izšķirošajā ietekmē (šī ietekme izpaužas kā balsstiesību vairākums pārraudzības institūcijas vai izpildinstitūcijas locekļu ievēlēšanā vai vadības iecelšanā), vai arī šīs privāto tiesību juridiskās personas darbību vairāk par 50 procentiem finansē valsts, pašvaldība, cita atvasināta publiska persona, tās institūcija vai cita šiem kritērijiem atbilstoša privāto tiesību juridiskā persona.

Savukārt, **publiskās institūcijas uzņēmums** ir jebkurš komersants, kas atrodas publiskās institūcijas tiešā vai netiešā izšķirošajā ietekmē uz līdzdalības vai līguma pamata. Publiskajai institūcijai jo īpaši ir izšķirošā ietekme, ja tai tieši vai netieši pieder lielākā daļa (vairāk nekā 50 procentu) no kapitālsabiedrības parakstītā pamatkapitāla vai ja tā kontrolē balsu vairākumu, kas saistīts ar emitētajām kapitāla daļām (akcijām), vai tā ir tiesīga iecelt vairāk nekā pusi no pārraudzības institūcijas vai izpildinstitūcijas locekļiem (SPSIL 1.panta 20.punkts).

Sabiedrisko pakalpojumu līgumus piešķir:

- personām (sabiedrībām, biedrībām uc.), kas izvēlētas ar publisko iepirkumu procedūras palīdzību;
- jaukta (publiska un privāta) kapitāla sabiedrībām, kuru privātie akcionāri izvēlēti ar publisko iepirkumu procedūras palīdzību;
- publiska kapitāla sabiedrībām, ar nosacījumu, ka pašvaldība vai iestādes, kam pieder kapitāldaļas vai akcijas, ir tāda pati kā kontrole pār pašas dienestiem, un ka šī sabiedrība savas darbības lielāko daļu veic kopā ar iestādi vai iestādēm, kas to kontrolē.

SPSIL piemēro, ja:

- būvdarbu līguma paredzamā līgumcena ir vienāda ar **3 406 520** latiem vai lielāka⁸⁸;

⁸⁸ MK noteikumi Nr.840, Noteikumi par sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu līgumcenu robežām, 2010.gada 7.septembris.

- piegādes un pakalpojumu līgumu paredzamā līgumcena ir vienāda ar **272 100** latiem vai lielāka⁸⁹;
- ja pasūtītājs to izvēlas.

SPSIL 8.panta trešā daļa nosaka, ka, ja līgums attiecas uz darbībām, gan SPSIL, gan PIL piemērošanas jomā un objektīvi nav iespējams noteikt, uz kuru jomu attiecas līguma būtiskākā daļa, iepirkuma procedūra veicama saskaņā ar PIL. Tātad, jauktu līgumu gadījumā, kur nav iespējams noteikt būtisko daļu, jāpiemēro ir PIL.

„**Pakalpojuma sniegšanas**” jēdziens ir jāsaprot tādējādi, ka tas attiecas tikai uz tādu pakalpojumu sniegšanu, ko ar noteiktiem nosacījumiem saimnieciskās darbības subjekti var piedāvāt tirgū.⁹⁰

ES tiesības valsts iestādēm, lai tās kopīgi īstenotu to sabiedrisko pakalpojumu uzdevumus, neuzliek par pienākumu izmantot kādu noteiktu juridisko formu. Sadarbība starp valsts iestādēm nevar likt apšaubīt ES noteikumu publisko iepirkumu jomā galveno mērķi, proti, pakalpojumu sniegšanas brīvību un netraucētu konkurenci dalībvalstīs, ja šīs sadarbības īstenošanas pamatā ir vienīgi ar vispārējo interešu īstenošanu (*services of general economic interest*) saistīti apsvērumi un prasības, un ir ievērots direktīvā paredzētais vienlīdzīgas attieksmes pret ieinteresētajām personām princips, tādējādi nevienai privātai sabiedrībai netiek radīts privilēģēts stāvoklis attiecībā pret konkurentiem.⁹¹

LESD 106.panta otrā daļa nosaka, ka uzņēmumiem, kam uzticēti pakalpojumi ar vispārēju saimniecisku nozīmi, vai kas darbojas kā dalībvalstu monopoli, attiecas Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk – LESD) ietvertie noteikumi un jo īpaši noteikumi par konkurenci, ja šo noteikumu piemērošana *de jure* vai *de facto* netraucē veikt tiem uzticētos konkrētos uzdevumus. Tie nedrīkst ietekmēt tirdzniecības attīstību tiktāl, lai kaitētu ES interesēm. Tas, ka ir izpildīti LESD 106.panta otrā daļa minētie piemērošanas nosacījumi ir jāpierāda konkrētajai dalībvalstij, kas uz šo pantu atsaucas.

Saskaņā ar EST judikatūru⁹², fakts, ka kāda darbība tās konkrēto īpašību dēļ ir izslēgta no LESD konkurences noteikumu piemērošanas jomas, vēl nenozīmē, ka šī darbība ir izslēgta arī no personu brīvu pārvietošanas vai pakalpojumu brīvu apriti piemērošanas jomas.

Tā, piemēram, EKT prakse attiecībā uz neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojumiem kā pakalpojumu ar „vispārēju tautsaimniecisku nozīmi” (*services of general economic interest*) EKL 106.panta 2.punkta izpratnē nav vienošķīmīga, bet abos gadījumos ir tikusi piemērota iepirkumu procedūra. Lietā *Ambulanz Glöckner*⁹³ šis pakalpojums tika kvalificēts kā pakalpojums ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi, bet lietā Vācija pret Komisiju⁹⁴, netika konstatēti visi EKL 106.panta 2.punktā ietvertās tiesību normas piemērošanas nosacījumi, jo tiesa piekrita Eiropas Komisijas argumentiem par transporta pakalpojumu dominanci konkrētajā iepirkumā.

⁸⁹ Turpat.

⁹⁰ EST spriedums lietā Nr. C-380/98, *The Queen v H.M. Treasury, ex parte the University of Cambridge*, 2000.

⁹¹ EST spriedums lietā Nr. C-480/06, *Commission v Germany*, 2009.

⁹² EST spriedums lietā Nr. C-438/05, *International Transport Worker's Federation Finnish Seamen's Union v Viking Line ABP and OÜ Viking Line Eesti*, 2007.

⁹³ EST spriedums lietā Nr. C-475/99, *Ambulanz Glöckner v Landkreis Südwestpfalz*, 2001.

⁹⁴ EST spriedums lietā Nr. C-160/08, *Commission v Germany*, 2010.

Direktīvā 2004/18/EK nav paredzēta atšķirība starp tādu publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu, ko līgumslēdzēja iestāde veic, lai izpildītu savu uzdevumu, kuru veido vispārējo interešu vajadzību apmierināšanai, un tādu, kura ar šo uzdevumu nav saistīta.⁹⁵

Ievērojot iepriekš minēto, jāsecina, ka gadījumos, kad nepieciešami sabiedriskie pakalpojumi ar vispārēju saimniecisku nozīmi ir jāpiemēro publisko iepirkumu procedūras, ja vien nav iespējams atsaukties uz izņēmuma gadījumiem (skat. ziņojuma 1.2.4. sadaļu).

KOPSAVILKUMS

- Ir būtiski nošķirt līgumslēdzēju iestādi PIL un SPSIL izpratnē, jo SPSIL attiecās uz ierobežotām darbības jomām un šiem iepirkumiem noteikti augstāki „slietšņi”.
- SPSIL paredz gadījumus, kad jāpiemēro ir PIL, tādējādi savstarpēja deleģēšana starp PIL un SPSIL subjektiem nav aizliegta, tomēr šādos gadījumos ir jāievēro konkrētajā likumā ietvertie nosacījumi.

⁹⁵ EST spriedums lietā Nr. C-271/08, Commission v Germany, 2010.

3. pielikums – Izņēmuma gadījums, kad iespējams nepiemērot publisko iepirkumu procedūras: sabiedriskie pakalpojumi sniegti tādās darbības jomās, kuras nepārtraukti vai ik pa laikam saistītas ar valsts varas īstenošanu

Atbilstoši LESD 51.panta pirmajai daļai kopsakarā ar 62.pantu, noteikumi attiecībā uz brīvību veikt uzņēmējdarbību un sniegt pakalpojumus neattiecas uz tām darbībām, kas dalībvalstī ir saistītas (pat ja tikai ik pa laikam) ar valsts varas īstenošanu. Līdz ar to ES tiesību normas publisko iepirkumu jomā nav piemērojamas gadījumos, kad tiek veikta uzņēmējdarbība vai sniegti pakalpojumi, kas nesaraunami saistīti ar valsts varas īstenošanu. Jāsecina - lai pārliecinātos par nepieciešamību piemērot nacionālos un ES tiesību aktus publisko iepirkumu jomā, ir jāpārbauda, vai konkrētais pakalpojums nav uzskatāms par LESD 51.panta pirmajā daļā paredzētām darbībām.

Saskaņā ar EST judikatūru⁹⁶ LESD 51.pants un 62.pants (iepriekš – 45. un 55.pants) kā atkāpe no pamatnoteikumiem par brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību ir jāinterpretē tā, lai tas būtu piemērojams tikai absolūtas nepieciešamības gadījumā to interešu aizsardzībai, ko šī tiesību norma ļauj aizstāvēt dalībvalstīm. Iepriekš minētajos pantos paredzētā atkāpe ir jāierobežo attiecībā uz darbībām, kas tieši un īpaši saistītas ar dalību valsts varas īstenošanā. Ar jēdzienu „dalība” saprotot ekskluzīvu tiesību, valsts varas privilēģiju vai piespiedu pilnvaru pietiekami kvalificētu īstenošanu.⁹⁷ Turklāt šai dalībai valsts varas īstenošanā ir jābūt tiešai un konkrētai.⁹⁸

Tā, piemēram, EST ir atzinusi⁹⁹, ka valsts dalība veselības aizsardzībā, attiecībā uz ko var tikt aicināts ikviens indivīds, it īpaši palīdzot personai, kuras dzīvībai un veselībai draud briesmas, nav pietiekami, lai varētu runāt par dalību valsts varas īstenošanā. Par ar valsts varas īstenošanu saistītu darbību EST nav atzinusi arī privāto organizāciju transportlīdzekļu tehnisko apskāšu darbību¹⁰⁰ un uzraudzības un apsardzes pakalpojumu sniedzošo uzņēmumu darbību¹⁰¹. Par valsts varas īstenošanā LESD 51.panta pirmās daļas izpratnē nevar uzskatīt funkcijas, kam piemīt tikai papildu un sagatavošanas raksturs attiecībā uz iestādi, kas faktiski īsteno valsts varu, pieņemot galīgo lēmumu¹⁰². LESD 51.panta pirmajā daļā minētajai „valsts varas īstenošanai” ir izvirzāmas augstas kvalitatīvas prasības, kuru dēļ līdz šim atsaukšanās uz LESD 51.pantu ir bijusi gandrīz pilnīgi neveiksmīga¹⁰³.

Papildus jānorāda, ka saskaņā ar EST judikatūru¹⁰⁴, pastāv četri nosacījumi, lai atkāptos no pamatbrīvību īstenošanas un tie atbilstu LESD 49. un 56.panta prasībām, proti:

- 1) tos piemēro bez diskriminācijas;
- 2) tie ir attaisnojami ar obligāto vispārējo interešu iemesliem;
- 3) tie ir atbilstoši tajos izvirzīto mērķu sasniegšanai;
- 4) tie nepārsniedz to, kas vajadzīgs to sasniegšanai.

⁹⁶ EST spriedums lietā Nr. C-438/08, Commission v Portugal, 2009.

⁹⁷ Ģenerālvokātes secinājumi lietā Nr. C-160/08, Commission v Germany, 2010.

⁹⁸ EST spriedums lietā Nr. C-451/03, Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti Srl v Giuseppe Calafiori, 2006.

⁹⁹ EST spriedums lietā Nr. C-114/97, Commission v Spain, 1998.

¹⁰⁰ EST spriedums lietā Nr. C-438/08, Commission v Portugal, 2009.

¹⁰¹ EST spriedums lietā Nr. C-465/05, Commission v Italy, 2007.

¹⁰² EST spriedums lietā Nr. C-42/92, Adrianus Thijssen v Controledienst voor de Verzekeringen, 1993.

¹⁰³ Ģenerālvokātes secinājumi EST lietā Nr. C-160/08, Commission v Germany, 2010.

¹⁰⁴ EST spriedums lietā Nr. C-234/03, Contse SA and others v Institutio Nacional de Gestion Sanitaria, 2005.

4. pielikums – Vispārīgās vienošanās organizēšanas posmi

Atklātas procedūras organizēšanas posmi	Slēgtas procedūras organizēšanas posmi	Sarunu procedūra, publicējot atbilstošu paziņojumu (izņēmuma gadījumos)
▪ Piedāvājumu izvēles kritērija noteikšana: zemākā cena vai saimnieciski izdevīgākais piedāvājums; ▪ Iepirkuma procedūras dokumentu sagatavošana; ▪ Ja izvēlētais piedāvājumu vērtēšanas kritērijs ir saimnieciski izdevīgākais piedāvājums – izsvērtu un pamatotu vērtēšanas kritēriju izstrāde; ▪ Atbilstošu paziņojumu vispārīgo vienošanos un uzaicinājumu publicēšana; ▪ Piedāvājumu iesniegšana; ▪ Piedāvājumu vērtēšana, noraidot tos pretendētus, kuri neatbilst izvirzītajām prasībām; ▪ Ja izvēlētais piedāvājumu vērtēšanas kritērijs ir saimnieciski izdevīgākais piedāvājums, piedāvājumu vērtēšana atbilstoši saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma noteikšanas kritērijiem, ieskaitot piedāvāto cenu; ▪ Visaugstāko punktu skaitu ieguvušā piedāvājuma noteikšana; ▪ Vispārīgās vienošanās izpildes tiesību piešķiršana saimnieciski izdevīgāko piedāvājumu iesniegušajam pretendentam; ▪ Paziņojuma par līgumu publicēšana; ▪ Izslēgto un par uzvarētāju neatzīto pretendentu informēšana par procedūras rezultātiem.	▪ Piedāvājumu izvēles kritērija noteikšana: zemākā cena vai saimnieciski izdevīgākais piedāvājums; ▪ Iepirkuma procedūras dokumentu sagatavošana; ▪ Atlases kritēriju noteikšana un izsvērtu un pamatotu vērtēšanas kritēriju izstrāde; ▪ Uzaicinājuma iesniegt pieteikumus publicēšana; ▪ Pieteikumu iesniegšana; ▪ Vismaz piecu prasībām atbilstošu kandidātu atlase, ja tirgū ir šāds kandidātu skaits; ▪ Iepirkuma procedūras dokumentu izsniegšana kandidātiem, kas izturējuši atlases kārtu; ▪ Piedāvājumu iesniegšana; ▪ Ja izvēlētais piedāvājumu vērtēšanas kritērijs ir saimnieciski izdevīgākais piedāvājums, piedāvājumu vērtēšana atbilstoši saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma noteikšanas kritērijiem, ieskaitot piedāvāto cenu; ▪ Visaugstāko punktu skaitu ieguvušā piedāvājuma noteikšana; ▪ Vispārīgās vienošanās izpildes tiesību piešķiršana saimnieciski izdevīgāko piedāvājumu iesniegušajam pretendentam; ▪ Paziņojuma par līgumu publicēšana; ▪ Izslēgto un par uzvarētāju neatzīto pretendentu informēšana par procedūras rezultātiem.	▪ Atlases kritēriju noteikšana un izsvērtu un pamatotu vērtēšanas kritēriju izstrāde; ▪ Uzaicinājuma iesniegt pieteikumus publicēšana; ▪ Vismaz trīs prasībām atbilstošu kandidātu atlase, ja tirgū ir šāds kandidātu skaits; ▪ Uzaicinājums visaugstāk kvalificētajiem kandidātiem uz sarunu procedūru un vajadzību noteikšana; ▪ Iepirkuma procedūras dokumentu sagatavošana; ▪ Piedāvājumu iesniegšana; ▪ Iesniegto piedāvājumu vērtēšana ; ▪ Vienošanās un saimnieciski izdevīgākā piedāvājuma noteikšana atbilstoši izvirzītajiem kritērijiem; ▪ Vispārīgās vienošanās izpildes tiesību piešķiršana saimnieciski izdevīgāko piedāvājumu iesniegušajam pretendentam; ▪ Paziņojuma par līgumu publicēšana; ▪ Izslēgto un par uzvarētāju neatzīto pretendentu informēšana par procedūras rezultātiem.

5.pielikums – Ziņojuma sagatavošanā izmantotie EST spriedumi

Lieta	Atziņas un secinājumi lietā
<i>Vispārīgi jautājumi par ES tiesiskā regulējuma piemērošanu</i>	
EST spriedums lietā Nr. C-26/03, Stadt Halle Recyclingpark Lochau GmbH v Arbeitsgemeinschaft Thermische Restabfall, Energieverwertungsanlage TREA Leuna, 2005	- Publiskā iepirkuma procedūrām jābūt organizētām atbilstoši ES tiesību aktiem, nodrošinot iepirkuma procedūru atklātumu, piegādātāju brīvu konkurenci un valsts līdzekļu efektīvu izmantošanu. - Dalībvalstīm jānodrošina visām personām ātra un efektīva iespēja pārsūdzēt līgumslēdzēju iestāžu pieņemtus lēmumus. - Iepērkot pakalpojumus no juridiski neatdalītas uzņēmēj sabiedrības, ja tajā ir arī privātais kapitāls, piemērojamas tiesību aktos noteiktās iepirkuma procedūras un šāds iepirkums nav uzskatāms par <i>in-house</i> darījumu.
EST spriedums lietā Nr. C-54/96, Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft v Bundesbaugesellschaft Berlin, 1997	- Tiesām, tulkojot nacionālos tiesību aktus, kur tas iespējams, nacionālās tiesībās jātulko tā, lai tās atbilstu ES tiesību aktiem.
EST spriedums lietā Nr. C-360/96, Gemeente Arnhem and Gemeente Rheden v BFI Holdings BV, 1998	- EST lietā atklāj kritērijus, kas raksturo nekomerciāla rakstura sabiedrības vajadzības, proti: c) vajadzības, kas nav saistītas ar preču un pakalpojumu pieejamību tiešā tirdzniecībā (<i>marketplace</i>), un d) kuras valsts izlemj nodrošināt pati, vai pār kurām tā vēlas paturēt izšķirošu ietekmi. - EST par nekomerciāla rakstura sabiedrības vajadzību lietā atzīst sadzīves pakalpojumu nodrošināšanu.
EST spriedums lietā Nr. C-373/00, Adolf Truley GmbH v Bestattung Wien GmbH, 2003.	EST lietā par nekomerciāla rakstura sabiedrības vajadzībām atzīst apbedīšanas pakalpojumu nodrošināšanu.
EST spriedums apvienotajās lietās Nr. C-145/08 un C-149/08, Club Hotel Lautraki AE and others. v Ethnico Symvoulia Radiotileorasis, 2010	EST izdara atziņu, ka uz akciju īpašumtiesību nodošanu pretendentam publiska uzņēmuma privatizācijas darījuma ietvaros direktīvas publiskā iepirkuma jomā neattiecas.
EST Spriedums lietā Nr. C-18/01, Arkkitehtuuritoimisto Riitta Korhonen Oy and Others v Varkauden Taitotalo Oy, 2003	EST lietā par nekomerciāla rakstura sabiedrības vajadzībām atzīst pašvaldības kapitālsabiedrības darījumu ar nekustamo īpašumu, lai nodrošinātu tehnoloģiskā parka izveidi.
EST spriedums lietā Nr. C-380/98, The Queen v H.M. Treasury, ex parte the University of Cambridge, 2000	- EST lietā par nekomerciāla rakstura sabiedrības vajadzībām atzīst augstākās izglītības pakalpojumu nodrošināšanu. - Lai noteiktu, vai iepirkuma procedūras veicējs uzskatāms par pasūtītāju vai sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju un attiecīgi piemērojamo tiesisko regulējumu, EST ir norādījusi, ka ar finansēšanu nav jāsaprot visu maksājumu veikšana konkrētajam subjektam, bet tādu

	maksājumu veikšana, kas rada vai pastiprina atkarības attiecības.
EST spriedums lietā Nr. C-337/06, Bayerischer Rundfunk and others v GEWA Gesellschaft für Gebäudereinigung and Wartung, 2007	EST lietā atzīst, ka nosacījums „finansē valsts” nenozīmē to, ka valstij vai citām valsts iestādēm ir tieši jāietekmē publisko tiesību subjekta publisko iepirkumu procedūra, kuriem nav nekāda sakara ar šo subjektu uzdevumu sniegt sabiedriskus pakalpojumus izpildi.
EST spriedums lietā Nr. C-239/07, Sabatauskas and Others v Lietuvos Respublikos Seimas, 2008.	Ja tiesību normu teksts dažādās valodu redakcijās atšķiras, attiecīgā norma ir jāinterpretē saistībā ar tā tiesiskā regulējuma vispārīgo sistēmu un mērķi, kurā šī norma ietilpst
EST spriedums lietā Nr. C-475/99, Ambulanz Glöckner v Landkreis Südwestpfalz, 2001	EST par pakalpojumu ar vispārēju tautsaimniecisku nozīmi atzīst neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojumus, norādot, ka ne vienmēr šāds uzskats ir viennozīmīgs un vērtējams pēc lietas faktiskajiem apstākļiem.
<i>Papildu darbi un līgumu grozīšana</i>	
EST spriedums lietā Nr. C-454/06, Preetext Nachrichtenagentur GmbH v Austria, 2008.	- Pēc līguma noslēgšanas nedrīkst veikt būtiskus līguma grozījumus. - Līguma grozījumus par būtiskiem var uzskatīt gadījumā: 1) ja nav izslēgts, ka citus pretendentes no pieteikšanās publiskajam iepirkumam ir atturējuši sākotnējie mazāk labvēlīgie nosacījumi vai;2) ja, ņemot vērā jaunus līguma nosacījumus, tie atkal būtu ieinteresēti pieteikties, vai3) ja, ņemot vērā jaunus līguma nosacījumus, savulaik noraidītais pretendenta piedāvājums varētu būt izraudzīts par uzvarētāju. - Spēkā esoša līguma grozījumi ir uzskatāmi par būtiskiem, ja ar tiem tiek ieviesti nosacījumi, saskaņā ar kuriem, ja tie būtu bijuši sākotnējā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, tajā būtu varējuši piedalīties arī citi pretendenti, nevis tikai sākotnēji atlasītie vai arī varēja tikt pieņemti citi piedāvājumi nevis pieņemtie. - Ilgstošu tiesisko attiecību un ilgtermiņa līgumu izpildes laikā pieļaujama līguma satura pielāgošana, ja ārējo apstākļu dēļ tie vairs nav atbilstīgi.
EST spriedumi lietās C-199/85 Commission of the European Communities v Italian Republic un C-57/94 Commission of the European Communities v Italian Republic	Tiesību aktos noteikto izņēmumu, tajā skaitā, sarunu procedūras, nublicējot paziņojumu par līgumu, piemērošana interpretējama ļoti šauri
EST spriedums lietā Nr. C-385/02, Commission v Italy, 2004	- Sarunu procedūra papildu darbiem var tikt organizēta ne vēlāk kā 3 gadus pēc pamata līguma noslēgšanas, ievērojot šādus nosacījumus: - kopējā līgumcena papildu iepirkuma līgumos nepārsniedz 50 % no iepriekš noslēgtā līguma līgumcenas;- nepieciešamos būvdarbus veic vai pakalpojumus sniedz iepriekš noslēgtā līguma izpildītājs;- papildu būvdarbus vai pakalpojumus nevar tehniski vai ekonomiski nodalīt no iepriekš noslēgtajā līgumā paredzētajiem būvdarbiem vai pakalpojumiem, neradot ievērojamas grūtības pasūtītājam, vai arī papildu būvdarbi vai pakalpojumi ir būtiski nepieciešami iepriekš noslēgtā līguma izpildei, kaut arī tos iespējams nodalīt no šajā līgumā paredzēto būvdarbu izpildes vai pakalpojumu sniegšanas.

	- Tehniski nenodalāmi nevar būt papildu darbi, ja pamatdarbs atbilstoši tehniskām prasībām vai laika grafikam sākotnēji bijis sadalīts daļās. Tomēr katrā gadījumā jāvērtē attiecīgās tehniskās prasības un tas, vai tās nav saistītas ar pamatdarba vienu konkrētu daļu. - Iepriekš pieņemti lēmumi un sekas, kas no tiem izriet, nevar kalpot par iemeslu izņēmumiem no vispārējās kārtības.
<i>Iepirkuma procedūru piemērošanas izņēmumi</i>	
EST spriedums lietā Nr. C-107/98, Teckal Srl v Comune de Viano, 1999	Publiskā iepirkuma procedūra piemērojama tiklīdz pastāv vienošanās starp divām dažādām personām jeb līgums, izņemot, ja šis darījums ir iekšējs darījums (<i>in-house award</i>) un ievēroti divi kumulatīvi kritēriji: c) līgumslēdzējstādei par savu darījuma partneri jābūt līdzīgai kontrolei, kā par pašas dienestiem; d) konkrētajam darījuma partnerim no savas puses darbība pamatā jāveic līgumslēdzējstādes vai iestāžu labā, kas ir tās daļu turētāja.
EST spriedums lietā Nr. C-324/07, Coditel Brabant SA v Commune d’Uccle and Region de Bruxelles-Capitale, 2008.	EST norādīja, ka vairāku pašvaldību izveidota sabiedrība, kuras kapitāldaļas pieder vienīgi valsts iestādēm, darbību saistītos lēmumus pieņem šīs sabiedrības struktūrvienības, kurās ietilpst tās sastāvā esošo valsts iestāžu pārstāvji, minēto valsts iestāžu īstenotā kontrole pār šiem lēmumiem ir uzskatāma par tādu, kas ļauj šīm iestādēm šo sabiedrību kontrolēt tāpat, kā tās kontrolē savus dienestus. Lai šo kontroli varētu atzīt par tādu pašu, kādu tās īsteno pār saviem dienestiem, šīs iestādes var īstenot kopā, attiecīgajā gadījumā lēmumu pieņemot ar balsu vairākumu.
Ģenerālvokāta secinājumi lietā Nr. C-458/03, Pariking Brixen v Gemeinde Brixen, 2005	Iekšējs (<i>in-house</i>) darījums šaurākā nozīmē ir process, kurā publisko tiesību subjekts piešķir līgumu vienam no saviem dienestiem, kam nav atsevišķas juridiskas personas statusa. Plašākā nozīmē iekšēji darījumi var ietvert tādas situācijas, kurās līgumslēdzēja iestādes noslēdz līgumus ar tās kontrolētām sabiedrībām, kurām piemīt atsevišķas juridiskas personas statuss. Ja uz iekšējiem darījumiem šaurākā nozīmē pēc definīcijas neattiecas publisko iepirkumu tiesiskie aspekti, jo tie ir tikai iestādes iekšējas procedūras, tad iekšējos darījumos plašākā nozīmē (daļēji saukti arī par <i>quasi-in-house</i> darījumiem) regulāri rodas jautājums par nodalīšanu, tas ir – vai attiecībā uz tiem pastāv pienākums piemērot iepirkuma procedūru.
EST spriedums lietā Nr. C-340/04, Carbotermo SpA, Consorzio Alisei v Comune di Busto Arsizio, AESP SpA, 2006.	Lietā EST norādīja, lai izvērtētu, vai līgumslēdzēja iestāde sabiedrību kontrolē kā savus dienestus, ir jāņem vērā tiesību norma un atbilstošo apstākļu kopums. No šīs pārbaudes ir jāizriet, ka attiecīgā līgumslēdzēja sabiedrība ir pakļauta kontrolei, ar kuras palīdzību līgumslēdzēja iestāde var ietekmēt minētās sabiedrības lēmumus. Ir jābūt noteicošas ietekmes iespējai gan attiecībā uz šīs sabiedrības stratēģiskajiem mērķiem, gan arī uz svarīgiem lēmumiem.
EST spriedums lietā Nr. C-573/07, Sea Srl v Comune di Ponte Nossa, 2009	Lietā EST atzina, ka kontroli, kuru pašvaldības īsteno par konkrēto sabiedrību, var uzskatīt par tādu pašu kontroli, ko tās īsteno pār saviem dienestiem, ja: 3) sabiedrība darbību veic tikai attiecīgo pašvaldību teritorijā un tikai to labā, un 4) ar statūtos izveidoto tādu iestāžu starpniecību, kurās ir attiecīgo pašvaldību pārstāvji, noteicošā mērā tiek ietekmēti gan sabiedrības stratēģiskie mērķi, gan svarīgi lēmumi.
EST spriedums lietā Nr. C-438/05, International Transport Worker’s Federation Finnish Seamen’s Union v Viking Line ABP and OÜ Viking Line Eesti, 2007	Ja kāda darbība tās konkrēto īpašību dēļ ir izslēgta no LESD noteikto konkurences noteikumu piemērošanas jomas, tas vēl nenozīmē, ka šī darbība ir izslēgta arī no personu brīvu pārvietošanas vai pakalpojumu brīvu apriti piemērošanas jomas.
EST spriedums lietā Nr. C-160/08, Commission v	Šajā gadījumā, vērtējot lietas apstākļus, EST neatliekamo medicīnisko pakalpojumu sniegšanas pakalpojumu nodalīja transporta pakalpojumos un medicīniskās palīdzības

Germany, 2010	sniegšanas pakalpojumus un vērtēja abus pakalpojumus atsevišķi, cenšoties noteikt kāda pakalpojuma dominanci. EST dominanci nevienai no pakalpojuma daļām nevarēja noteikt. Tāpat lietā EST atzina, ka neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojumu sniegšana nav uzskatāma par dalību valsts varas īstenošanā, sniedzot termina „dalība valsts varas īstenošanā” definīciju: dalība nozīmē ekskluzīvu tiesību, valsts varas privilēģiju vai koercitīvu pilnvaru pietiekami kvalificētu īstenošanu.
EST spriedums lietā Nr. C-438/08, Commission v Portugal, 2009.	Atkāpe no pamatnoteikumiem par brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību ir jāinterpretē tā, lai tā būtu piemērojama tikai absolūtas nepieciešamības gadījumā to interešu aizsardzībai, ko šī tiesību norma ļauj aizstāvēt dalībvalstīm. Iepriekš minētā atkāpe ir jāierobežo attiecībā uz darbībām, kas tieši un īpaši saistītas ar dalību valsts varas īstenošanā.
EST spriedums lietā Nr. C-451/03, Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti Srl v Giuseppe Calafiori, 2006.	EST norāda, ka dalībai valsts varas īstenošanā ir jābūt tiešai un konkrētai, par dalību valsts varas īstenošanā netiek atzītas darbības, kas ir tikai līdzeklis varas īstenošanā. Par līdzekli, bet ne pašu darbību konkrētās lietas ietvaros EST tiesa atzina aizpildītās nodokļu deklarācijas eksemplāru un nodokļu nomaksas apliecības nodošanu nodokļu maksātājam, nodokļu deklarēšanas rezultātu paziņošanu darba devējiem, kas ir atbildīgi par nodokļu piedziņu, un nodokļu deklarāciju nosūtīšanu nodokļu administrācijai. Lai gan nodokļu iekasēšana un administrēšana ir valsts funkcija, korespondences piegādāšana vai citas augstāk minētās darbības nav uzskatāmas par valsts varas īstenošanu.
EST spriedums lietā Nr. C-42/92, Adrianus Thijssen v Controledienst voor de Verzekeringen, 1993	Par valsts varas īstenošanu LESD 51.panta pirmās daļas izpratnē nevar uzskatīt funkcijas, kam piemīt tikai papildu un sagatavošanas raksturs attiecībā uz iestādi, kas faktiski īsteno valsts varu, pieņemot galīgo lēmumu.
EST spriedums lietā Nr. C-234/03, Contse SA and others v Institutio National de Gestion Sanitaria, 2005.	EST nosaka pamatnosacījumus, lai atkāptos no pamatbrīvību ievērošana, bet šādas atkāpes atbilstu LESD 49. un 56.panta prasībām: 5) tos piemēro bez diskriminācijas; 6) tie ir attaisnojami ar obligāto vispārējo interešu iemesliem; 7) tie ir atbilstoši tajos izvirzīto mērķu sasniegšanai; 8) tie nepārsniedz to, kas vajadzīgs to sasniegšanai.
<i>„Zemsliekšņu” iepirkumi un to principi</i>	
EST spriedums lietā Nr. C-147/06 un 148/06, SECAP SpA v Comune di Torino, Santorso Soc.coop. arl v Comune di Torino, 2007	- Lai gan tiek pieņemts, ka iepirkumi, kas nesasniedz noteiktos sliekšņus nepiesaista ārpus valsts teritorijas esošus komersantus, pieņēmums var tikt atspēkots, pierādot pretējo, piemēram, interesi var raisīt netālā līguma izpildes vieta vai nozīmīgums komerciālajā stratēģijā. - Līguma pamatnoteikumu un vispārējo principu piemērošana līgumiem, kuru vērtība ir zemāka par ES direktīvu piemērošanas robežvērtību, paredz to, ka attiecīgie līgumi ir zināmu pārrobežu interešu priekšmets.
EST spriedums lietā Nr. C-507/03, Commission v Irland, 2007	No LESD un publisko iepirkumu regulējošu tiesību aktu pamatprincipiem izriet, ka līgumi, kuru vērtība nesasniedz noteiktos līgumcenu sliekšņus, ir uzskatāmi par pārrobežu interešu priekšmetu.
EST spriedums lietā Nr. C-324/98, Teleaustria Verlags GmBh, Telefonadress GmbH and Telecom Austria AG v Herold Business Data AG, 2000	Potenciālu pretendentu interesēs jānodrošina atbilstošs atklātības līmenis, kas atver pakalpojumu tirgu konkurencei un ļauj pārbaudīt vai līguma piešķiršana ir notikusi objektīvi.
EST spriedums lietā Nr. C-213/07, Michaniki AE v Ethniko Symvoulio Radioteleorasis and	Attiecībā uz vienlīdzīgas attieksmes un pārskatāmības principiem EST ir atzinusi, ka dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība, nosakot pasākumus, kuru mērķis ir publisko tiesību jomā nodrošināt šo principu, kas jāievēro līgumslēdzējstādēm, ievērošanu. To, kā to vislabāk var izdarīt, ir jānosaka katrai dalībvalstij individuāli, ņemot vērā valstij raksturīgos

Ypourgos Epikrateias, 2008	vēsturisko, juridiskos, ekonomiskos vai sociālos apsvērumus, situācijas, kurās varētu rasties brīvība, kas rada atkāpes no šo principu piemērošanas.
EST spriedums lietā Nr.C-203/08, Sporting Exchange Ltd v Minister van Justitie, 2010	Gadījumos, kad tiesību akti nenosaka obligātu konkursa organizēšanu, ikvienam potenciālajam pretendentam ir tiesības uz atbilstošu atklātības pakāpi, kas ļauj īstenot konkurenci attiecībā uz pakalpojumu, kā arī kontrolēt piešķiršanas procedūru objektivitāti.
EST spriedums lietā Nr.C-59/00, Bent Mousten Vestergaard v Spottrup Boligselskab, 2001	Uz līgumiem, kuru līgumcena ir zem noteiktajiem sliekšņiem, attiecas ES tiesību akti. Tas vien, ka direktīvās paredzētās īpašās un stingrās procedūras netiek piemērotas iepirkuma līgumiem ar nelielu vērtību, nenozīmē, ka tie ir izslēgti no ES tiesību piemērošanas jomas, jo tiem jāatbilst arī LESD, ja tajos ir ieinteresēti citi dalībvalsts komersanti.
EST spriedums lietā Nr. C-231/03, Consorzio Aziende Metano (Coname) v Comune di Cingia de Botti, 2005	Iepirkuma līguma piešķiršana, nenodrošinot nekādu pārskatāmību, komercsabiedrībai, kas atrodas dalībvalstī, kurai ir pakļauta līgumslēdzēja iestāde, patiesībā rada atšķirīgu attieksmi pret citās dalībvalstīs nodibinātām komercsabiedrībām, kurām nav reālas iespējas darīt zināmu savu interesi iegūt konkrēto līgumu.
EST spriedums lietā Nr.C-376/08, Serrantoni Srl, Consorzio stabile edili Scrl v Comune di Milano, 2009.	EST atzinusi, ka ES tiesības ir jātulko tādējādi, ka tās nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurš tāda publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā, kura vērtība nesasniedz direktīvas 2004/18/EK 7.panta 1.punkta c) apakšpunktā paredzēto robežvērtību, bet kuram ir zināma pārrobežu interese, paredz automātiski izslēgt no dalības šajā procedūrā un piemērot kriminālsodu gan pastāvīgajam konsorcijsam valsts tiesiskā regulējuma izpratnē, gan sabiedrībām, kas ir tās locekļi, ja pēdējie līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūrā ir iesnieguši piedāvājumus, kas konkurē ar konsorcijsa piedāvājumu, pat ja šī konsorcijsa piedāvājums nav iesniegts šo uzņēmumu vārdā un interesēs.
EKT spriedums lietā Nr. C-95/10, Strong Seguranca SA v Municipio de Sintra and Securitas – Servicos Technologia de Seguranca, 2011	Attiecībā uz pakalpojumiem, kas minēti direktīvas 2004/18/EK II b) pielikumā, EST ir norādījusi, ka šiem pakalpojumiem ir īpašs raksturs. Proti, dažiem no šiem pakalpojumiem ir īpašas iezīmes, kas varētu attaisnot, ka līgumslēdzējiesāde personiski un konkrēti ņem vērā katra kandidāta individuāli iesniegto piedāvājumu. Kā tas ir, piemēram, „juridisko pakalpojumu”, „personāla izvietojuma un piegādes pakalpojumu”, „izglītības un profesionālās apmācības pakalpojumu” vai arī „izmeklēšanas un drošības pakalpojumu” gadījumā.
EST spriedums lietā Nr. C-91/08, Wall AG v Stadt Frankfurt am Main, Frankfurter Ensorgungs and Service GmbH, 2010.	- Pakalpojumu koncesijas līgumus neregulē neviena direktīva, ar kuru ES likumdevējs ir reglamentējis publiskā iepirkuma jomu, tomēr valsts iestādēm, kas slēdz šādus līgumus, ir jāievēro LESD pamatnoteikumi un no direktīvām izrietošais pārskatāmības pienākums. - Apakšuzņēmēju maiņa, pat tad, ja tā ir bijusi paredzēta sākotnējā līgumā, var tikt uzskatīta par būtisku grozījumu, ja konkrētā apakšuzņēmēja izvēle ir bijusi priekšnosacījums piedāvājuma izvēlei.
EST spriedums lietā Nr.C-84/03, Commission v Kingdom of Spain, 2005.	EST atzīst, ka piedāvājumu cenu izmaiņa par 10% ir uzskatāma par būtisku iepriekš noslēgtā līguma pamatnoteikumu grozījumu, kā arī norāda, ka būtiskumu nevar vērtēt procentuālā izteiksmē.
EST spriedums lietā Nr.C-496/99, Commission pret CAS Succhi di Frutta SpA EST	EST norāda, ka līguma grozījumi drīkst būt tikai saskaņā ar konkursa dokumentācijā vai uzaicinājumā publicētajiem līguma grozīšanas nosacījumiem.
EST spriedums lietā Nr.C-24/91, Commission v Kingdom of Spain, 1992	Par neparedzamiem apstākļiem nevar tikt atzīti apstākļi, kuriem raksturīga sezonālitate vai kurus iespējams prognozēt, vadoties no iepriekšējos periodos veiktiem novērojumiem. Par steidzamības pamatu nevar būt nepieciešamība apgūt pēkšņi pieejamus finanšu līdzekļus.
EST spriedums lietā Nr.C-107/92, Commission v Italian Republic, 1993	Valsts dažādu institūciju noteikti termiņi uzdevumu izpildei nevar tikt uzskatīti par steidzamības pamatojumu. Valsts un tās dienestu rīcībai jābūt koordinētai un vērstai uz ilgtermiņa mērķu sasniegšanu.

EST spriedums lietā Nr.C-318/94, Commission v Federal Republic of Germany, 1996	Neplānota mērķu vai plānu maiņa nav pamats papildu izņēmumiem no vispārējās iepirkuma procedūru organizēšanas kārtības.
EST spriedums lietā Nr.C-394/02, Commission v Hellenic Republic, 2005	Lai noteiktu papildu darbu nenodalāmību, jāvērtē vai papildu darbi pēc savas būtības ir uzskatāmi par specifiskiem, kā arī jāvērtē, vai tirgū nav citu piegādātāju, kas varētu veikt attiecīgos darbus. Atsevišķi iespējams vērtēt, vai cita piegādātāja izvēle nerada pasūtītājam nesamērīgu slogu un to cik šis slogs ir būtisks.
EST spriedums lietā Nr. C-160/08, Commission v Germany, 2010	Šajā gadījumā, vērtējot lietas apstākļus, EST neatliekamā medicīnisko pakalpojumu sniegšanas pakalpojumu nodalīja transporta pakalpojumos un medicīniskās palīdzības sniegšanas pakalpojumus un vērtēja abus pakalpojumus atsevišķi, cenšoties noteikt kāda pakalpojuma dominanci. EST dominanci nevienai no pakalpojuma daļām nevarēja noteikt. Tāpat lietā EST atzina, ka neatliekamās medicīniskās palīdzības pakalpojumu sniegšana nav uzskatāma par dalību valsts varas īstenošanā, sniedzot termina „dalība valsts varas īstenošanā” definīciju: dalība nozīmē ekskluzīvu tiesību, valsts varas privilēģiju vai koercitīvu pilnvaru pietiekami kvalificētu īstenošanu.